

Адрес: 422892, РТ, Алькеевский район с. Кошки, ул. М.Джалиля, 18
факс: 8 (84346) 73-2-50

Адресы: 422892, РТ, Әлки районы, Кошки авыл, М.Джалиль ур, 18
тел: 8 (84346) 73-2-50

РЕШЕНИЕ

Кошки авыл

КАРАР

2023 нче елның 23 октябре

76№

Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районының "Кошки авыл җирлеге" муниципаль берәмлеге Уставын кабул итү турында

2003 елның 6 октябрдәге «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 131-ФЗ номерлы Федераль законның 44 маддәсендә (соңгы үзгәрешләр белән), 2004 елның 28 июлдәге «Татарстан Республикасында җирле үзидарә турында» 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 7 маддәсенә ярашлы рәвештә, Әлки муниципаль районы Кошки авыл Советы Карар итте:

1. Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районының «Кошки авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге Уставын 1 нче кушымта нигезендә икенче укылышта кабул итәргә.

2. Әлеге карар гамәлдәге законнарда билгеләнгән тәртиптә үз көченә керә.

3. Әлеге карарны гамәлдәге законнарда билгеләнгән тәртиптә дәүләт теркәвенә җибәрергә.

4. Әлеге карарны дәүләт теркәвенән соң Әлки муниципаль районының рәсми сайтында бастырып чыгарырга (<http://alkeevskiy.tatarsta.ru>) һәм Татарстан Республикасының рәсми хокукый мәгълүмат порталында (pravo.tatarsta.ru), авыл җирлегенең махсус мәгълүмати стендында игълан итәргә.

5. Әлеге карар үз көченә кәргән көннән башлап Советның түбәндәге карарларын үз көчен югалткан дип танырга:

- Кошки авыл җирлеге Советының «Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районы " Кошки авыл җирлеге" муниципаль берәмлеге Уставын раслау турында» 11.10.2018 ел, 23№ карары;

- Кошки авыл җирлеге Советының «Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районы " Кошки авыл җирлеге" муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында» 11.11.2019 ел, 18№ карары;

- Кошки авыл җирлеге Советының «Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районы " Кошки авыл җирлеге" муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында» 23.10.2020 ел, 7 №карары;

- Кошки авыл җирлеге Советының «Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районы " Кошки авыл җирлеге" муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында» 09.03.2022 ел, 45 №карары.

6. Әлеге карарның үтөлешен контрольдә тотуны үз җаваплылыгымда калдырам.

Совет Рәисе,
Татарстан Республикасы
Әлки муниципаль районы
«Кошки авыл җирлеге»
муниципаль берәмлек башлыгы

И.Н.Сираев

Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районы " Кошки авыл җирлеге" муниципаль берәмлеге Советы карары 2023 елның 23 октябрдәге 76 номеры белән кабул ителгән

Совет Рәисе,
Татарстан Республикасы
Әлки муниципаль районы
«Кошки авыл җирлеге»
муниципаль берәмлек башлыгы

И.Н.Сираев

**Татарстан Республикасы
Әлки муниципаль районы
муниципаль берәмлек
«Кошки авыл җирлеге»
Уставы**

I бүлек. Гомуми нигезләмәләр

1 нче маддә. Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районы Кошки авыл җирлеге муниципаль берәмлегенең исеме һәм хокукый статусы

1. Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районының " Кошки авыл җирлеге " муниципаль берәмлегенә авыл җирлеге статусы бирелгән.

2. Муниципаль берәмлекнең рәсми исеме - Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районының " Кошки авыл җирлеге" муниципаль берәмлеге (алга таба текст буенча-торак пункт)

3. Кошки авыл җирлеге муниципаль берәмлеге Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районы составына керә.

2 нче маддә. Торак пунктның территорияль төзелеше

1. Торак пункт территориясе составына торак пунктлар керә: Кошки авылы, Татар Төгәлбәй авылы, Рус Төгәлбәе авылы

2. Административ үзәге-Кошки авылы.

3. Торак пункт чикләре 2005 елның 31 гыйнварындагы "Әлки муниципаль районы "Муниципаль берәмлегенең һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләрнең территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында" 10-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән.

4. Торак пункт территориясе составына милек формасына һәм максатчан билгеләнешенә карамастан җирләр керә.

5. Торак пункт чикләрен үзгәртү, аны үзгәртеп кору Татарстан Республикасы законы белән законнарда билгеләнгән тәртиптә башкарыла.

3 нче маддә. Гражданның җирле үзидарәне гамәлгә ашыру хокукы

1. Җирле үзидарә Россия Федерациясе гражданны тарафыннан җирле референдумнарда, муниципаль сайлауларда һәм турыдан-туры ихтыяр белдерүнең башка формаларында катнашу, шулай ук әлеге Уставта каралган сайлап куелган һәм башка җирле үзидарә органнары аша гамәлгә ашырыла.

2. Гражданны җирле үзидарәне турыдан-туры да, үз вәкилләре аша да, җенесенә, расасына, милләтенә, теленә, чыгышына, милек һәм вазифа хәленә, дингә мөнәсәбәтенә, ышануларына, иҗтимагый берләшмәләргә каравына карамастан, тигез хокукларга ия.

Торак пункт территориясендә даими яки күбесенчә яшәүче чит ил гражданны җирле үзидарә гамәлгә ашырганда Россия Федерациясенең халыкара килешүләренә һәм федераль законнарда ярашлы хокукларга ия.

3. һәркем җирле үзидарә органнарына һәм вазифаи затларга турыдан-туры мөрәҗәгать итәргә, җирле үзидарә органнары эшчәнлеге турында мәгълүмат алырга хокуклы.

4. Җирлекнең җирле үзидарә органнары һәм вазифаи затлары һәркемгә аның хокукларына һәм ирекләренә турыдан-туры кагылышлы документлар һәм материаллар белән танышу мөмкинлеген, шулай ук, әгәр законда башкасы каралмаган булса, җирлекнең җирле үзидарә органнары эшчәнлеге турында гражданның башка тулы һәм ышанычлы мәгълүмат алу мөмкинлеген тәмин

итәргә тиеш.

5. Жирле үзидарә органнары массакуләм мәгълүмат чаралары аша һәм башка ысул белән халыкка даими рәвештә торак пунктны һәм аның аерым территорияләрен үстерүнең иң мөһим мәсьәләләре, гомуми файдаланудагы транспорт, торак-коммуналь хужалык эше, халыкка төрле хезмәтләр күрсәтүче социаль-мәдәни һәм башка учреждениеләр һәм хезмәтләр чөлтәрен үстерү, социаль ташламалар, жәмәгать тәртибен саклау торышы һәм табигий һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр турында хәбәр ителәр.

6. Гражданныр, оешмалар, әгәр аларның хокуклары һәм ирекләре бозылган дип санасалар, жирле үзидарә органнары һәм вазифаи затларының карарларын, гамәлләрен (гамәлсезлеген) судта бәхәсләшергә хокуклы.

4 нче маддә. Жирле үзидарә органнары структурасы

1. Жирлекнең жирле үзидарә органнары структурасына жирлек Советы, жирлек башлыгы, жирлекнең башкарма комитеты, жирлекнең Ревизия комиссиясе, уставка ярашлы рәвештә төзелә торган башка жирле үзидарә органнары керә.

2. Жирле үзидарә органнары структурасын үзгәртү әлеге уставка үзгәрешләр кертү юлы белән башкарыла.

5 нче маддә. Жирле әһәмияттәге торак пункт мәсьәләләре

1. Авыл жирлегенең жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә түбәндәгеләр керә:

1) жирлек бюджеты проектын төзү һәм карау, жирлек бюджетын раслау һәм үтәү, аның үтәлешен контрольдә тоту, жирлек бюджеты үтәлеше турында хисап төзү һәм раслау;

2) жирле салымнарын һәм жирлек жыемнарын билгеләү, үзгәртү һәм бетерү;

3) жирлекнең муниципаль милкендә булган милеккә ия булу, файдалану һәм аның белән идарә итү;

4) торак пунктлар чикләрендә янғын куркынычсызлыгының беренчел чараларын тәэмин итү;

5) торак пунктта яшәүчеләрне элементә, жәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәтләре белән тәэмин итү өчен шартлар тудыру;

6) ял итүне оештыру һәм авыл халкын мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәэмин итү өчен шартлар тудыру;

7) жирлек территориясендә физик культура, мәктәп спорты һәм массакуләм спортны үстерү өчен шартлар тудыру, жирлекнең рәсми физкультура-сәламәтләндерү һәм спорт чараларын үткөрүне оештыру;

8) торак пунктның архив фондларын формалаштыру;

9) жирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау, жирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен үтәү, инвалидлар өчен социаль, инженерлык һәм транспорт инфраструктурасы объектларына һәм күрсәтелә торган хезмәтләргә ирешү мөмкинлеген тәэмин итү таләпләрен үтәү, жирлек территориясен төзекләндерүне күрсәтелгән Кагыйдәләргә ярашлы оештыру;

10) адреслашу объектларына адреслар бирү, адресларны үзгәртү, юкка чыгару, урам-юл чөлтәре элементларына исемнәр бирү (федераль әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, төбәк яки муниципаль-ара әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, муниципаль районның жирле әһәмияттәге автомобиль юлларыннан тыш), торак пункт чикләрендәге планлаштыру структурасы элементларына исемнәр бирү, мондый исемнәрне үзгәртү, юкка чыгару, мәгълүматны Дәүләт адреслар реестрында урнаштыру;

11) авыл хужалыгы житештерүен үстерүдә ярдәм итү, кече һәм урта эшкарлыкны үстерү өчен шартлар тудыру;

12) торак пунктта балалар һәм яшьләр белән эшләү буенча чаралар оештыру һәм гамәлгә ашыру;

13) жәмәгать тәртибен саклауда катнашучы гражданның һәм аларның берләшмәләренә ярдәм күрсәтү, халык дружиналары эшчәнлеген өчен шартлар тудыру;

14) каты коммуналь калдыкларны туплау (шул исәптән аерым туплау) һәм транспортлау буенча эшчәнлекне оештыруда катнашу;

15) ритуаль хезмәтләр оештыру һәм жирләү урыннарын тоту;

16) торак пункт чикләрендә халыкны су белән тәэмин итүне, су чыгаруны, халыкны ягулык белән тәэмин итүне Россия Федерациясе законнары белән билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә оештыру;

17) торак пунктлар чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлегенә

18) торак пункт территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының телләрен һәм мәдәниятен саклау һәм үстерүгә, мигрантларның социаль һәм мәдәни адаптациясенә, милләтара (этникара) конфликтларны профилактикалауға юнәлдерелгән чараларны гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;

19) торак пунктта яшәүчеләрнең күпләп ял итү өчен шартлар тудыру һәм халыкның күпләп ял итү урыннарын тәзекләндерүне оештыру, шул исәптән гражданның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр буйларына ирекле керүен тәэмин итү.

2. Федераль законнарда ярашлы рәвештә, жирлекнең жирле үзидарә органнары Әлки муниципаль районының жирле үзидарә органнары белән жирлек бюджетиннан муниципаль район бюджетна Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә бирелә торган бюджетара трансфертлар хисабына жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча үз вәкаләтләренә бер өлешен аларга тапшыру турында килешүләр төзүгә хокуклы".

6 нчы маддә. Жирле үзидарә органнарының жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә карамаган мәсьәләләрне хәл итүгә хокуклары

1. Жирле үзидарә органнары:

1) торак пункт музейларын булдыру;

2) торак пунктта нотариус булмаган очракта, законнарда каралган нотариаль гамәлләр башкару;

3) опека һәм попечительлек буенча эшчәнлекне гамәлгә ашыруда катнашу;

4) торак пункт территориясендә жирле милли-мәдәни автономияләренә хокукларын гамәлгә ашыру белән бәйлә эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;

5) Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә һәм торак пункт территориясендә милләтара мөнәсәбәтләр өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыруга ярдәм күрсәтү;

6) жирлек территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрне мобилизацияләү буенча чараларны оештыруда һәм гамәлгә ашыруда катнашу;

7) муниципаль яңгың күзәтчеләген булдыру;

8) туризмны үстерү өчен шартлар тудыру;

9) кеше хокукларын тәэмин итүне жәмәгатьчелек контролендә тотучы жәмәгать күзәтү комиссияләренә һәм мәжбүри тоту урыннарында булган кешеләргә ярдәм күрсәтү;

10) "Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында" 1995 елның 24 ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның иҗтимагый берләшмәләренә, шулай ук Гомумроссия инвалидларның иҗтимагый берләшмәләре тарафыннан оештырылган оешмаларга ярдәм күрсәтү;

11) гражданның торак законнары нигезендә социаль файдаланудагы торак фондының торак урыннарын арендау шартнамәләре буенча муниципаль торак фондының торак урыннарын бию;

12) торак пункт территориясендә яшәүче хужасыз хайваннар белән эш итү буенча эшчәнлек алып бару;

13) "Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында" Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыру;

14) инвалидларның, сәламәтлек мөмкинлекләре чикләнгән затларның, адаптив физик культура һәм адаптив спортны үстерүгә ярдәм күрсәтү;

15) Кулланучылар хокукларын яклау буенча Россия Федерациясенең 1992 елның 7 февралендәге 2300-1 номерлы "Кулланучылар хокукларын яклау турында"гы Законнда каралган чараларны гамәлгә ашыру;

16) полициянең участок уполномоченныйсы вазыйфасын биләүче хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына күрсәтелгән вазыйфаны биләү чорына торак бина бию;

17) алкоголь, наркотик яки башка төрле токсик исерек хәлдә булган кешеләргә ярдәм күрсәтү чараларын гамәлгә ашыру.

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары өлегә статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән мәсьәләләргә хәл итәргә, "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 19 статьясы нигезендә тапшырылмаган башка дөүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруда катнашырга, шулай ук органнар компетенциясенә кермәгән башка мәсьәләләргә хәл итәргә хокуклы башка муниципаль берәмлекләргә жирле үзидарәсе, дөүләт хакимияте органнары һәм аларның компетенциясеннән федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән чыгарылмаган, жирлек бюджеты керемнәре хисабына, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларыннан бирелгән бюджетара трансфертлардан һәм өстәмә нормативлар буенча салым керемнәре керемнәреннән тыш.

7 нче маддә. Жирлекнең муниципаль-ара хезмәттәшлектә катнашуы

Жирлекнең муниципаль-ара хезмәттәшлектә катнашуы федераль законнар һәм жирле үзидарә турында Татарстан Республикасы законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

8 нче маддә. Жирле үзидарә органнарының дөүләт хакимияте органнары белән үзара мөнәсәбәтләре

Жирле үзидарә органнарының дөүләт хакимияте органнары белән үзара мөнәсәбәтләре:

1) жирле үзидарә органнарының торак пунктны социаль-иқтисади үстерүгә юнәлдерелгән дөүләт программаларын гамәлгә ашыруда катнашуы;

2) жирле үзидарә органнары һәм Дөүләт хакимияте органнары арасында килешүләр (килешүләр) төзү;

3) даими яки вакытлыча координацион, консультатив, киңәшмә һәм башка эш органнары булдыру;

4) Татарстан Республикасы Дөүләт Советында жирлек Советының закон чыгару инициативасы;

5) законнарда билгеләнгән башка үзара эш итү формалары.

9 нчы маддә. Муниципаль хезмәтне хокукый жайга салу

Жирлектә муниципаль хезмәтне хокукый жайга салу, муниципаль хезмәт вазыйфаларына таләпләрне, муниципаль хезмәткәрнең статусын билгеләүне, муниципаль хезмәтне узу шартларын һәм тәртибен кертәп, "Россия Федерациясендә муниципаль хезмәт турында" 2007 елның 02 мартындагы 25-ФЗ номерлы Федераль закон, 2013 елның 25 июнәндәге 50-ТРЗ номерлы муниципаль хезмәт турында Татарстан Республикасы кодексы һәм жирлекнең муниципаль хокукый актлары белән гамәлгә ашырыла.

Икенче бүлек. ХАЛЫКНЫҢ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕ ГАМӘЛГӘ АШЫРУ ҺӘМ ХАЛЫКНЫҢ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕ ГАМӘЛГӘ АШЫРУДА КАТНАШУ ФОРМАЛАРЫ

10 нчы маддә. Жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда халыкның турыдан-туры катнашуы

Торак пункт халкы турыдан-туры жирле үзидарә алып бара һәм жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда түбәндәге формаларда катнаша:

- 1) жирле референдум;
- 2) муниципаль сайлаулар;
- 3) депутатны, жирле үзидарәнең сайланган вазифалы кешесен чакыртып алу буенча тавыш бирү;
- 4) торак пунктның чикләрен үзгәртү һәм үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү;
- 5) гражданның хокук булдыру инициативасы;
- 6) территориаль иҗтимагый үзидарә;
- 7) жәмәгать тыңлаулары, жәмәгать фикер алышулары;
- 8) гражданның жыены;
- 9) гражданның конференциясе (делегатлар жыелышы);
- 10) гражданның жыены;
- 11) гражданның арасында сораштыру;
- 12) гражданның жирле үзидарә органнарына мөрәҗәгатьләре;
- 13) Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына каршы килмәгән башка формалар;
- 14) инициатив проектлар.

Жирле үзидарә органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, шулай ук физик затлар белән мөнәсәбәтләре, әгәр законнарда башкасы билгеләнмәгән булса, килешү нигезендә төзелә.

11 нче маддә. Жирле референдум

1. Жирле референдум халык тарафыннан жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә хәл итү максатыннан үткәрелә.

2. Жирле референдум жирлекнең бөтен территориясендә "Россия Федерациясе гражданның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында" 2002 елның 12 июнәндәге 67-ФЗ номерлы Федераль закон

һәм "жирле референдум турында" 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә 2003 елның 06 октябрдәге Федераль законда каралган үзенчәлекләренә исәпкә алып үткәрелә. 131-ФЗ Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында.

Гражданның жирле референдумда катнашу хокукына гарантияләр, шулай ук жирле референдумны әзерләү һәм үткәру тәртибе Федераль закон һәм 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы "жирле референдум турында"гы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнә.

3. Жирле референдумда яшәу урыны торак пункт чикләрендә урнашкан Россия Федерациясе гражданны катнашырга хокукы. Россия Федерациясе гражданны яшерен тавыш бирүдә гомуми тигез һәм турыдан-туры ихтыяр белдерү нигезендә жирле референдумда катнашалар.

4. Жирле референдум үткәру турында карар жирлек Советы тарафыннан:

- 1) жирле референдумда катнашу хокукына ия гражданны;
- 2) сайлау берләшмәсе, уставлары сайлауларда һәм (яки) референдумнарда катнашуну күздә тоткан һәм федераль закон белән билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда теркәлгән башка иҗтимагый берләшмә;
- 3) Жирлек Советы һәм алар бергәләп тәкъдим иткән Жирлек Башлыгы.

5. Жирле референдумны гражданны, сайлау берләшмәләре, башка иҗтимагый берләшмәләр инициативасы буенча билгеләү шарты булып әлеге инициативаны яклап имзалар жыю тора, аларның саны референдумда катнашучылар санының биш процентын тәшкит итәргә тиеш, әмма 25 имзадан ким булмаска тиеш.

6. Жирлек Советы һәм Жирлек Башлыгы тарафыннан берлектә тәкъдим ителгән референдум үткәру инициативасы Жирлек Советы карары һәм Жирлек Башлыгы карары белән рәсмиләштерелә.

7. Жирлек Советы Жирле референдум үткәру инициативасын тәкъдим итү турында документлар Жирлек Советына кергән көннән алып 30 көн эчендә жирле референдум билгели.

Әгәр жирле референдум Жирлек Советы тарафыннан билгеләнгән срокларда билгеләнмәгән булса, референдум гражданны, сайлау берләшмәләре, Жирлек Башлыгы, Татарстан Республикасы дөүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасы Сайлау комиссиясе яки прокурор мәрәҗәгатә нигезендә суд тарафыннан билгеләнә. Суд билгеләгән жирле референдумны сайлау комиссиясе оештыра, ул жирлек сайлауларын әзерләүне һәм үткәруне оештыра, ә аны үткәруне Татарстан Республикасы дөүләт хакимияте башкарма органы яки суд тарафыннан жирле референдум үткәруне тәэмин итү йөкләнгән башка орган тәэмин итә.

8. Тавыш бирү нәтиҗәләре һәм жирле референдумда кабул ителгән карар рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

9. Жирле референдумда кабул ителгән карар Жирлек территориясендә мәҗбүри үтәлергә тиеш һәм нинди дә булса дөүләт хакимияте органнары, аларның вазифаи затлары яки Жирлекнең жирле үзидарә органнары тарафыннан раслауга мохтаж түгел.

10. Жирлекнең жирле үзидарә органнары жирле референдумда кабул ителгән

карарны, алар арасында вәкаләтләрне аеруга ярашлы рәвештә, әлеге Устав белән үтәүне тәэмин итә.

11. Жирле референдум үткөрү турындагы карар, шулай ук жирле референдумда кабул ителгән карар федераль закон белән вәкаләтләнгән гражданның, жирле үзидарә органнары, прокурор, дәүләт хакимияте органнары тарафыннан суд тәртибендә шикаять ителергә мөмкин.

12 нче маддә. Муниципаль сайлаулар

1. Жирлектә муниципаль сайлаулар яшерен тавыш бирүдә гомуми тигез һәм турыдан-туры сайлау хокукы нигезендә Жирлек Советы депутатларын сайлау максатларында үткөрелә.

2. Жирлек Советы депутаты итеп тавыш бирү көнендә 18 яшькә җиткән һәм сайлау хокукына ия булган Россия Федерациясе гражданы сайлана ала.

3. Муниципаль сайлаулар Жирлек Советы тарафыннан билгеләнә. Муниципаль сайлаулар билгеләү турында карар тавыш бирү көненә кадәр 90 көннән дә иртәрәк һәм 80 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш. Бу карар массакуләм мәгълүмат чараларында рәсми рәвештә кабул ителгәннән соң 5 көннән дә соңга калмыйча басылып чыгарылырга тиеш.

Вакытыннан алда сайлаулар билгеләгәндә, әлеге статьяда күрсәтелгән сроклар кыскартылырга мөмкин, әмма кимендә өчтән бер өлешкә.

Федераль законнарда, Татарстан Республикасы Сайлау кодексында билгеләнгән очракларда муниципаль сайлаулар Жирлек сайлауларын эзерләүне һәм үткөрүне оештыручы сайлау комиссиясе яки суд тарафыннан билгеләнә.

4. Муниципаль сайлауларны эзерләү һәм үткөрү сайлау комиссияләренә йөкләнә, алар сайлауларны аларның компетенциясе чикләрендә эзерләүне һәм үткөрүне оештыралар.

5. Жирлек Советы депутатларын сайлау "Россия Федерациясе гражданның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында" 2002 елның 12 июнендәге 67-ФЗ номерлы Федераль закон, Татарстан Республикасы Сайлау кодексы белән билгеләнгән тәртиптә үткөрелә.

6. Авыл Жирлеге Советы депутатлары сайлау округына сайлаучылар вәкиллегең уртача нормасы нигезендә төзелгән бер мандатлы сайлау округлары буенча сайлана.

7. Тавыш бирүдә катнашкан сайлаучыларның иң күп тавышын алган теркәлгән кандидат бер мандатлы сайлау округы буенча сайланган дип таныла.

Әгәр дә Жирлек Советы депутатларын сайлауда бер мандатлы сайлау округында тавыш бирү бер кандидат буенча үткөрелсә, тавыш бирүдә катнашкан сайлаучыларның кимендә 50 проценты тавышларын алган кандидат сайланган дип санала. Теркәлгән кандидатлар алган тавышлар саны тигез булганда, элек теркәлгән кандидат сайланган дип санала.

8. Жирлек Советы депутатларын сайлау нәтижеләре рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

13 нче маддә. Жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү

1. Жирлек Советы депутаты, шул исәптән Жирлек Башлыгы, сайлаучылар тарафыннан закон һәм әлеге Устав нигезендә һәм тәртибендә кире чакырылырга мөмкин.

2. Жирлек Советы депутатын чакыртып алу нигезләре булып сайлаучыларның аңа карата ышанычын шик астына куючы һәм Жирлек Башлыгының депутатлык бурычларын яки бурычларын үтәмәүдә, депутат, Жирлек Башлыгы статусына туры килми торган гамәлләр башкаруда һәм Россия Федерациясе Конституциясен, Татарстан Республикасы Конституциясен, законнарны һәм башкаларны бозуда чагылган депутатның суд тәртибендә расланган конкрет хокуксыз карарлары яки гамәлләре (гамәлсезлеге) тора. Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы норматив хокукый актлары, әлеге Устав һәм башка муниципаль норматив хокукый актлар.

3. Авыл Жирлеге Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү халык инициативасы буенча үткәрелә.

4. Жирлек Советы депутатын чакыртып алу һәм аңа ярдәм итү өчен гражданның имзаларын җыю инициативасын тәкъдим итү өчен муниципаль сайлауларда катнашу хокукына ия булган кимендә 10 кешедән торган инициатив төркем тәзелә.

5. Инициатив төркем сайлау комиссиясенә мөрәҗәгать итә, ул инициатив төркемне төркәү турында үтенеч белән жирлек сайлауларын эзерләүне һәм үткөрүне оештыра. Инициатив төркемнең үтенечендә депутатны чакыртып алу өчен нигез булып торган конкрет законсыз карар яки гамәл (гамәл итмәү) күрсәтелгә тиеш, аның фамилиясе, исеме, атаның исеме, туган көне, паспорт яки паспортны алыштыручы документ сериясе, номеры һәм датасы, аны биргән органның исеме яки коды, шулай ук инициатив әгъзаның һәр әгъзасының яшәү урыны адресы күрсәтелгә тиеш, жирлек территориясендә аның исемнән эш итәргә вәкаләтле затлар һәм төркемнәр. Инициатив төркемнең үтенече әлеге төркемнең барлык әгъзалары тарафыннан имзаланырга тиеш. Гаризага суд карары кушылырга тиеш, ул күрсәтелгән законсыз карарларны яки депутатның гамәлләрен (гамәлсезлеген) раслый.

6. Инициатив төркемне төркәү, жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү инициативасын хуплау өчен имзалар җыю, җыелган имзаларны тикшерү жирле референдум үткөрү өчен закон белән билгеләнгән тәртиптә башкарыла.

7. Жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү Жирлек Советы тарафыннан билгеләнә һәм жирле референдум үткөрү өчен закон белән билгеләнгән тәртиптә, "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләренә исәпкә алып үткәрелә.

8. Жирлек сайлауларын эзерләүне һәм үткөрүне оештыручы сайлау комиссиясе тарафыннан инициатив төркемнең үтенечен караганда, Жирлек Советы тарафыннан Жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирүне билгеләгәндә, тиешле депутат аны чакыртып алу өчен нигез буларак тәкъдим ителгән шартлар турында

аңлатмалар бирергә, кирәкле документларны тапшырырга хокуклы. Әлеге депутат алдан ук, Жирлек, Жирлек Советы сайлауларын әзерләүне һәм үткәруне оештыручы сайлау комиссиясе утырышларын уздыруга өч көн кала, аларны үткәру вакыты һәм урыны турында язмача хәбәр итәргә тиеш.

9. Жирлек Советы депутаты, аны чакыртып алу буенча тавыш бирүне үткәргәндә, сайлаучыларга аны чакыртып алу өчен нигез буларак тәкъдим ителгән хәлләр турында аңлатмалар бирү максатыннан, инициатив төркем белән тигез нигездә агитация алып бару хокукына ия.

10. Жирлек Советы депутаты, шул исәптән Жирлек Башлыгы, тиешле сайлау округында теркәлгән сайлаучыларның яртысыннан ким булмаган өлеше кире чакырылган дип санала.

11. Жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү нәтижеләре рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

12. 5 көн эчендә сайлауларны әзерләүне һәм үткәруне оештыручы сайлау комиссиясе инициатив төркемгә, Жирлек Советына һәм Жирлек Советының тиешле депутатына аны чакыру буенча тавыш бирү нәтижеләре турында язмача хәбәр итә.

14 нче маддә. Чикләренә үзгәртү, торак пунктны үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү

1. Чикләренә үзгәртү, торак пунктны (жирлек барлыкка килү пунктны) үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү халыкның күрсәтелгән чикләренә үзгәртүгә, торак пунктны үзгәртеп коруга ризалыгын алу максатыннан үткәрелә.

2. Чикләренә үзгәртү, торак пунктны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән очракларда торак пунктның бөтен территориясендә яки аның территориясендә бер өлешендә үткәрелә.

3. Жирлек чикләрен үзгәртү, Жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү Жирлек Советы тарафыннан билгеләнә һәм "Россия Федерациясе гражданның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында" 2002 елның 12 июндәгә 67-ФЗ номерлы Федераль закон һәм "Жирле референдум турында" 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә, федераль законда каралган үзенчәлекләренә исәпкә алып үткәрелә 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында.

4. Торак пункт чикләрен үзгәртү, торак пунктны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү, әгәр анда сайлау хокукына ия булган торак пункт халкының яртысыннан артыгы яки торак пунктның бер өлеше катнашкан булса, узган дип санала. Халыкның торак пункт чикләрен үзгәртүгә ризалыгы, әгәр күрсәтелгән үзгәрешләр өчен тавыш бирүдә катнашкан торак пункт халкының яртысыннан артыгы яки торак пунктның бер өлеше тавыш биргән булса, торак пунктны үзгәртү алынган дип санала.

5. Чикләренә үзгәртү, Торак пунктны үзгәртү һәм кабул ителгән карарлар мәсьәләләре буенча тавыш бирү нәтижеләре рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка

игълан ителергә) тиеш.

15 нче маддә. Гражданның хокук ижаты инициативасы

1. Гражданның әлеге Устав һәм Жирлек Советының норматив хокукий акты белән билгеләнгән тәртиптә хокук булдыру инициативасына хокуклы.

2. Хокук булдыру инициативасы белән сайлау хокукына ия булган гражданның төркеме чыгыш ясыя ала, аларның саны сайлау хокукына ия булган торак пунктта яшәүчеләрнең 2 процентыннан ким түгел.

3. Хокук булдыру инициативасын гамәлгә ашыру максатыннан гражданның:

- гражданның яшәу урыны буенча жыелышларын (эшләрен) һәм хокук булдыру инициативасын тикшерү һәм тәкъдим итү буенча башка коллектив чараларны оештыру һәм үткөрү;

- хокук булдыру инициативасын тәкъдим итүне хуплау өчен имзалар жыю буенча инициатив тәркемнәр булдыру;

- торак пунктта яшәүчеләрнең имзаларын жыюны һәм хокук булдыру инициативасын законнарға каршы килмәгән ысуллар белән тәкъдим итүне хуплау өчен агитация алып бару.

4. Жирле үзидарә органнары һәм вазифаи затлары гражданның хокук булдыру инициативасын гамәлгә ашыруда ярдәм итәргә тиеш.

5. Гражданның хокук ижаты инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль норматив хокукий акт проекты, әлеге Устав белән билгеләнгән компетенциягә ярашлы рәвештә, ул кертелгән көннән алып өч ай дәвамында Жирлек Советы тарафыннан аның ачык утырышында яки Жирлек Башлыгы тарафыннан мәжбүри каралырга тиеш.

6. Гражданның хокук ижаты инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукий акт проекты караганда, гражданның инициатив төркеме вәкилләренә үз позицияләрен белдерү мөмкинлеге тәэмин ителергә тиеш.

7. Гражданның хокук ижаты инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль норматив хокукий акт проекты карау процедурасы Жирлек Советы Регламенты, Жирлек Башлыгының норматив хокукий акты белән билгеләнә.

8. Гражданның хокук ижаты инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукий акт проекты карау нәтижәләре буенча кабул ителгән мотивацияле карар рәсми рәвештә язма рәвештә аны керткән гражданның инициативалы төркеменә житкерелергә тиеш.

Статья 15.1. Инициативные проекты

1. Торак пунктта яки аның бер өлешендә яшәүчеләр өчен өстенлекле әһәмияткә ия булган чараларны гамәлгә ашыру максатыннан, жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә яки жирле үзидарә органнарына хәл итү хокукы бирелгән башка мәсьәләләренә хәл итү буенча, Жирле администрациягә инициатив проект кертелергә мөмкин. Инициатив проектлар гамәлгә ашырыла торган Жирлек территориясенә бер өлешен билгеләү тәртибе Жирлек Советының норматив хокукий акты белән билгеләнә.

2. Инициатива проектын кертү инициативасы белән ун алты яшькә житкән һәм тиешле жирлек территориясендә яшәүче кимендә ун гражданнын торган инициатив төркем, территориаль ижтимагый үзидарә органнары, авыл жирлеге старостасы (алга таба - проект инициаторлары) чыгыш ясарга хокуклы. Инициатив төркемнең минималь саны Жирлек Советының норматив хокукий акты белән киметелергә мөмкин. Проект инициаторы булып тору хокукы Жирлек Советының норматив хокукий актына ярашлы рәвештә тиешле ирлек территориясендә эшчәнлек алып баручы башка затларга да бирелергә мөмкин.

3. Инициатива проектын түбәндәге мәгълүматларны үз эченә алырга тиеш:

1) Торак пунктта яшәүчеләргә яки аның өлеше өчен өстенлекле әһәмияткә ия булган проблеманы тасвирлау;

2) күрсәтелгән проблеманы хәл итү буенча тәкъдимнәрне нигезләү;

3) инициатив проектын гамәлгә ашыруның көтелгән нәтижәсен (көтелгән нәтижәләрен) тасвирлау;

4) инициатив проектын гамәлгә ашыру өчен кирәкле чыгымнарны алдан исәпләү;

5) инициатив проектын гамәлгә ашыруның планлаштырылган вакыты;

6) әлеге проектын гамәлгә ашыруда кызыксынучы затларның планлаштырылган (мөмкин булган) финанс, милек һәм (яки) хезмәт катнашуы турында мәгълүмат;

7) инициатив проектын гамәлгә ашыру өчен әлеге акчаларны куллану күздә тотылган очракта, инициатив түлөөләрнең планлаштырылган күләмәнән тыш, жирле бюджет акчалары күләмәнә күрсәтү;

8) Жирлек Советының норматив хокукий акты белән билгеләнгән тәртипкә ярашлы рәвештә, инициатив проект гамәлгә ашырылачак жирлек территориясенә яки аның бер өлешенә күрсәтмә;

9) Жирлек Советының норматив хокукий актында каралган башка мәгълүматлар.

4. Инициатива проектын, ул Жирлекнең башкарма комитетына кертелгәнче, инициатива проектын тикшерү, Жирлек халкының яисә аның бер өлеше мәнфәгатьләренә туры килүен билгеләү, инициатива проектын гамәлгә ашыруның максатка ярашлылыгын билгеләү, шулай ук жыен, жыелыш яки конференция тарафыннан инициатива проектына ярдәм итү турында Карар кабул итү максатларында гражданныр жыенында, жыелышында яки конференциясендә, шул исәптән территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданныр жыенында яки конференциясендә каралырга тиеш. Шул ук вакытта бер жыенда, бер жыелышта яки гражданнырның бер конференциясендә берничә инициативалы проектын карау мөмкин.

Жирлек Советының норматив хокукий акты инициатив проектка ярдәм итү мәсьәләсе буенча гражданнырның фикерен шулай ук гражданнырдан сораштыру, аларның имзаларын жыю юлы белән ачыклау мөмкинлеген күздә тотарга мөмкин.

Проект инициаторлары инициативалы проектын Жирлекнең башкарма комитетына керткәндә, аңа тиешлечә гражданныр жыены, жыелышы яки конференциясе протоколын, гражданнырдан сораштыру нәтижәләрен һәм (яки) Жирлек халкының яки аның бер өлешенең инициативалы проектка ярдәм итүен раслаучы имза кәгазьләрен кушалар.

5. Инициативалы проектын жирле администрациягә кертү турындагы мәгълүмат муниципаль берәмлекнең рәсми сайтында "Интернет" мәгълүмати-телекоммуникацион чөлтөрәндә инициативалы проектын жирле

администрациягә керткән көннән алып өч эш көне эчендә бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) һәм урнаштырылырга тиеш һәм әлеге статьяның 3 өлешендә күрсәтелгән мәгълүматны, шулай ук проект инициаторлары турында мәгълүматны үз эченә алырга тиеш. Бер үк вакытта гражданныр Жирлекнең Башкарма комитетына инициатив проект буенча үз искәрмәләрен һәм тәкъдимнәрен тәкъдим итү мөмкинлегенә турында хәбәр итәләр, аларны тапшыру вакыты биш эш көннән дә ким була алмый. Үз фикерләрен һәм тәкъдимнәрен 16 яшькә житкән торак пункт халкы юлларга хокуклы. Әгәр Жирлекнең Башкарма комитеты әлеге мәгълүматны "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә урнаштырырга мөмкинлекләре булмаса, күрсәтелгән мәгълүмат муниципаль районның рәсми сайтында урнаштырыла.

6. Инициатив проект Жирлек Башкарма комитеты тарафыннан ул кертелгән көннән алып 30 көн эчендә мәжбүри каралырга тиеш. Жирлекнең Башкарма комитеты инициатив проектны карау нәтижеләре буенча түбәндәге карарларның берсен кабул итә:

1) инициатив проектны хупларга һәм аның өстендә эшне жирле бюджет турында карарда каралган бюджет ассигнованиеләре чикләрендә тиешле максатларга һәм (яки) жирле бюджет проектны төзү һәм карау тәртибенә (жирле бюджет турында карарга үзгәрешләр кертү) ярашлы рәвештә дәвам итәргә;

2) инициатив проектны хуплаудан баш тарту һәм аны инициаторларга кире кайтару, инициатив проектны хуплаудан баш тарту сәбәпләрен күрсәтү.

7. Жирле хакимият инициатив проектны хуплаудан баш тарту турында карар кабул итә түбәндәге очракларның берсендә:

1) инициатив проектны кертү һәм аны карауның билгеләнгән тәртибен үтәмәү;

2) инициатив проектның федераль-законнар һәм Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актлары, Татарстан Республикасы законнары һәм башка норматив хокукый актлары таләпләренә, муниципаль берәмлек уставына туры килмәве;

3) жирле үзидарә органнарының кирәкле вәкаләтләре һәм хокуклары булмау сәбәпле инициатив проектны гамәлгә ашыру мөмкин түгел;

4) инициатив проектны гамәлгә ашыру өчен кирәкле акчалар күләмендә жирле бюджет акчаларының булмавы, аларны формалаштыру чыганагы инициатив түләүләр түгел;

5) инициатив проектта тасвирланган проблеманы нәтижелерәк ысул белән чишү мөмкинлегенә булу;

6) инициатив проектны конкурс сайлап алуудан үтмәгән дип тану.

8. Жирлекнең башкарма комитеты әлеге статьяның 7 өлешендәге 5 пункттында каралган очракта проект инициаторларына инициатив проектны бергәләп эшләп бетерергә, шулай ук аны башка Жирлекнең жирле үзидарә органы яки дәүләт органы каравына аларның компетенциясенә туры китереп тәкъдим итәргә хокуклы.

9. Инициатив проектларны тәкъдим итү, кертү, фикер алышу, карау, шулай ук аларны конкурс буенча сайлап алу тәртибен Совет (Жирлек Советы вәкаләтләрен гамәлгә ашыручы гражданныр жыены) билгели.

10. Татарстан Республикасы бюджетыннан бюджетара трансфертлар хисабына финанс ярдәме алу өчен тәкъдим ителә торган инициатив проектларга карата инициатив проектларны карау тәртибе, шул исәптән аларга ярдәм итүдән баш тарту өчен нигезләр, мондый инициатив проектларны конкурс аша сайлап алу тәртибе һәм

критерийлары Закон һәм (яки) Республиканың башка норматив хокукый акты нигезендә билгеләнә торган мәғлүматлар составына таләпләр. Бу очракта өлешләр таләпләре 3, 6, 7, 8, 9, 11 һәм 2003 елның 06 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 26_1 статьясының 12 статьясы Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында кулланылмый.

11. Җирлекнең Башкарма комитетына берничә инициатив проект кертелгән очракта, шул исәптән эчтәлеге буенча охшаш өстенлекле проблемаларны тасвирлап, җирле хакимият конкурс сайлап алуын оештыра һәм бу хакта проект инициаторларына хәбәр итә.

12. Инициатив проектларны конкурс сайлап алуны үткөрү коллегиаль органга (комиссиягә) йөкләнә, аның эшчәнлегенә һәм формалашу тәртибе Җирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә. Коллегиаль орган (комиссия) составы Җирлекнең Башкарма комитеты тарафыннан формалаштырыла. Шул ук вакытта коллегиаль орган (комиссия) әғзаларының яртысы Җирлек Советы тәкъдимнәре нигезендә билгеләнергә тиеш. Проект инициаторларына һәм аларның вәкилләренә конкурс сайлап алуын үткәргәндә коллегиаль орган (комиссия) тарафыннан инициатив проектларны карауда катнашу һәм алар буенча үз позицияләрен белдерү мөмкинлегенә тәэмин ителергә тиеш.

13. Проект инициаторлары, тиешле Җирлек территориясендә яшәүче, гражданнар җыены, җыелышы яки конференциясе тарафыннан вәкаләтләнгән башка гражданнар, шулай ук Россия Федерациясе законнары белән билгеләнгән башка затлар инициативалы проектны гамәлгә ашыруны Россия Федерациясе законнарына каршы килмәгән формаларда иҗтимагый контрольдә тотарга хокуклы.

14. Җирлек Башкарма комитетының инициатив проектын карау, инициатив проектны гамәлгә ашыру барышы, шул исәптән акчаларны куллану, аны гамәлгә ашыруда кызыксынучы затларның мөлкәт һәм (яисә) хезмәттә катнашуы турында мәғлүмат муниципаль берәмлекнең рәсми сайтында "Интернет" мәғлүмати-телекоммуникация челтәрендә бастырып чыгарылырга (халыкка җиткерелергә) һәм урнаштырылырга тиеш. Җирлек Башкарма комитетының инициатив проектны гамәлгә ашыру нәтиҗәләре турындагы хисабы Җирлекнең рәсми сайтында "Интернет" мәғлүмати-телекоммуникация челтәрендә инициатив проектны гамәлгә ашыру тәмамланганнан соң 30 календарь көн эчендә бастырылырга (халыкка игълан ителергә) һәм урнаштырылырга тиеш. Әгәр Җирлекнең Башкарма комитеты әлеге мәғлүматны "Интернет" мәғлүмат-телекоммуникация челтәрендә урнаштырырга мөмкинлегенә булмаса, күрсәтелгән мәғлүмат әлеге Җирлек кергән муниципаль районның рәсми сайтында урнаштырыла. Авыл җирлегендә күрсәтелгән мәғлүмат авыл җирлегенә старостасы тарафыннан гражданнарга җиткерелергә мөмкин.

16 нчы маддә. Территориаль иҗтимагый үзидарә

1. Җирлектә территориаль иҗтимагый үзидарә турыдан-туры халык тарафыннан гражданнар җыеннары һәм конференцияләре үткөрү, шулай ук территориаль иҗтимагый үзидарә органнары булдыру аша башкарыла.

2. Территориаль иҗтимагый үзидарә гражданнарның түбәндәгеләре яшәү территорияләре чикләрендә гамәлгә ашырыла: күп фатирлы торак йортның подъезды; күп фатирлы торак йорт; торак йортлар төркеме; торак микрорайон; торак пункт булмаган авыл торак пункты; гражданнарның башка яшәү территорияләре.

3. Территориаль иҗтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган территория чикләре Жирлек Советы тарафыннан әлеге территориядә яшәүче халык тәкъдиме буенча, Жирлек Советы тарафыннан расланган жирлектә территориаль иҗтимагый үзидарә турында Нигезләмә белән билгеләнгән тәртиптә билгеләнә.

4. Территориаль иҗтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган территория башка шундый ук территория составына керә алмый.

5. Территориаль иҗтимагый үзидарә аның уставына ярашлы рәвештә юридик зат булырга мөмкин һәм коммерцияле булмаган оешманың оештыру-хокукий формасында дәүләт-теркәвенә алынырга тиеш.

6. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставында:

- 1) ул гамәлгә ашырыла торган территория;
- 2) Территориаль иҗтимагый үзидарә эшчәнлегенең максатлары, бурычлары, формалары һәм төп юнәлешләре;
- 3) территориаль иҗтимагый үзидарә органнарын формалаштыру, вәкаләтләрен, хокукларын һәм бурычларын туктату тәртибе, вәкаләтләре срогы;
- 4) карар кабул итү тәртибе;
- 5) милекне сатып алу тәртибе, шулай ук күрсәтелгән милектән һәм финанс чараларыннан файдалану һәм алар белән идарә итү тәртибе;
- 6) территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруны туктату тәртибе.

7. Территориаль иҗтимагый үзидарә эшчәнлегә мәсьәләләре буенча гражданныр җыеннары, конференцияләре аның уставына ярашлы рәвештә чакырыла.

8. Территориаль иҗтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданныр җыелышы хокуклы дип санала, әгәр анда тиешле территориядә яшәүчеләрнең кимендә өчтән бер өлеше катнаша икән һәм алар 16 яшенә кадәр җиткән.

Территориаль иҗтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданныр конференциясе хокуклы дип санала, әгәр анда гражданныр җыеннарында сайланган делегатларның кимендә өчтән икесе катнаша, алар тиешле территориядә яшәүчеләрнең кимендә өчтән бер өлешен тәкъдим итә һәм алар 16 яшенә кадәр җиткән.

9. Территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыручы гражданныр җыелышының, конференциясенең аерым вәкаләтләренә түбәндәгеләр керә:

- 1) территориаль иҗтимагый үзидарә органнары структурасын билгеләү;
- 2) Территориаль иҗтимагый үзидарә уставын кабул итү, аңа үзгәрешләр кертү;
- 3) территориаль иҗтимагый үзидарә органнарын сайлау;
- 4) территориаль иҗтимагый үзидарә эшчәнлегенең төп юнәлешләрен билгеләү;
- 5) территориаль иҗтимагый үзидарәнең керемнәре һәм чыгымнары сметасын һәм аның үтәлеше турында хисапны раслау;
- 6) территориаль иҗтимагый үзидарә органнары эшчәнлегә турындагы хисапларны карау һәм раслау.

10. Территориаль иҗтимагый үзидарә органнары:

- 1) Тиешле территориядә яшәүче халык мәнфәгатьләрен яклый;

2) гражданның жыеннарында һәм конференцияләрендә кабул ителгән карарларның үтәлешен тәэмин итә;

3) территорияне тоту, төзекләндерү буенча хужалык эшчәнлеген, тиешле территориядә яшәүче гражданның социаль-көнкүреш ихтыяжларын канәгатьләндерүгә юнәлдерелгән башка хужалык эшчәнлеген, күрсәтелгән гражданның акчалары хисабына да, Жирлек бюджеты акчаларын кулланып, Жирлек Башкарма комитеты белән килешү нигезендә дә гамәлгә ашыра алалар;

4) жирле үзидарә органнарына (Жирлек Советы, Жирлек Башлыгы һәм Жирлек башкарма комитеты) әлеге органнар һәм жирле үзидарә вазыйфаи затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле муниципаль норматив хокукый актлар проектларын кертергә хокуклы.

11. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру тәртибе, Жирле бюджеттан кирәкле акчаларны бүлеп бирү шартлары һәм тәртибе Жирлек Советының әлеге Уставы һәм норматив хокукый акты белән билгеләнә.

16.1 нче маддә. Авыл жирлеге старостасы

1. Жирле үзидарә органнары һәм авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә хәл иткәндә үзара хезмәттәшлеген оештыру өчен авыл жирлеге старостасы билгеләнә ала.

2. Авыл жирлеге старостасы муниципаль берәмлекнең вәкилле органы тарафыннан билгеләнә, аның составына әлеге авыл жирлеге керә, авыл жирлеге гражданның жыены тәкъдиме буенча әлеге авыл жирлеге территориясендә яшәүче һәм актив сайлау хокукына ия булган кешеләр арасыннан.

3. Авыл жирлеге старостасы дәүләт вазифасын, дәүләт гражданның хезмәт вазифасын, муниципаль вазифаны яки муниципаль хезмәт вазифасын биләүче кеше түгел, хезмәт мөнәсәбәтләрендә һәм жирле үзидарә органнары белән турыдан-туры бәйлә башка мөнәсәбәтләрдә була алмый.

Россия Федерациясе субъекты законы белән тарихи һәм башка жирле традицияләргә исәпкә алып, авыл жирлеге старосты вазифасының башка атамасы билгеләнергә мөмкин.

4. Авыл жирлеге старостасы итеп кеше билгеләнә алмый:

1) дәүләт вазыйфасын, дәүләт гражданның хезмәт вазыйфасын, муниципаль вазыйфаны яки муниципаль хезмәт вазыйфасын биләүче;

2) суд тарафыннан эшкә сәләтсез яки чикләнгән эшкә сәләтле дип танылган;

3) гамәлдән чыгарылмаган яки төшерелмәгән хөкем ителүе булган.

5. Авыл жирлеге старостасының вәкаләтләре муниципаль берәмлек уставы белән билгеләнә һәм ике елдан да ким һәм биш елдан да артык була алмый.

Авыл жирлеге старостасының вәкаләтләре авыл жирлеге гражданның жыены тәкъдиме буенча, шулай ук "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрендәге 131 - ФЗ номерлы Федераль законның 40 статьясындагы 10 өлешендәге 1-7 пунктларында билгеләнгән очрактарда әлеге авыл жирлеге составына керүче муниципаль берәмлекнең вәкилле органы карары нигезендә вакытыннан алда туктатыла.

6. Авыл җирлеге старостасы аңа йөкләнгән бурычларны хәл итү өчен:

1) авыл җирлегендә җирле әһәмияттәге мәсьәләләргә хәл итү мәсьәләләре буенча җирле үзидарә органнары, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр һәм башка оешмалар белән хезмәттәшлек итә;

2) халык белән хезмәттәшлек итә, шул исәптән гражданныр җыеннарында, җыелышларында, конференцияләрендә катнашу аша, мондый чаралар нәтижеләре буенча җирле үзидарә органнары тарафыннан мәҗбүри каралырга тиешле муниципаль хокукый актлар проектлары рәвешендә рәсмиләштерелгән мөрәҗәгатләр һәм тәкъдимнәр җибәрә;

3) авыл җирлегендә яшәүчеләргә җирле үзидарә оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча мәгълүмат бирә, шулай ук җирле үзидарә органнарыннан алынган башка мәгълүматны аларга җиткерүдә ярдәм итә;

4) җирле үзидарә органнарына җәмәгать тыңлауларын һәм җәмәгать фикер алышуларын оештыруда һәм үткөрүдә, аларның нәтижеләрен авыл җирлегендә игълан итүдә ярдәм итә;

4.1) авыл җирлеге халкы өчен өстенлекле әһәмияткә ия булган мәсьәләләр буенча инициатив проект кертү инициативасы белән чыгыш ясау хокукына ия;

5) Россия Федерациясе субъекты Законына ярашлы рәвештә муниципаль берәмлек уставында һәм (яки) муниципаль берәмлек вәкилләклә органының норматив хокукый актында каралган башка вәкаләтләргә һәм хокукларны гамәлгә ашыра.

7. Авыл җирлеге старостасының эшчәнлегә гарантияләре һәм статусының башка мәсьәләләре Россия Федерациясе субъекты Законына ярашлы рәвештә муниципаль берәмлек уставы һәм (яки) муниципаль берәмлек вәкилләклә органының норматив хокукый акты белән билгеләнергә мөмкин.

17 нче маддә. Территориаль иҗтимагый үзидарә оештыру тәртібе

1. Территориаль иҗтимагый үзидарә оештыру максатларында гражданныр, җирле үзидарә органнары инициативасы буенча территориаль иҗтимагый үзидарә Уставы проектын эшләүче һәм бу территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру күздә тотылган территориядә яшәүче гражданныр җыенын оештыручы гражданныр инициатив төркеме оештырыла.

2. Гражданныр җыены тиешле территориядә территориаль иҗтимагый үзидарә булдыру турында карар кабул итә, аның уставын кабул итә, шулай ук территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү белән бәйле мәсьәләләр буенча Җирлек Советында гражданныр җыенын тәкъдим итәргә вәкаләтле (вәкаләтле) вәкиллә (вәкилләргә) билгели.

3. Территориаль иҗтимагый үзидарә Җирлек Советы тарафыннан территориаль иҗтимагый үзидарә уставы теркәлгәннән бирле оештырылган дип санала.

18 нче маддә. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү тәртібе

1. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү өчен гражданныр җыенының вәкаләтле вәкиле (вәкаләтле вәкилләргә) Җирлек Башлыгына бирелә:

1) гражданныр җыенының барлык вәкаләтле вәкилләргә тарафыннан имзаланган территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү турында гариза;

2) Территориаль иҗтимагый үзидарә булдыру турында карар кабул ителгән гражданның җыены протоколы, анда гражданның фамилиясе, исеме, әтисенең исеме, туган көне, сериясе, паспорты яки паспортын алыштыручы документ бирү датасы, вәкаләтле вәкилләрнең һәрберсенең яшәү урыны адресы күрсәтелгән;

3) территориаль иҗтимагый үзидарә уставының ике экземплярлары.

2. Әлеге статьяның 1 пунктында билгеләнгән документлардан тыш, башка документлар тапшыру турындагы таләп рәхсәт ителми.

Вәкаләтле вәкилгә документларны алуда исемлек һәм аларны алу датасы күрсәтелгән расписка бирелә.

3. Җирлек Башлыгы территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү турында документлар килгән көннән алып ике атна эчендә җирлек Советының Уставны теркәү яки аны теркәүдән баш тарту турындагы карары проекты алдан карау һәм әзерләүне оештыра.

4. Гражданның җыенының вәкаләтле вәкилләре территориаль иҗтимагый үзидарә уставын алдан караганда һәм киңәшмә тавышы хокукы белән Җирлек Советы утырышында катнашырга хокуклы.

5. Җирлек Советы территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү турында яки әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән документларны Җирлек Башлыгы алганнан соң 30 көн эчендә аны теркәүдән баш тарту турында Карар кабул итә. Уставны теркәүдән баш тартуны мотивацияләргә кирәк.

6. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәүдән баш тарту өчен нигез булып Россия Федерациясе Конституциясенең территориаль иҗтимагый үзидарә уставы нормаларының, федераль законнарның, Татарстан Республикасы Конституциясенең һәм Татарстан Республикасы законнарының, торак пункт Уставының, башка муниципаль норматив хокукый актларның каршы килүе тора.

7. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәүдән баш тарту территориаль иҗтимагый үзидарә булдыруның максатка туры килмәве мотивлары буенча рәхсәт ителми.

8. Җирлек Советы тарафыннан өч көн эчендә территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү мәсьәләсе буенча кабул ителгән мотивацияле карар рәсми рәвештә язма рәвештә гражданның җыены вәкаләтле вәкиленә (вәкаләтле вәкилләренә) җиткерелергә тиеш.

9. Җирлек Советы территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү турында Карар кабул иткән очракта, уставның бер экземпляры аны теркәү турында билге белән гражданның җыелышының вәкаләтле вәкиленә тапшырыла, икенче экземпляр Җирлек Советында саклана.

10. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставына кертелгән үзгәрешләр әлеге статьяда билгеләнгән тәртиптә Җирлек Советы тарафыннан теркәлергә тиеш. Әлеге үзгәрешләр теркәлгән көннән үз көченә керә.

19 нчы маддә. Җәмәгать тыңлаулары, җәмәгать фикер алышулары

1. Җирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча муниципаль норматив хокукый актлар проектлары буенча фикер алышу өчен Җирлек Советы, Җирлек Башлыгы

тарафыннан ачык тыңлаулар үткөрелергә мөмкин.

2. Халык тыңлаулары халык Жирлек Советы яки Жирлек Башлыгы инициативасы буенча үткөрелә.

Халык яки Жирлек Советы инициативасы буенча үткөрелә торган ачык тыңлаулар Жирлек Советы тарафыннан билгеләнә, ә Жирлек Башлыгы инициативасы буенча Жирлек Башлыгы тарафыннан билгеләнә.

Халык тыңлауларына чыгарылырга тиеш:

1) муниципаль берәмлек уставы проекты, шулай ук әлеге уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль норматив хокукый акт проекты, муниципаль берәмлек уставына әлеге уставны әлеге норматив хокукый актларга туры китерү максатларында Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, конституция (устав) яки Россия Федерациясе субъекты законнары нигезләмәләрен төгәл кабатлау формасында үзгәрешләр кертелгән очраклардан тыш;

2) Жирлек бюджеты проекты һәм аның үтөлеше турында хисап;

2.1) торак пунктны социаль-иқтисади үстерү стратегиясе проекты;

3) "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясына ярашлы рәвештә, торак пунктны үзгәртеп кору турында сораулар, әгәр торак пунктны үзгәртеп кору өчен тавыш бирү юлы белән яки гражданныр жыеннарында күрсәтелгән район халкының ризалыгын алу таләп ителсә, жирлекне үзгәртеп кору турында сораулар;

4. Жәмәгать тыңлауларын үткөрү турында карар, әгәр гамәлдәге законнарда башка срок каралмаган булса, тиешле орган яки жирлекнең вазифаи заты тарафыннан муниципаль норматив хокукый акт проекты каралганчы 20 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.

5. Жәмәгать тыңлауларын үткөрү турында карар һәм аларны үткөрү вакыты һәм урыны күрсәтелгән һәм жәмәгать тыңлауларына чыгарыла торган тиешле муниципаль норматив хокукый акт проекты, әгәр гамәлдәге законнарда башка срок каралмаган булса, жәмәгать тыңлаулары уздырылганчы 7 көннән дә соңга калмыйча бастырылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

6. Халык тыңлауларын үткөрү турында карар басылып чыккан көннән алып аларны үткөргән көнгә кадәр Жирлек халкы Жирлек Башлыгына халык тыңлауларына чыгарыла торган мәсьәлә буенча язма тәкъдимнәр һәм искәрмәләр, шул исәптән муниципаль норматив хокукый актың халык тыңлауларына чыгарыла торган проектына тәзәтмәләр һәм башка тәкъдимнәр жибәерергә хоуклы. Жирлек Башлыгы килгән тәкъдимнәрне һәм искәрмәләрне гомумиләштерүне оештыра. Бу тәкъдимнәр һәм искәрмәләр жәмәгать тыңлауларында катнашучыларга житкерелә.

7. Жәмәгать тыңлаулары муниципаль норматив хокукый акт проектына карау көненә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча үткөрелә. Жәмәгать тыңлаулары белгечләр, экспертлар, кызыксынучы затлар чакыруы белән үткөрелә. Жәмәгать тыңлауларында, әгәр гамәлдәге законнарда башка срок каралмаган булса, Жирлектә яшәүче теләсә кайсы кеше катнашырга хоуклы.

8. Жәмәгать тыңлауларын үткөрү нәтижәләре буенча жирле үзидарә органнары һәм Жирлекнең вазифаи затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле тәкъдимнәр кабул ителә, аларның компетенциясенә жәмәгать тыңлауларына чыгарыла торган муниципаль норматив хокукий акт проектын кабул итү кертелгән.

9. Жәмәгать тыңлаулары нәтижәләре, шул исәптән кабул ителгән карарларның мотивацияле нигезләмәсе, гамәлдәге законнарда башка срок каралмаган очракта, жәмәгать тыңлаулары уздырылганнан соң 5 көннән дә соңга калмыйча бастырылырга (ачыкланырга) тиеш.

10. Жәмәгать тыңлауларын оештыру һәм үткөрү тәртибе Жирлек Советы тарафыннан расланган норматив хокукий акт белән билгеләнә һәм муниципаль берәмлек халкына жәмәгать тыңлауларын үткөрү вакыты һәм урыны турында алдан хәбәр итүне, муниципаль хокукий акт проекты белән алдан танышуны, муниципаль берәмлек халкының жәмәгать тыңлауларында катнашуын тәэмин итүче башка чараларны, жәмәгать тыңлаулары нәтижәләрен бастырып чыгаруны (халыкка житкерүне) күздә тотарга тиеш кабул ителгән карарларны нигезләү.

11. Генераль планнар проектлары, жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре проектлары, территорияне планлаштыру проектлары, территорияләрне чикләү проектлары, территорияләрне төзекләндерү кагыйдәләре проектлары, күрсәтелгән документларның берсенә үзгәрешләр кертүне күздә тоткан проектлар, жир кишәрлеген яки капитал төзелеш объектын шартлы рәвештә файдалануның рөхсәт ителгән төренә рөхсәт бирү турында карар проектлары, рөхсәт ителгән чикнең чик параметрларынан тайпылуга рөхсәт бирү турында карар проектлары буенча капитал төзелеш объектларын төзү, реконструкцияләү, жир кишәрлекләрен һәм капитал төзелеш объектларын рөхсәт ителгән файдалануның бер төрен башка төр файдалануга үзгәртү мәсьәләләре буенча, жирдән файдалану һәм төзелешнең расланган кагыйдәләре булмаганда, шөһәр төзелеше эшчәнлеге турындагы законнар нигезендә жәмәгать тыңлаулары яки жәмәгать фикер алышулары үткөрелә.

20 нче маддә. Гражданнар жыены

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне тикшерү, жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарә вазифаи затлары эшчәнлеге турында халыкны мәгълүматлаштыру, инициатив проектлар кертү һәм аларны карау, жирлек территориясендә территорияль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру мәсьәләләрен тикшерү өчен гражданнар жыеннары үткөрелергә мөмкин. Гражданнар жыеннары микрорайоннар, торак массивлар, кварталлар, урамнар, торак йортлар буенча чакырыла.

2. Гражданнар жыены халык, Жирлек Советы, Жирлек башлыгы инициативасы буенча, шулай ук территорияль ижтимагый үзидарә уставында каралган очракларда үткөрелә.

3. Жирлек Советы яки Жирлек Башлыгы инициативасы буенча үткөрелә торган гражданнар жыелышы Жирлек Советы яки Жирлек Башлыгы тарафыннан билгеләнә.

4. Халык инициативасы буенча уздырыла торган гражданнар жыены Жирлек Советы тарафыннан территорияль ижтимагый үзидарә органнарының, халык санының 10 процентыннан ким булмаган гражданнар төркеменең язма тәкъдиме буенча билгеләнә, Татарстан Республикасы Законы нигезендә тиешле территориядә яшәүче һәм әлеге территорияләрдә урнашкан предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар житәкчеләренең жыелышында катнашу хокукына ия.

Гражданнар жыенын үткөрү турында тәкъдим аның каравына чыгарыла торган мәсьәләләр исемлеген, жыенны үткөрү вақыты һәм урынын үз эченә алырга тиеш. Бу тәкъдим вәкаләтле затлар тарафыннан имзаланырга тиеш, ә жыелыш үткөрү инициативасы белән гражданнар төркеме мөрәжәгать итсә, аларның һәрберсенең фамилиясе, исеме, әтисенең исеме, туган көне, яшәу урыны адресы күрсәтелгән тиеш.

Жирлек Советы гражданнар жыенын уздыру турында кертелгән тәкъдимне үзенең яқынлашып килүче утырышында карый.

Жирлек Советы гражданнар жыенын үткөрдән аның максатка туры килмәве сәбәпләре буенча баш тартырга хокуклы түгел.

5. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру максатларында гражданнар жыенын билгеләү һәм үткөрү тәртибе территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.

6. Гражданнар жыенын үткөрү вақыты һәм урыны һәм фикер алышуга кертелә торган мәсьәләләр турында тиешле территориядә яшәүчеләргә жыелыш уздырылачак көнгә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча массакуләм мәгълүмат чаралары, почта хәбәрләре, фатир буенча (ихата) йөрүләр, белдерүләр һәм башка мөмкин булган чаралар кулланып хәбәр ителә.

Гражданнар жыенын әзерләү һәм үткөрүне Жирлекнең Башкарма комитеты тәэмин итә.

7. Жыелыш эшендә әлеге территориядә яшәүче, сайлау хокукына ия гражданнар катнашырга хокуклы. Жыелышта катнашу хокукына ия булган гражданнарның гомуми саны Муниципаль сайлаулар үткөргәндә кулланыла торган Россия Федерациясе гражданнарының Россия Федерациясе чикләрендә булган һәм яшәгән урыннары буенча теркәү исәп-хисабы мәгълүматлары нигезендә билгеләнә.

Әгәр анда жыелышта катнашу хокукы булган гражданнарның өчтән бер өлеше булса, гражданнар жыелышы хокуклы дип санала.

Жыелыш карарлары жыелышта булган гражданнарның күпчелек тавышлары белән кабул ителә.

Инициатива проектларын кертү һәм аларны карау мәсьәләләре буенча гражданнар жыелышында тиешле территориядә яшәүче 16 яшькә житкән кешеләр катнашырга хокуклы. Инициатив проектларны кертү мәсьәләләрен карау һәм тикшерү максатларында гражданнар жыенын билгеләү һәм үткөрү тәртибе Жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

8. Гражданнар жыелышы жирле үзидарә органнарына һәм жирле үзидарә вазифаи затларына мөрәжәгәтьләр кабул итә ала, шулай ук жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарә вазифаи затлары белән үзара мөнәсәбәтләрдә гражданнар жыелышын тәкъдим итәргә вәкаләтле затларны сайлый ала.

9. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча уздырыла торган гражданнар жыелышы территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән аның компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча карар кабул итә.

10. Гражданнар жыелышы кабул иткән мөрәжәгатьләр жирле үзидарә органнары һәм бистәнең жирле үзидарә органнары хезмәткәрләре тарафыннан мәжбүри каралырга тиеш, аларның компетенциясе мөрәжәгатьләрдә булган сорауларны чишүне үз эченә ала, язма җавап җибәрелә.

11. Гражданнар жыелышын билгеләү һәм үткөрү тәртибе, шулай ук гражданнар жыелышы вәкаләтләре Федераль законнар, әлеге Устав һәм Хисап Советының норматив хокукый акты, территориаль дәүләт үзидарә уставы белән билгеләнә.

12. Гражданнар жыены нәтижеләре аны үткәргәннән соң бер ай эчендә рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

21 нче маддә. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы)

1. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә тикшерү һәм барлык торак пункт халкы вәкилләренең фикерен ачыклау кирәк булганда үткәрелә. Жирлекнең тиешле территориаль өлешләрендә яшәүчеләрдән торган гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) гражданнар жыенын чакыру авыр булган очракларда, шул исәптән тиешле территориядә яшәүче һәм гражданнар жыенында катнашу хокукы булган кешеләр саны 100дән артып киткән очракта үткәрелә.

2. Гражданнар конференциясен (делегатлар жыелышын) билгеләү һәм үткөрү, делегатлар сайлау тәртибе әлеге Устав, Жирлек Советының норматив хокукый акты, территориаль иҗтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.

3. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) гражданнар жыелышы вәкаләтләрен гамәлгә ашыра.

4. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) халык, торак Жирлек Советы, торак Жирлек Башлыгы инициативасы буенча үткәрелә. Жирлек Советы яки Жирлек Башлыгы инициативасы буенча үткәрелә торган гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) Жирлек Советы яки Жирлек Башлыгы тарафыннан билгеләнә. Халык инициативасы буенча үткәрелә торган гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) Жирлек Советы тарафыннан билгеләнә.

5. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) хокуклы дип санала, әгәр анда гражданнар жыелышында сайланган делегатларның кимендә өчтән икесе катнаша, алар тиешле территориядә яшәүчеләрнең кимендә өчтән бер өлешен тәкъдим итә, алар ун алты яшькә җиткән. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) карарлары конференциядә катнашучы делегатларның күпчелек тавышлары белән кабул ителә.

6. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) нәтижеләре аны үткәргәннән соң бер ай эчендә рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

22 нче маддә. Гражданнар жыены

1. Гражданнар жыены халыкның жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашу формасы булып тора.

1.1. Авыл торак пунктында гражданнар жыены шулай ук муниципаль хезмәт турында Россия Федерациясе законнарында каралган очракларда муниципаль

хезмэт вазыйфасын биләүгә конкурс үткәргәндә конкурс комиссиясе составына кандидатлар тәкъдим итү максатларында үткәрелергә мөмкин.

2. Гражданның җыены "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" Федераль законда каралган очрақларда һәм муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы карары белән расланган "Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районы Кошки авыл җирлеге составына керүче торак пунктларда гражданның җыенын үткәргә эзерлек тәртібе турында" ны нигезләмәгә ярашлы рәвештә үткәрелә.

3. "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 25.1 маддәсендә каралган очрақларда гражданның җыены үткәрелергә мөмкин:

1) торак пунктта торак пункт чикләрен үзгәртү мәсьәләсе буенча (муниципаль район), аның составына күрсәтелгән торак пункт керә, ул күрсәтелгән торак пункт территориясен башка торак пункт (муниципаль район) территориясенә кертүне күздә тотат;

2) муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы вәкаләтләре гражданның җыены тарафыннан күрсәтелгән торак пунктның чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча гамәлгә ашырыла торган торак пунктта;

3) муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы вәкаләтләрен гражданның җыены гамәлгә ашыра торган торак пунктта, әгәр сайлау хокукына ия булган торак пунктта яшәүчеләрнең саны 100 дән артык кеше тәшкил итсә, торак пунктның вәкиллеке органын төзү, аның саны һәм вәкаләтләре срогы мәсьәләсе буенча;

4) муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы вәкаләтләре гражданның җыены тарафыннан гражданның үз-үзләренә салым салу чараларын кертү һәм куллану мәсьәләсендә;

4.1) Татарстан Республикасы 2004 елның 28 июлдәге Законы нигезендә

№ 45-ТРЗ "Татарстан Республикасында җирле үзидарә турында" торак пункт территориясенә өлеге өлешендә гражданның үзара салым чараларын кертү һәм куллану мәсьәләсе буенча торак пункт составына кертү һәм куллану мәсьәләсенә кертелгән;

5) торак пункт составына керүче торак пунктта, шәһәр эчендәге районда, федераль әһәмияттәге шәһәрнең шәһәр эчендәге территориясендә, шәһәр округында яки муниципаль район чикләрендә торак пунктлар арасында урнашкан торак пунктта, өлеге торак пункт территориясендә гражданның үзара салым акчаларын кертү һәм куллану мәсьәләсе буенча;

6) авыллар арасындагы территориядә урнашкан торак пунктта, халыкның яңа төзелгән торак пункт булдыру инициативасын тәкъдим итү максатыннан, шулай ук яңа төзелгән торак пунктта, әгәр аның сайлау хокукына ия булган халык саны 300 кешедән артмаса, яңа төзелгән торак пунктның җирле үзидарә органнары структурасын билгеләү мәсьәләсе буенча.

7) авыл халыкының тыгызлыгы түбән булган территориядә яки авыр барып җитүле урында урнашкан торак пунктта, әгәр авыл җирлегендә халык саны 100 кешедән артмаса, торак пунктны бетерү мәсьәләсе буенча;

8) авыл җирлегендә авыл җирлеге старостасы кандидатурасын тәкъдим итү мәсьәләсе буенча, шулай ук авыл җирлеге старостасы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату мәсьәләсе буенча;

9) авыл җирлегендә гражданның җыены шулай ук муниципаль хезмэт турында Россия Федерациясе законнарында каралган очрақларда муниципаль хезмэт

вазыйфасын биләүгә конкурс үткәргәндә конкурс комиссиясе составына кандидатлар тәкъдим итү максатларында үткәрелергә мөмкин.

4. Гражданныр жыены, әлеге статьяның 3 пунктының 4.1 пунктчасында каралган очрактан тыш, торак пункт башлыгы тарафыннан мәстәкыйль рәвештә яки 10 кешедән ким булмаган торак пункт халкы төркеме инициативасы буенча чакырылырга мөмкин.

Әлеге статьяның 3 пунктының 4.1 пунктчасында каралган гражданныр жыены торак пункт территориясенең тиешле өлешендә яшәүче 10 кешедән ким булмаган төркем инициативасы буенча торак пункт Советы тарафыннан чакырылырга мөмкин.

Гражданныр жыены үткәрелә торган торак пункт территориясенең бер өлешә чикләре торак пункт территориясенең күрсәтелгән өлешендә яшәүчеләрнең мәнфәгатләре уртаклыгы критериеннан чыгып, жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә туры килгән карарда торак пункт Советы карары белән билгеләнә.

5. Жыенны үткәрү инициативасын яклап жыелырга тиешле имзалар саны торак пункт территориясендә даими яки күбесенчә яшәүче, яшәү урыны буенча төркөлгән гражданныр санының 5 процентын тәшкил итә, әмма 25 имзадан ким булмака тиеш.

6. Муниципаль берәмлек башлыгы тарафыннан чакырылган гражданныр жыены муниципаль берәмлек башлыгы карары белән билгеләнә, инициатив төркем тарафыннан чакырылган гражданныр жыены муниципаль берәмлекнең вәкилләклә органы карары белән билгеләнә.

7. Торак пунктта яшәүчеләр алдан ук гражданныр жыенын үткәрү вакыты һәм урыны турында хәбәр ителә, алдан ук муниципаль хокукый акт проекты һәм гражданныр жыены карарына чыгарыла торган мәсьәләләр буенча материаллар белән "Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районы Кошки авыл жирлегә составына керүче торак пунктларда гражданныр жыенын үткәрүгә әзерлек тәртибе турында"гы нигезләмәдә билгеләнгән тәртипкә ярашлы рәвештә билгеләнә.

8. Жыенда кабул ителгән карарлар муниципаль хокукый актлар булып тора, муниципаль берәмлек башлыгы тарафыннан имзалана һәм Татарстан Республикасы муниципаль норматив хокукый актлар регистрына кертелергә тиеш.

9. Әлеге статьяда каралган гражданныр жыены анда сайлау хокукына ия булган торак пунктта яшәүчеләрнең яртысыннан артыгы яки аның территориясенең яки торак пунктының бер өлешә катнашында хокуклы. Әгәр торак пунктта сайлау хокукына ия булган әлеге торак пунктта яшәүчеләрнең яртысыннан артыгының берьюлы бергә булу мөмкинлегә булмаса, гражданныр жыены Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районы Кошки авыл жирлегендә гражданныр жыенын әзерләү һәм үткәрү тәртибе турындагы Нигезләмәдә расланган тәртиптә гражданныр жыенын үткәрү турында карар кабул ителгән көннән алып бер айдан да артмаган вакытта этаплап үткәрелә. Шул ук вакытта элек гражданныр жыенында катнашкан кешеләр тавыш бирүдә катнашмый. Гражданныр жыены карары, әгәр аның өчен гражданныр жыенында катнашучыларның яртысыннан артыгы тавыш бирсә, кабул ителгән дип санала.

23 нче маддә. Гражданныр арасында сораштыру

1. Гражданнырдан сораштыру жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары, шулай ук дәүләт хакимияте органнары карарлар кабул иткәндә халыкның фикерен

һәм аны исәпкә алуны ачыклау өчен жирлекнең бөтен территориясендә яки территориясендә үткәрелә.

Сораштыру нәтижеләре тәкъдим итү характерында.

2. Гражданны сорапшыруда сайлау хокукына ия булган торак пунктта яшәүчеләр катнашырга хокуклы.

Инициатив проектны хуплау турында гражданның фикерен ачыклау мәсьәләсе буенча сорапшыруда 16 яшькә җиткән жирлектә яки аның бер өлешендә инициатив проектны гамәлгә ашырырга тәкъдим ителгән кешеләр катнашырга хокуклы.

3. Гражданны тикшерү инициативасы белән үткәрелә:

- 1) Жирлек Советы яки Жирлек Башлыгы жирле әһәмияткә ия сораулар буенча;
- 2) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары - республика һәм республикаара әһәмияттәге объектлар өчен жирлекләренә максатчан билгеләнешен үзгәртү турында Карар кабул иткәндә гражданның фикерен исәпкә алу;
- 3) 16 яшькә җиткән торак пунктта яки аның бер өлешендә яшәүчеләр әлеге инициатива проектына ярдәм итү турында гражданның фикерен ачыклау өчен инициатива проектын гамәлгә ашырырга тәкъдим ителә.

4. Гражданны сорапшыруны билгеләү һәм үткәрү тәртибе Татарстан Республикасы Законы нигезендә Жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

5. Гражданны сорапшыруны билгеләү турында карарны Жирлек Советы кабул итә. Гражданны сорапшыру үткәрү өчен муниципаль берәмлек сайты Интернет мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә кулланылырга мөмкин. Жирлек Советының гражданны сорапшыру билгеләү турындагы карарында:

- 1) сорапшыруны үткәрү датасы һәм вакыты;
- 2) Сорапшыру үткәргәндә тәкъдим ителгән (тәкъдим ителгән) сорауны (сорауларны) формалаштыру;
- 3) сорапшыру үткәрү методикасы;
- 4) сорапшыру таблицасының формасы;
- 5) сорапшыруда катнашучы торак пунктта яшәүчеләрнең минималь саны.

6) "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә муниципаль берәмлек сайты кулланып, гражданны сорапшыру үткәргән очракта сорапшыруда катнашучыларны идентификацияләү тәртибе.

6. Авыл халкы гражданны сорапшыру уздыру турында 10 көн алдан хәбәр ителә.

7. Гражданны тикшерүне әзерләү һәм үткәрү белән бәйле чараларны финанслау үткәрелә:

- 1) Жирлек бюджеты акчалары хисабына жирлекнең Жирле үзидарә органнары яки Жирлек халкы инициативасы буенча сорапшыру үткәргәндә;
- 2) Татарстан Республикасы бюджеты акчалары хисабына Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары инициативасы буенча сорапшыру үткәргәндә.

8. Сораштыру нәтижеләре аны үткәргәннән соң бер ай эчендә бастырылырга (ачыкланырга) тиеш. Сораштыру нәтижеләре белән авылның теләсә кайсы кешесе танышырга хоуклы. Сораштыру нәтижеләре жирле үзидарә органнары тарафыннан тиешле карарлар кабул ителгәндә исәпкә алынырга тиеш.

24 нче маддә. Гражданнарның жирле үзидарә органнарына мәрәжәгатьләре

1. Гражданнар жирле үзидарә органнарына индивидуаль һәм коллектив мәрәжәгатьләр ясау хоукына ия.

2. Гражданнар мәрәжәгатьләре "Россия Федерациясе гражданнары мәрәжәгатьләрен карау тәртибе турында" 2006 елның 02 маендагы 59-ФЗ номерлы Федераль закон, "Татарстан Республикасында гражданнар мәрәжәгатьләре турында" 2003 елның 12 маендагы 16-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда каралырга тиеш.

3. Гражданнарның мәрәжәгатьләрен карау тәртибен һәм срокларын бозган өчен жирле үзидарә вазыйфаи затлары Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә җаваплы.

25 нче маддә. Торак пунктта яшәүчеләрнең жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм аны гамәлгә ашыруда катнашунуның башка формалары

1. Әлеге Уставта каралган федераль законнар нигезендә халыкның жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашу формалары белән беррәттән, гражданнар жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә, Татарстан Республикасы законнарына каршы килмәгән башка формаларда катнашырга хоуклы.

2. Жирле үзидарәне Жирлектә яшәүчеләрнең турыдан-туры гамәлгә ашыруы һәм халыкның Жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы законлылык, иреклелек принципларына нигезләнә.

Жирле үзидарә органнары һәм Жирле үзидарә вазифаи затлары халыкка Жирле үзидарә халкына турыдан-туры гамәлгә ашыруда һәм халыкның Жирле үзидарә гамәлгә ашыруда катнашуында ярдәм итәргә тиеш.

III бүлек. ТОРАК ПУНКТ СОВЕТЫ

26 нчы маддә. Торак пункт Советы Жирле үзидарәнең вәкиллекле органы

1. Торак пункт Советы даими эшләүче жирле үзидарәнең сайлап куелган коллегиаль вәкиллекле органы булып тора.

2. Жирлек Советының рәсми исеме - Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районы Кошки авыл жирлеге Советы.

3. Авыл жирлеге Советының вәкаләтләре - 5 ел.

4. Жирлек советы жирлек халкына хисап бирә һәм контрольдә тотат.

5. Торак пункт Советының мөһерләре, үз атамасы белән бланклары бар.

6. Жирлек Советы эшчәнлеген тәэмин итү чыгымнары Россия Федерациясе

бюджетлары чыгымнары классификациясенә ярашлы рәвештә Жирлек бюджетында аерым юл белән карала.

27 нче маддә. Торак Пункт Советы Составы

1. Жирлек советы бер мандатлы сайлау округлары буенча муниципаль сайлауларда сайлана торган 7 депутаттан тора.

2. Жирлек советы аның составына билгеләнгән сандагы депутатларның өчтән ике өлешен сайлаганда хокуклы булып тора.

28 нче маддә. Авыл Жирлеге Советы депутаты статусы

1. Жирлек Советы депутатының вәкаләтләре ул сайланган көннән башлана һәм яңа чакырылыш Жирлек Советы эшли башлаган көннән туктатыла.

Депутат, жирле үзидарәнең сайлап куелган органы әгъзасы, жирле үзидарәнең сайлап куелган вазыйфай зат вәкаләтләре срогы муниципаль берәмлек уставы белән Татарстан Республикасы Законына ярашлы рәвештә билгеләнә һәм ике елдан да ким һәм биш елдан да артык була алмый.

Муниципаль берәмлекнең вәкилләкле органы депутатына үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен даими булмаган нигездә эш урынын (вазыйфасын) Россия Федерациясе субъекты Законына ярашлы рәвештә муниципаль берәмлек уставы белән билгеләнгән һәм айга ике яки алты эш көненнән ким була алмый.

2. Жирлек Советы депутаты Азат ителмәгән нигездә эшли, депутатлык эшчәнлеген төп эш урыны буенча хезмәт һәм хезмәт бурычларын үтәү белән бергә алып бара, әлеге уставта билгеләнгән очрақлардан кала.

3. Жирлек Советы депутаты статусына бәйлә чикләүләр федераль законнар белән билгеләнә.

4. Жирлек Советы депутатына Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары, әлеге Устав, Жирлек Советы карарлары нигезендә үз вәкаләтләрен тоткарлыксыз гамәлгә ашыру өчен шартлар тудырыла.

4.1. Депутатның сайлаучылар белән очрашулары махсус билгеләнгән урыннарда, шулай ук ишегалды эчендәге территорияләрдә, аларны үткөрү тормыш тәэмин итү, транспорт яки социаль инфраструктура, элемент объектларының эшчәнлеген бозмаса, жәяүлеләр һәм (яки) транспорт чаралары хәрәкәтенә комачаулау тудырмаса яки гражданның торак биналарга яки транспорт яки социаль инфраструктура объектларына керүенә комачауламаса, үткәрелә. Россия Федерациясе субъектының башкарма хакимият органнарына яки жирле үзидарә органнарына мондый очрашулар турында хәбәр итү таләп ителми. Шул ук вакытта депутат күрсәтелгән органнарга аларның кайчан һәм кайчан үткәрелүе турында алдан хәбәр итәргә хокуклы.

4.2. Жирле үзидарә органнары депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын үткөрү өчен махсус билгеләнгән урыннарны билгели, шулай ук депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын үткөрү өчен жирле үзидарә органнары тарафыннан бирелә торган биналар исемлеген һәм аларны биру тәртибен билгели.

4.3. Депутатның сайлаучылар белән ачык чара формасындагы очрашулары Россия Федерациясенең жыелышлар, митинглар, демонстрацияләр, йөрешләр һәм

пикетлар турындагы законнарына ярашлы рәвештә үткөрелә.

5. Жирлек Советы депутаты жирлек Советы тарафыннан расланган депутат этикасы кагыйдәләрен үтәргә тиеш, алар шул исәптән депутатның түбөндөгә йөкләмәләрен дә үз эченә алырга тиеш:

1) депутат статусын жирле үзидарә органнары, оешмалар, вазифаи затлар, муниципаль хезмәткәрләр һәм гражданныр эшчәнлегенә аның шәхсэн яки аның якын туганнарына кагылышлы мәсьәләләрне хәл иткәндә йогынты ясау өчен кулланмаска;

2) депутат бурычларын объектив үтәләшенә шик тудыра торган тәртиптән тыелырга, шулай ук аның абруена яисә Жирлек Советы абруена зыян китерә торган конфликтлы хәлләрдән сакланырга.

3) мәнфәгатләр конфликтты барлыкка килү куркынычы янаганда вазифаны биләүче затның шәхси мәнфәгате (турыдан-туры яки турыдан-туры булмаган) аның мәнфәгатләр конфликттын булдырмау һәм жайга салу буенча чаралар күрү бурычын күздә тоткан очракта, аның вазифа (хезмәт) бурычларын тиешле, объектив һәм гадел үтәвенә (вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга) йогынты ясый яки йогынты ясый ала торган хәл;

4) Жирлек Советында билгеләнгән жәмәгать чыгышлары кагыйдәләрен үтәргә;

5) депутатлык эшчәнлегә белән бәйле булмаган максатларда Федераль закон нигезендә аңа депутатлык бурычларын үтәү белән бәйле рәвештә билгеле булган конфиденциаль характердагы мәгълүматларны ачмаска һәм кулланмаска;

6) Жирлек Советы депутаты 2008 елның 25 декабрәндәгә 273-ФЗ номерлы "Коррупциягә каршы тору турында" ги Федераль закон һәм башка федераль законнар белән билгеләнгән чикләүләрне, тыюларны үтәргә, бурычларны үтәргә тиеш. "Коррупциягә каршы тору турында" 2008 елның 25 декабрәндәгә 273-ФЗ номерлы Федераль закон, "дәүләт Вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен контрольдә тоту турында" 2012 елның 3 декабрәндәгә 230-ФЗ номерлы Федераль закон, 7 майдагы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләрне, тыюларны үтәмәү, бурычларны үтәмәү очрагында Жирлек Советы депутатының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла 2013 елның 79-ФЗ номерлы карары "Аерым категория затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (вкладлар) ачуны һәм аларга ия булуны, акчалата средстволарны һәм кыйммәтле әйберләрне саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яки) алардан файдалануны тыю турында", әгәр өлегә Федераль законда башкасы каралмаган булса;

7. Өлегә статьяның 7.2 өлеше нигезендә үткөрелгән тикшерү нәтижәсендә "коррупциягә каршы тору турында" 2008 елның 25 декабрәндәгә 273-ФЗ номерлы Федераль закон, "дәүләт Вазыйфаларын биләүче затларның һәм аларның башка затларының чыгымнарының туры килүен контрольдә тоту турында" 2012 елның 3 декабрәндәгә 230-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә билгеләнгән чикләүләрне, тыюларны үтәмәү, бурычларны үтәмәү фактларын ачыклаганда 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон белән аерым категория затларга счетлар(вкладлар) ачуны, акчалата средстволарны һәм кыйммәтле әйберләрне Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яки) алардан файдалануны тыю турында **Татарстан Республикасы Раис (башлыгы) (Татарстан Республикасы Премьер-министры)** Жирлек Советы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату яки депутатка карата башка жаваплылык чарасын куллану турында гариза белән тиешле карар кабул итәргә вәкаләтле жирле үзидарә органына яки судка мөрәжәгать итә.

8. Үз керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында дәрәс булмаган яки тулы булмаган мәгълүматлар, шулай ук хатынының(иренең) һәм балигь булмаган балаларының керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында мәгълүматлар тапшырган жирлек Советы депутатына, әгәр бу мәгълүматларны бозу әһәмиятсез булса, түбәндәге җаваплылык чаралары кулланылырга мөмкин:

- 1) кисәтү;
- 2) жирлек Советы депутатын муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органындагы, жирле үзидарәнең сайлап куелган органындагы вазифаларынан азат итү, муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органындагы, жирле үзидарәнең сайлап куелган органындагы вазифаларны аның вәкаләтләре срогы тәмамланганчы биләү хокукынан мәхрүм итү;
- 3) вәкаләтләрен даими нигездә башкару хокукынан мәхрүм итеп, вәкаләтләре срогы тәмамланганчы, вәкаләтләреннән азат итү;
- 4) муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органында, жирле үзидарәнең сайлап куелган органында аның вәкаләтләре срогы туктатылганчы вазифалар биләүне тыю;
- 5) вәкаләтләре срогы тәмамланганчы вәкаләтләрен даими нигездә башкаруны тыю.

9. Әлеге статьяның 7.3-1 өлешендә күрсәтелгән җаваплылык чараларын жирлек Советы депутатына карата куллану турында Карар кабул итү тәртибе муниципаль хокукый акт белән Татарстан Республикасы Законына ярашлы рәвештә билгеләнә.

29 нчы маддә. Жирлек Советы депутатының сайлаучылар белән мөнәсәбәтләре

1. Авыл жирлеге Советы депутаты сайлаучылар, шулай ук аның сайлау округы территориясендә урнашкан предприятиеләр, оешмалар, дөүләт һәм башка органнар коллективлары белән элемтәдә тора.

2. Авыл жирлеге Советы депутаты сайлаучылар алдында җавап бирә һәм аларга хисап бирә.

3. Жирлек Советы депутаты сайлаучылар алдында үз эше турында елына бер тапкырдан да сирәгрәк хисап бирә, вакыт-вакыт аларны жирлек советы эше турында хәбәр итә, шулай ук айга бер тапкырдан да сирәгрәк сайлаучыларны кабул итә.

4. Жирлек Советы депутаты жирлек халкының законлы хокукларын, ирекләрен һәм мөнфәгатьләрен тәэмин итү буенча законнарда каралган чараларны кабул итәргә, шул исәптән алардан килгән тәкъдимнәрне, гаризаларны, шикаятьләренә карарга, аларда булган мәсьәләләренә дәрәс һәм вакытында хәл итәргә ярдәм итәргә тиеш.

30 нчы маддә. Яңа сайланган Жирлек Советы эшен оештыру

1. Яңа чакырылыш Жирлек Советы беренче утырышка депутатларның билгеләнгән санының өчтән ике өлеше сайланган көннән соң ун көннән дә соңга калмыйча җыела. Сайлаулардан соң беренче утырышны Жирлек Башлыгы чакыра, ә ул булмаганда сайлау комиссиясе, ул Жирлек сайлауларын әзерләүне һәм үткөрүне оештыра.

2. Сайлаулардан соң беренче утырышны Жирлек Советының яңа Башлыгы сайланганчы, Жирлек Советының иң өлкән депутаты ача һәм алып бара.

31 нче маддә. Торак пункт Советы компетенциясе

Торак пункт Советы компетенциясендә:

- 1) торак пункт уставын кабул итү һәм аңа үзгәрешләр кертү;
- 2) торак пункт территориясендә гомуми мәҗбүри кагыйдәләргә законнарға ярашлы рәвештә билгеләү;
- 3) җирлек бюджетын һәм аның үтәлеше турында хисапны раслау;
- 4) җирле салымнарны һәм җыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм бетерү, аларны түләү буенча Россия Федерациясенең Салымнар һәм җыемнар турындагы законнары нигезендә ташламалар бирү;
- 5) муниципаль берәмлекнең социаль-иқтисади үсеш стратегиясен раслау;
- 6) чикләргә үзгәртү, торак пунктны үзгәртү турында инициатива тәкъдим итү;
- 7) җирлек Советы депутатларын сайлауны билгеләү һәм җирлек Советы депутатларын сайлау буенча сайлау округлары схемасын раслау;
- 8) җирле референдумны билгеләү;
- 9) җирлек Башлыгын сайлау;
- 10) җирлекнең Башкарма комитеты Җитәкчесен сайлау, аның отставкасын кабул итү;
- 11) муниципаль район Советына җирлек Советы депутатлары арасынан җирлек вәкилен сайлау;
- 12) җирлекнең башкарма комитеты структурасын раслау, аның хезмәткәрләренә чик санын билгеләү;
- 13) сайлау комиссиясе әгъзаларын билгеләү, ул җирлеккә сайлауларны әзерләүгә һәм үткөрүгә оештыра;
- 14) чикләргә үзгәртү, торак пунктны үзгәртеп кору, торак пункт Советы депутатын чакыртып алу мәсьәләләргә буенча тавыш бирүгә билгеләү;
- 15) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында Закон чыгару инициативасы хокукын гамәлгә ашыру;
- 16) җирлекнең муниципаль милкәндә булган мөлкәт белән идарә итү һәм аның белән идарә итү тәртибен, шул исәптән федераль законнарға ярашлы рәвештә аны хосусыйлаштыру тәртибен һәм шартларын билгеләү; җирлек Советы килешүе буенча яки раслаганнан соң читләштерелгән муниципаль милек төрләргә исемлеген билгеләү;
- 17) муниципаль предприятиеләрне булдыру, үзгәртеп кору һәм бетерү, шулай ук муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәтләренә тарифлар билгеләү, федераль законнарда каралган очрактан тыш, эшләргә башкару турында карарлар кабул итү тәртибен билгеләү;
- 18) муниципаль-ара хезмәттәшлек оешмаларында торак пунктның катнашу тәртибен билгеләү;
- 19) торак пунктның контроль органын формалаштыру;
- 20) җирлек башлыгын отставкага жиберү турында Кошки кабул итү;
- 21) җирле үзидарә органнары һәм җирле үзидарә вазифаи затлары җирле өһәмияттәгә мәсьәләләргә хәл итү вәкаләтләрен үтәүгә контрольдә тоту;
- 22) чыгарылган
- 23) торак пункт территориясендәге урамнарны һәм торак пунктларның башка өлешләрен атау һәм үзгәртү мәсьәләләргә хәл итү;
- 24) гадәттән тыш хәлләргә бетерү өчен җирле финанс һәм матди ресурслар резервларын булдыру һәм куллану тәртибен билгеләү;
- 25) территорияль иҗтимагый үзидарә органнарына җирлек бюджетиннан кирәкле акчаларны бүлү шартларын һәм тәртибен билгеләү;
- 26) автоном коммерцияле булмаган оешмалар һәм фондлар формасында коммерцияле булмаган оешмалар булдыру турында карарлар кабул итү;

- 27) үз массакуләм мәгълүмат чараларын оештыру;
- 28) торак пункт Уставы һәм торак пункт Советы карарлары аңлатмасы;
- 29) җирлек Советы Регламентын һәм үз эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча башка карарлар кабул итү;
- 30) энергияне саклау һәм энергетик нәтижәлелекне арттыру өлкәсендә муниципаль программаларны раслау;
- 31) торак пунктның коммуналь инфраструктура системаларын комплекслы үстерү программаларын раслау;
- 32) торак пунктның транспорт инфраструктурасын һәм социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын раслау;
- 33) эшчәнлекне матди - техник һәм оештыру тәэмин итү тәртибен билгеләү, шулай ук гамәлдәге законнарға ярашлы рәвештә торак пункт хезмәткәрләренең штат санын раслау;
- 34) җирле үзидарәнең сайлап куелган вазыйфаи затларын, җирле үзидарәнең сайлап куелган органнары әгъзаларын, җирлек Советы депутатларын, шулай ук муниципаль хезмәткәрләргә һәм муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләргә һөнәри әзерләүне, яңадан әзерләүне һәм квалификациясен күтәрүне оештыру;
- 35) Җирлек башлыгының аның эшчәнлегенә нәтижәләре, Башкарма комитет эшчәнлегенә һәм Җирлек башлыгы карамагындагы башка җирле үзидарә органнары турында, шул исәптән җирлек Советы куйган мәсьәләләргә хәл итү турында еллык хисапларын тыңлау;
- 35.1) муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау;
- 36) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән җирлекләргә вәкиллеке органнары карамагына кертелгән башка вәкаләтләр, шулай ук әлегә Устав белән җирлек Советы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләр.

2. Җирлек советы Җирлек Башлыгының аның эшчәнлегенә нәтижәләре, Җирлек башкарма комитеты һәм Җирлек Башлыгы карамагындагы башка җирле үзидарә органнары эшчәнлегенә, шул исәптән Җирлек Советы куйган мәсьәләләргә хәл итү турында еллык хисапларын тыңлый.

32 нче маддә. Авыл җирлегенә Советының эш тәртибе

1. Авыл Җирлегенә Советының эш тәртибенә әлегә Устав һәм авыл Җирлегенә Советы Регламенты белән билгеләнә.

2. Җирлек советы эшенең төп формасы булып аның утырышлары тора, аларда Җирлек Советы компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр хәл ителә.

3. Җирлек Советы утырышлары, әгәр анда сайланган депутатлар санының ким дигәндә 50 проценты катнашса, хокуклы.

4. Җирлек Советының чираттагы утырышлары кирәк булганда, әмма өч айга бер тапкырдан да сирәгрәк үткөрелми. Чираттан тыш утырышлар Җирлек Башлыгы яки депутатлар тәркеме инициативасы буенча Җирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының өчтән бер өлешеннән ким булмаган өлешенә буенча чакырыла.

5. Совет утырышларын авыл Җирлегенә Башлыгы чакыра. Җирлек Советы депутатлары һәм чакырылган затлар чираттагы утырышның вакыты, урыны һәм көн тәртибенә турында биш көннән дә соңга калмыйча, ә чираттан тыш утырыш уздырылганчы бер көннән дә соңга калмыйча хәбәр ителә.

6. Авыл Жирлеге Советы утырышлары ачык һәм ачык үткәрелә. Советның ачык утырышларында авылның теләсә кайсы кешесе катнашырга хокуклы.

Регламентта каралган очрақларда, Жирлек Советы ябык утырыш үткөрү турында Карар кабул итәргә хокуклы, анда Жирлек Советы чакырган затлар гына, шулай ук утырышта закон нигезендә катнашырга хокуклы затлар гына катнаша ала.

7. Жирлек Советының һәр утырышында утырыш протоколы алып барыла. Утырыш протоколына утырышның датасы, урыны һәм вақыты турында мәғлүмат кертелә, каралган барлык мәсьәләләр санап чыгарыла һәм тавыш бирү нәтижәләре күрсәтелгән барлык кабул ителгән карарлар теркәлә. Жирлек Советы утырышы протоколына кул куелгач, Жирлек Башлыгы аның белән жирлекнең теләсә кайсы кешесе таныша ала.

8. Жирлек Советы утырышларында һәр депутатның бер тавышы бар. Авыл Жирлеге Советы депутаты тавыш бирү хокукын үзе гамәлгә ашыра. Торак пункт Советы утырышларында тавыш бирү ачык (шул исәптән исемле) һәм яшерен булырга мөмкин. һәр төр тавыш бирүне куллану очрақлары өлегә Устав, торак пункт Советы Регламенты белән билгеләнә.

33 нче маддә. Жирлек Советы эшчәнлеген оештыру

1. Жирлек Советы эшчәнлеген оештыруны Жирлек Башлыгы башкара.

2. Жирлек Советы Регламентына ярашлы рәвештә, Жирлек Советы компетенциясенә кертелгән мәсьәләләргә алдан карау һәм әзерләү өчен, Жирлек Башлыгыннан тыш, Жирлек Советы эшчәнлегенә төп юнәлешләргә буенча даими яки вақытлыча комиссияләр (яки) төзелә ала. Депутат ике даими комиссиядә генә эшләргә хокуклы.

3. Муниципаль программаларны, Жирлек Советы карарлары проектларын әзерләү, жирлек карамагына кертелгән мөһим мәсьәләләргә тикшерү өчен, Жирлек Советы каршында аның карары буенча депутатлар, жирлекнең башкарма комитеты, иҗтимагый берләшмәләр, оешмалар һәм предприятиеләр вәкилләре, белгечләр, экспертлар һәм жирлек халкы составында эшче, эксперт һәм башка киңәшмә төркемнәргә төзелергә мөмкин.

34 нче маддә. Жирлек Советы тарафыннан контроль функцияләргә гамәлгә ашыру

1. Жирлек советы жирлек советы кабул иткән өлегә Устав нигезләмәләренә үтәлешен, жирлек бюджетының үтәлешен, бюджеттан тыш фондлар акчаларын, жирлекне үстерү программаларын куллануны, Жирлекнең Башкарма Комитеты эшчәнлеген контрольдә тоту.

2. Жирле үзидарә органнары һәм аларның вазыйфаи затлары тарафыннан законнарны, өлегә Уставны һәм башка муниципаль норматив хокукый актларны бозу фактлары ачыкланган очрақта, Жирлек Советы карары белән, Жирлек Башлыклары депутатлар арасынан күрсәтелгән фактларны тикшерү өчен вақытлыча контроль комиссияләр төзәргә мөмкин.

3. Законнарға ярашлы рәвештә, Жирлек Советы инициативасы буенча Жирлек Башлыклары жирлек бюджеты акчаларын максатчан куллануны, муниципаль милекне нәтижәле куллануны тикшерә (ревизияли) ала. Күрсәтелгән контроль һәм эксперт-аналитик чараларны үткөрү тәртибе Жирлекнең ревизия комиссиясе

турындагы Нигезләмә белән билгеләнә.

4. Жирлекнең башкарма комитеты, предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, вазыйфаи затлар, территориаль иҗтимагый үзидарә органнары, әгәр закон белән башкача билгеләнмәгән булса, Жирлек Советы, аның контроль комиссияләре, Жирлек Советы депутаты мөрәҗәгатә буенча Жирлек Советы карамагына кагылышлы мәсьәләләр буенча сорала торган мәгълүматны бирергә, ә законнарны, муниципаль норматив хокукый актларны бозуга күрсәтмәләр бирелгән очракта, хокук бозуларны һәм хокук бозуларны бетерү өчен кичекмәстән чаралар күрергә тиеш гаепле кешеләрне җаваплылыкка тартырға тиеш.

5. Жирлек Советы Жирлек Башлыгының аның эшчәнлегә, Жирлекнең Башкарма комитеты һәм жирле үзидарәнең башка ведомство карамагындагы органнары эшчәнлегә нәтиҗәләре, шул исәптән Жирлек Советы куйган мәсьәләләрне хәл итү турында еллык хисапларын тыңлый.

6. Жирлек Советы, контроль функцияләрен башкарып, Жирлек Башкарма комитетының финанс-хужалык һәм башкарма-идарә итү эшчәнлегенә тыкшынырга хокуклы түгел.

35 нче маддә. Муниципаль район Советына Жирлек вәкилен сайлау

1. Жирлек вәкиле Жирлек Советы депутатлары арасынан Әлки муниципаль районы Советына яшерен тавыш биру юлы белән сайлана.

2. Жирлек Советы депутатларының яртысынан күбрәгә тавыш биргән кандидат сайланган дип санала.

36 нчы маддә. Жирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Жирлек Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылырга мөмкин:

1) Жирлек Советы тарафыннан үз-үзен таркату турында Карар кабул итү;

2) "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 06 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 73 статьясында каралган тәртиптә һәм нигезләр буенча торак пункт Советын тарату;

3) Татарстан Республикасы Югары судының Жирлек Советы депутатларының өлегә составының хокуксызлыгы турындагы карары үз көченә керүе, шул исәптән депутатларның үз вәкаләтләрен тапшыруы белән бәйле рәвештә;

4) законнарға ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла торган торак пунктны үзгәртү, шулай ук торак пункт бетерелгән очракта;

5) шәһәр округы белән берләшү сәбәпле, авыл жирлегә муниципаль берәмлек статусын югалткан очракта;

6) жирлек чикләре үзгәрү нәтиҗәсендә жирлек сайлаучылары саны 25 проценттан артыкка артканга.

7) гражданның турыдан-туры ихтыярын белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен таләп ителә торган муниципаль хокукый актыны чыгару вакытын бозу.

2. Жирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату аның депутатларының вәкаләтләрен вакытыннан алда туктатуга китерә.

3. Жирлек Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, вакытыннан алда сайлаулар федераль закон белән билгеләнгән срокларда үткөрелә.

Статья 37. Порядок принятия решения о самороспуске Совета Поселения

1. Жирлек Советын үз-үзен таркату турында карар Жирлек Башлыгы яки Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының яртысынан ким булмаган өлеше булган депутатлар төркеме инициативасы буенча кабул ителергә мөмкин.

2. Үз-үзен таркату турында карар кабул итү инициативасы тәкъдим ителергә мөмкин түгел:

- 1) Жирлек Советы сайланганнан соң беренче ел дәвамында;
- 2) Жирлек бюджетин кабул итү һәм аның үтәлеше турында хисапны раслау чорында;
- 3) Жирлек Башлыгын чакыртып алу турында тавыш бирү вакытында яки аның вәкаләтләре вакытынан алда туктатылган очракта.

3. Торак пункт Советының үз-үзен таркату турында язма тәкъдиме үз-үзен таркату мотивларын үз эченә алырга тиеш, шулай ук аңа үз-үзен таркату сәбәпләрен дәлилләүче башка материаллар да кушылырга мөмкин.

4. Депутатлар арасынан үз-үзен таркату мәсьәләсен алдан карау өчен Жирлек Советы карары белән комиссия төзелә. Жирлек Советы яки Жирлек Башлыгы карары буенча Жирлек Советын үз-үзен таркату мәсьәләсе ачык тыңлауларга чыгарылырга мөмкин.

5. Жирлек Советының үз-үзен таркату мәсьәләсен карау дәвамлылыгы Жирлек Советы депутатлары һәм Жирлек халкы тарафыннан үз-үзен таркату инициативасының барлык шартларын һәм нигезләмәләрен һәрьяклап һәм объектив фикер алышу мөмкинлеген гарантияләргә тиеш. Үз-үзен таркату турында карар үз-үзен таркату инициативасы тәкъдим ителгәннән соң ике ай узгач кабул ителә.

6. Жирлек Советын үз-үзен таркату турында карар Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының өчтән ике өлеше тарафыннан яшерен тавыш бирү юлы белән кабул ителә.

7. Жирлек Советы үз-үзен таркату тәкъдимен кире каккан очракта, үз-үзен таркату турында кабат инициатива үз-үзен таркату мәсьәләсе буенча тавыш бирү көненнән соң бер елдан да иртәрәк куелмаса мөмкин.

38 нче маддә. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләрен вакытынан алда туктату

1. Жирлек Советы депутатының вәкаләтләре вакытынан алда туктатыла:

- 1) үлем;
- 2) үз теләге белән отставкага китү;
- 3) суд тарафыннан эшкә сәләтсез яки чикләнгән эшкә сәләтле дип танылу;
- 4) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип танылу яки үлгән дип игълан итү;
- 5) аңа карата судның гаепләү карарының законлы көченә керүе;
- 6) Россия Федерациясеннән читтә даими яшәү урынына;
- 7) Россия Федерациясе граждандыгын яисә чит ил гражданы Россия Федерациясе халыкара килешүендә катнашучы чит ил граждандыгын туктату, аңа ярашлы рәвештә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланырга, чит ил дәүләте граждандыгы (граждандыгы) булу яисә чит ил дәүләте территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы башка документ Россия Федерациясе гражданы яки Россия Федерациясе халыкара килешүе нигезендә жирле үзидарә органнарына сайланырга хокукы чит ил гражданы булу әгәр Россия Федерациясенә халыкара

килешүендә башкасы каралмаган булса, үзидарә;

- 8) сайлаучылар тарафыннан кире чакыру;
- 9) Жирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату;
- 10) хәрби хезмәткә чакыру яки аны алмаштырган альтернатив гражданлык хезмәтенә жибәру;
- 11) федераль законнарда билгеләнгән башка очракларда.

2. Үз вәкаләтләрен даими нигездә гамәлгә ашыручы депутатның вәкаләтләре "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләренә үтәмәгән очракта вакытыннан алда туктатыла.

3. Әлеге статьяның 1 өлешендәге 1-8, 10 һәм 12 пунктларында күрсәтелгән очракларда Жирлек Советы депутаты вәкаләтләрен туктату турында карар Жирлек Советы тарафыннан, вәкаләтләренә вакытыннан алда туктату өчен нигез барлыкка килгән көннән соң 30 көннән дә соңга калмыйча, ә әгәр бу нигез Жирлек Советы утырышлары арасында мондый нигез барлыкка килгән көннән соң өч айдан да соңга калмыйча барлыкка килгән булса, кабул ителә.

Әлеге статьяның 1 өлешендәге 9 пунктында каралган очракта, Жирлек Советы депутатының 4 вәкаләте Жирлек Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган көннән туктатыла.

5. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, өстәмә депутат сайлаулары федераль закон, Татарстан Республикасы Сайлау кодексы нигезендә билгеләнә.

IV бүлек. ТОРАК ПУНКТ БАШЛЫГЫ

39 нчы маддә. Авыл Жирлеге Башлыгы авыл Жирлегенең югары вазифалы кешесе

1. Авыл Жирлеге Башлыгы-авыл Жирлегенең югары вазифалы кешесе.
2. Жирлек Башлыгы Жирлек Советы тарафыннан сайлана һәм аның рәисе булып тора.
3. Жирлек башлыгының рәсми исеме-Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районы Карга авыл Жирлеге Башлыгы.
4. Жирлек Башлыгы вазифасы буенча Әлки муниципаль районы Кошки авыл Жирлеге Советы депутаты булып тора.
5. Жирлек Башлыгы бер үк вакытта Жирлек Советын һәм Жирлекнең Башкарма комитетын житәкли.

40 нчы маддә. Жирлек Башлыгын сайлау тәртибе

1. Жирлек Башлыгы яңа сайланган Жирлек Советының беренче утырышында Жирлек Советы депутатлары арасынан яшерен тавыш бирү юлы белән сайлана, әгәр Жирлек Советы тавыш бирү тәртибен башка билгеләмәсә, Жирлек Советы вәкаләтләре срогына.

Жирлек Башлыгын сайлау Жирлек Советы депутатлары тәкъдим иткән кандидатлар арасынан, шул исәптән жирлек, иҗтимагый берләшмәләр, **Татарстан Республикасы Раисы (башлыгы)** халкы тәкъдимнәре нигезендә башкарыла.

2. Әгәр аны сайлау өчен Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының яртысынан артыгы тавыш бирсә, Жирлек Советы депутаты сайланган Жирлек Башлыгы булып санала.

41 нче маддә. Торак Пункт Башлыгы Статусы

1. Авыл Жирлеге Башлыгы даими нигездә эшли.

2. Жирлек Башлыгы Әлки муниципаль районы Советында даими нигездә алыштырыла торган вазыйфага сайланган очракта, ул Жирлек Башлыгы вәкаләтләрен азат ителмәгән нигездә башкара.

3. Жирлек Башлыгы үз эшчәнлегендә Федераль закон һәм әлеге Устав нигезендә Жирлек халкына һәм Жирлек Советына контрольдә тотыла һәм хисап бирә.

4. Жирлек Башлыгы Жирлек Советына үз эшчәнлеге нәтижәләре турында еллык хисаплар тапшыра, ә Жирлек Башлыгы жирле хакимиятне житәкләсә, жирле хакимият һәм Аңа буйсынучы башка жирле үзидарә органнары эшчәнлеге нәтижәләре турында, шул исәптән муниципаль берәмлек Советы тарафыннан куелган мәсьәләләргә хәл итү турында.

5. Муниципаль берәмлек Башлыгы "Коррупциягә каршы тору турында" 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, "Дәүләт Вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен контрольдә тоту турында" 2012 елның 3 декабрендәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон, 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләргә, тьюларны үтәргә, бурычларны үтәргә тиеш аерым категория кешеләргә Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (вкладлар) ачу һәм аларга ия булу, акчалата средстволарны һәм кыйммәтле әйберләргә саклау, чит ил финанс инструментларына ия булу һәм (яки) алардан файдалану тыела.

42 нче маддә. Жирлек Башлыгының Вәкаләтләре

Торак Пункт Башлыгы:

1) башка муниципаль берәмлекләргә жирле үзидарә органнары, дәүләт хакимияте органнары, гражданныр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә торак пунктны тәкъдим итә, ышанычсыз торак пункт исемнән эш итә;

2) Жирлек Советы эшен оештыра, Жирлек Советы утырышларын чакыра һәм аларда рәислек итә, Жирлек Советының чираттан тыш утырышын чакыруны таләп итәргә хокуклы;

3) бер башлылык принципларында Жирлекнең Башкарма комитеты эшчәнлегенә житәкчелек итә һәм Жирлекнең Башкарма комитеты аның компетенциясенә кәргән вәкаләтләргә үтәү өчен шәхси җаваплылык тотар;

4) үз вәкаләтләргә чикләрендә хокукый актлар чыгара;

5) әлеге Уставта билгеләнгән тәртиптә торак пункт Советы кабул иткән хокукый актларга кул куя һәм аларны игълан итә;

6) авыл Жирлеге Советы эшендә җәмәгатьчелек фикерен исәпкә алу һәм ачыкчылыкны тәэмин итү буенча чаралар күрә;

7) Жирлекләр Советы утырышларының протоколларына кул куя;

8) гражданның кабул итүне, аларның мөрәжәгатъләрен, гаризаларын һәм шикаятьләрен карауны оештыра;

9) үз вәкаләтләре чикләрендә расланган бюджетка ярашлы рәвештә торак пункт акчалары белән идарә итә; торак пункт бюджетында торак пункт Советы эшчәнлеген тәмин итүгә һәм тәмин итүгә каралган чыгымнар буенча акчалар белән идарә итүче булып тора;

10) Жирлек Советы аппаратының эшенә җитәкчелек итә;

11) Жирлек Советының контроль вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны координацияли;

12) Закон һәм әлеге Уставка ярашлы рәвештә гражданның ихтыярын турыдан-туры белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру буенча Жирлек Советының хокукый актың кабул итүне оештыра;

13) Жирлек Советы каравына жирлек бюджеты проектларын һәм аның үтәләше турында хисапларны тәкъдим итә;

14) Жирлекнең комплекслы социаль-иқтисади үсеше планнары һәм программалары проектларын һәм аларның үтәләше турында хисапларны Жирлек Советы каравына тапшыра;

14.1) муниципаль - шәхси партнерлык проектын гамәлгә ашыру турында карарлар кабул итә, әгәр авыл жирлеге иқтимагый партнер булса яки муниципаль берәмлек катнашында уртак конкурс үткөрү планлаштырыла (Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы катнашында уртак конкурс үткөрү планлаштырылган очрактан тыш), шулай ук 13.07.2015 елның 224 номерлы Федераль законнда каралган башка вәкаләтләргә гамәлгә ашыру - "Россия Федерациясендә дәүләт-хосусый партнерлык, муниципаль-хосусый партнерлык һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында" Федераль закон, Россия Федерациясенең башка федераль законнары һәм норматив хокукый актлары, Россия Федерациясе субъектларының норматив хокукый актлары, жирлек уставы һәм муниципаль хокукый актлар белән;

14.2) "Россия Федерациясендә дәүләт-хосусый партнерлык, муниципаль-хосусый партнерлык һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында" 2015 елның 13 июлендәге 224-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга жирле үзидарә органнарын билгели;

14.3) "Россия Федерациясендә дәүләт-хосусый партнерлык, муниципаль-хосусый партнерлык турында" 13.07.2015 елгы 224-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә проектын нәтижәләгән бәяләү һәм аның чагыштырма өстенлеген билгеләү һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү өчен Татарстан Республикасы башкарма хакимияте органына муниципаль-хосусый партнерлык проектын җибәрә;

15) Жирлек Советы раславына Жирлек Башкарма комитеты структурасы проектын кертә, Жирлек Башкарма комитетының штат расписаниесен хезмәткәрләргә чик саны һәм хезмәт хақы фонды тарафыннан билгеләнгән расланган структурага ярашлы рәвештә раслый;

16) Жирлекнең жирле үзидарә органнарының федераль башкарма хакимият органнарының территорияль органнары, башка федераль органнар, жирлек

территориясендә эшләүче Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән кирәкле хезмәттәшлеген тәэмин итә;

17) Жирлек исемнән дәүләт хакимияте органнары, башка муниципаль берәмлекләрнең жирле үзидарә органнары белән икътисадый һәм социаль-мәдәни өлкәләрдә хезмәттәшлек турында килешүләр һәм килешүләр, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән хезмәттәшлек итү һәм гамәлләрне координацияләү турында килешүләр һәм килешүләр төзи;

18) жирле үзидарә органнары тарафыннан жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү вәкаләтләрен һәм жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәэмин итә;

19) Жирлекнең муниципаль хезмәткәрләрен һәм Башкарма комитетының башка хезмәткәрләрен билгели һәм вазифаларыннан азат итә, аларның эшчәнлеген контрольдә тотат, аларга карата дөртләндерү һәм дисциплинар җаваплылык чараларын куллана;

20) Жирлекнең Башкарма комитеты тарафыннан Жирлекнең жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәэмин итә, аларны үтәү өчен шәхси җаваплылык тотат; тиешле законнар нигезендә һәм аларны үтәү өчен тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча хокукый актлар чыгара;

21) Жирлек Советына үз эшчәнлегенә нәтиҗәләре, Жирлек Башкарма комитеты һәм аңа буйсынган башка жирле үзидарә органнары эшчәнлегенә нәтиҗәләре, шул исәптән жирлек Советы куйган мәсьәләләрне хәл итү турында еллык хисаплар тапшыра;

22) Дәүләт һәм башка органнарда торак пункт мөнфәгателәрен тәэмин итү һәм яклау буенча чаралар күрә, торак пункт исемнән судка гариза бирә, ышаныч көгазьләре бирә;

23) Жирлекнең Башкарма комитетын Жирлек Советы, башка жирле үзидарә органнары һәм башка муниципаль берәмлекләр, дәүләт хакимияте органнары, гражданныр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә тәкъдим итә;

24) Жирлек Башкарма комитеты компетенциясенә кертелгән жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча хокукый актлар, шулай ук Жирлек Башкарма комитеты эшен оештыру мәсьәләләре буенча хокукый актлар чыгара;

25) даими рәвештә халыкка Жирлекнең Башкарма комитеты эшчәнлегенә турында хәбәр итә, Жирлекнең Башкарма комитеты хезмәткәрләре тарафыннан гражданнырны кабул итүне оештыра, айга бер тапкырдан да сирәгрәк гражданнырны шәхси кабул итүне гамәлгә ашыра, гражданнырның тәкъдимнәрен, гаризаларын һәм шикаятьләрен карый, алар буенча карарлар кабул итә;

26) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән Жирлек Башлыклары карамагына кертелгән башка вәкаләтләренә, шулай ук әлегә устав, Жирлек Советы карарлары белән Жирлек Башлыгы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләренә гамәлгә ашыра.

2. Жирлек Башлыгы булмаган һәм (яки) үз вәкаләтләрен үтәү мөмкин булмаган очракта, аның бурычлары Жирлек Советы карары буенча Жирлек Советы депутатларының берсенә йөкләнә ала.

43 нче маддә. Жирлек башлыгы урынбасары

1. Жирлек Башлыгы тәкъдире буенча Жирлек Советы депутатлар арасынан Жирлек Башлыгы урынбасары сайлана.

2. Әгәр дә Жирлек Советы башка тавыш бирү тәртибен билгеләмәсә, Жирлек Башлыгы урынбасары яшерен тавыш бирү юлы белән сайлана.

3. Әгәр аны сайлау өчен Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының яртысынан артыгы тавыш бирсә, Жирлек Башлыгы урынбасары итеп сайлана.

4. Жирлек Башлыгы урынбасары Жирлек Советы Регламентында билгеләнгән бурычларны бүлүгә ярашлы рәвештә функцияләргә башкара, Жирлек Башлыгы йөкләмәләрен үти, ә ул вакытлыча булмаган очракта (авыру яки ялга чыгу сәбәпле) яки үз бурычларын үтәү мөмкинлеген булмаган очракта яки вәкаләтләрен вакытыннан алда туктаткан очракта Жирлек Башлыгы вазифаларын башкара.

5. Жирлек Башлыгы урынбасары үз вәкаләтләрен, әлеге уставның 41 статьясының 2 пунктында күрсәтелгән очрактан тыш, азат ителмәгән нигездә башкара.

6. Жирлек Башлыгы урынбасарының вәкаләтләре әлеге уставның 38 статьясында каралган нигезләр буенча вакытыннан алда туктатыла.

7. Жирлек Башлыгы урынбасары теләсә кайсы вакытта Жирлек Башлыгы инициативасы буенча яки Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының өчтән бер өлешеннән ким булмаган депутатлар төркеме таләбе буенча кабул ителгән Жирлек Советы карары буенча вазифасыннан чакырылырга мөмкин. Жирлек Башлыгы урынбасарын чакыртып алу турында карар Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының күпчелек тавышы белән кабул ителә.

44 нче маддә. Жирлек Башлыгы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Жирлек Башлыгының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла:

1) үлем;

2) үз теләге белән отставкага китү;

3) "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 741 статьясына ярашлы рәвештә отставкага җибәрү;

4) "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 74 статьясына ярашлы рәвештә вазифасыннан китүләр;

5) суд тарафыннан эшкә сәләтсез яки чикләнгән эшкә сәләтле дип танылу;

6) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип танылу яки үлгән дип игълан итү;

7) аңа карата судның гаепләү карарының законлы көченә керүе;

8) Россия Федерациясеннән читтә даими яшәү урынына;

9) Россия Федерациясе гражданын туктату, чит ил гражданы җирле үзидарә органнарына сайланырга, чит ил гражданын алырга яисә Россия Федерациясе гражданы Россия Федерациясе халыкара килешүендә катнашучы булмаган чит ил территориясендә Россия Федерациясе гражданының даими яшәү хокукын раслаучы яшәү рөхсәтен яисә башка документ алырга хокукы булган Россия Федерациясе халыкара килешүендә катнашучы чит ил гражданын туктату, аңа ярашлы рәвештә чит ил гражданы Россия Федерациясе гражданы булган Россия Федерациясе гражданы җирле үзидарә органнарына сайланырга, чит ил гражданын алырга хокукы чит ил дәүләтенең җирле үзидарә органнарына сайланырга хокукы бар;

10) сайлаучылар тарафыннан кире чакыру;

11) сәламәтлек торышы буенча торак пункт башлыгы вәкаләтләрен гамәлгә ашыра алмауның суд тәртибендә билгеләнгән;

12) "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясына ярашлы рәвештә, шулай ук муниципаль берәмлек юкка чыгарылган очракта муниципаль берәмлекне үзгәртеп кору;

13) муниципаль берәмлек чикләре үзгәрү нәтижәсендә муниципаль берәмлек сайлаучылары санының 25 проценттан артыграк артуы.

2. Җирлек башлыгының вәкаләтләре шулай ук муниципаль берәмлек башлыгы, аларның тормыш иптәшләре һәм балигы булмаган балалары 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән "аерым категория кешеләргә счетлар (вкладлар) ачуны, һәм аларга ия булуны, акчаларын һәм кыйммәтле әйберләрен чит ил банкларында саклауны тыю турында"гы тыюны үтәмәгән очракта Россия Федерациясе Президентының ышанычын югалту сәбәпле вакытыннан алда туктатыла. Россия Федерациясе территориясеннән читтә чит ил финанс инструментларына ия булу һәм (яки) аларны куллану.

3. Әгәр муниципаль берәмлекнең вәкилләкле органы вәкаләтләре срогы тәмамлануга алты айдан да азрак вакыт калса, Җирлек Башлыгын сайлау яңа сайланган Җирлек Советының беренче утырышында башкарыла.

4. Җирлек Башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, Җирлекнең яңа Башлыгы Җирлек Советының якинлашып килүче утырышында, вәкаләтләре туктатылган көннән алып алты айдан артмаган срокта сайлана.

Җирлек Башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылганнан соң алты ай узгач, Җирлек Советының утырышын, анда Җирлекнең яңа Башлыгы сайлана, Җирлек Советының иң өлкән депутаты алып бара.

Депутат сайланган Җирлек Башлыгы булып санала, әгәр аны сайлау өчен Җирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының яртысыннан артыгы тавыш биргән булса.

5. Җирлек Башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган яки суд карары

буенча аңа карата сак астына алу яки вакытлыча вазифасыннан читләштерү рәвешендә процессуаль мәжбүри чаралар кулланылган очракта, аның вәкаләтләрен Жирлек Башлыгы урынбасары башкара.

Жирлек Башлыгы урынбасары булмаган очракта, Жирлек Башлыгы вәкаләтләрен вакытлыча Жирлек Советы депутаты башкара, ул Жирлек Советының якин утырышында башка депутатлар, депутатларның инициатив төркемнәре тәкъдим иткән кандидатлар арасыннан сайлана.

Жирлек Башлыгы, Жирлек Башлыгы урынбасары яки Жирлек Советы депутаты вәкаләтләрен башкару вакыты муниципаль берәмлекнең элеккеге башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган көннән алып алты айдан артмаска тиеш.

V бүлек. ЖИРЛЕКНЕҢ БАШКАРМА КОМИТЕТЫ

45 нче маддә. Жирлекнең башкарма комитеты Жирлекнең жирле үзидарә башкарма-идарә органы

1. Жирлекнең башкарма комитеты Жирле үзидарәнең Башкарма-идарә итү органы булып тора.

2. Авыл Жирлеге Башкарма комитетының рәсми исеме-Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районы Кошки авыл Жирлеге Башкарма комитеты.

3. Жирлекнең Башкарма комитеты Жирлек Советына хисап бирә һәм контрольдә тота.

4. Жирлекнең Башкарма комитетында мөһер, жирлек гербы һәм үз исеме белән бланклар, шулай ук граждандлык хәле актларын дәүләт теркәвенә тапшырылган вәкаләтләргә гамәлгә ашыру өчен Россия Федерациясә гербы сурәтләнгән түгәрәк мөһер бар.

5. Жирлекнең Башкарма комитеты эшчәнлеген тәэмин итү чыгымнары Россия Федерациясә бюджетлары чыгымнары классификациясенә ярашлы рәвештә Жирлек бюджетында аерым юл белән карала.

46 нчы маддә. Торак пунктның Башкарма комитеты структурасы

1. Башкарма комитет структурасы Жирлек Башлыгы тәкъдиме буенча Жирлек Советы тарафыннан раслана.

2. Жирлекнең Башкарма комитеты структурасына Башкарма комитет җитәкчесе Жирлек Башлыгы, Башкарма комитет секретаре, Башкарма комитетның башка вазифалы кешеләре керә.

47 нче маддә. Башкарма комитетның вәкаләтләре

1. Жирлекнең Башкарма комитеты:

1) планлаштыру, бюджет, финанс һәм исәп өлкәсендә:

- Жирлек бюджеты проекты, жирлек бюджеты үтәләше турында хисапны эшли;

- Жирлек бюджетын үтәүне тәэмин итә, жирлекнең социаль-икътисади үсеше стратегиясен үтәүне оештыра;

-Жирлек бюджеты үтөлеше турында хисап эзерли, Жирлекнең социаль-икътисади үсеше стратегиясен үтөү турында хисаплар эзерли;

- торак пунктның икътисады һәм социаль өлкәсе торышын билгеләүче статистик күрсәткечләр жыюны һәм күрсәтелгән мәгълүматларны дөүләт хакимияте органнарына законнарда билгеләнгән тәртиптә тапшыруны оештыра;

2) муниципаль милек белән идарә итү, торак пункт территориясендәге предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән үзара мөнәсәбәтләр өлкәсендә:

- Жирлекнең муниципаль милкендә булган мөлкәт белән идарә итә, муниципаль милек объектларын булдыру, сатып алу; куллану, боерык бирү һәм арендау мәсьәләләрен хәл итә;

- Жирлек Советы карары белән билгеләнгән очрактарда Жирлек Советына муниципаль милекне читләштерү, шул исәптән аны хосусыйлаштыру турында тәкъдимнәр эзерли һәм килештерүгә (раслауга) кертә;

- муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, оешмалар белән торак пунктның икътисади һәм социаль үсешендә хезмәттәшлек турында килешүләр тәзи; торак пункт территориясендә халыкка хезмәт күрсәтү өлкәсендә төрле милек формасындагы предприятиеләр булдыруга ярдәм итә;

- Жирлек Советы билгеләгән тәртип буенча муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр тәзи, аларның эшчәнлегенә максатларын, шартларын һәм тәртибен билгели, аларның уставларын раслай, муниципаль казна учреждениеләрен финанслауны тәэмин итә, муниципаль учреждениеләрне һәм Предприятиеләрне үзгәртеп кору һәм бетерү мәсьәләләрен хәл итә, контракт нигезендә аларның житәкчеләрен билгели һәм биләгән вазифаларыннан азат итә;

- муниципаль заказны формалаштыра һәм урнаштыра;

- муниципаль ихтыяжларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алуны гамәлгә ашыру; бюджет һәм автономияле муниципаль учреждениеләр тарафыннан муниципаль биремне үтәүне финанс белән тәэмин итүне гамәлгә ашыра; торак пунктны төзекләндерү, халыкка коммуналь хезмәт күрсәтү, социаль инфраструктура объектларын төзү һәм ремонтлау, продукция житештерү, халыкның көнкүреш һәм социаль-мәдәни ихтыяжларын канәгатьләндерү өчен кирәкле хезмәтләр күрсәтү буенча заказчы булып тора, моның өчен каралган үз матди һәм финанс чараларын куллану;

- кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү өчен шартлар тудыра;

1996 елның 12 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы Федераль законның 31.1 һәм 31.3 статьяларында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә социаль юнәлешле коммерцияле булмаган оешмаларга ярдәм күрсәтә;

полициянең участок уполномоченныйсы вазифасын биләүче хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына күрсәтелгән вазифаны биләү чорына торак бина бирү;

торак пункт территориясендә яшәүче хужасыз хайваннар белән эш итү буенча

эшчәнлекне гамәлгә ашыру;

алкоголь, наркотик яки башка төрле токсик исерек хәлдә булган кешеләргә ярдәм күрсәтү буенча чаралар үткөрү.

3) территорияль планлаштыру, жирне һәм башка табигый ресурсларны куллану, әйләнә-тирә табигый мохитне саклау өлкәсендә:

- халыкка экологик хәл турында хәбәр итә, әйләнә-тирә мохиткә куркыныч тудыручы, табигаттән файдалану турындагы законнарны бозучы предприятиеләр, учреждениеләр, оешмаларның гамәлләре турында тиешле органнарга хәбәр итә;

транспорт инфраструктурасын һәм социаль инфраструктураны һәм торак пунктның социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программасын эшли һәм жирлек Советына раслау өчен кертә.

4) Төзелеш, транспорт һәм элементә өлкәсендә:

- муниципаль торак фондын төзүне һәм тотуны оештыра, торак төзелеше өчен шартлар тудыра, муниципаль торак фондын исәпкә ала;

- күпфатирлы йорттагы биналарны торак булмаган биналарга һәм торак булмаган биналарны торак булмаган биналарга күчерү турында билгеләнгән тәртиптә карарлар кабул итә, күпфатирлы йорттагы биналарны үзгәртеп коруны һәм үзгәртеп планлаштыруны килештерә, билгеләнгән тәртиптә муниципаль торак фондын торак биналарын яшәү өчен яраксыз дип таный;

- халыкны элементә хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыруны тәмин итә;

транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү программасын һәм муниципаль берәмлекнең социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын эшли һәм гамәлгә ашыра, аларга таләпләр Россия Федерациясә Хөкүмәте тарафыннан билгеләнә;

- гражданнырға торак законнары нигезендә социаль файдаланудагы торак фондын торак урыннарын арендау шартнамәләре буенча муниципаль торак фондын торак биналарын бирә.

5) авыл хужалыгы һәм эшмәкәрлекне үстерү өлкәсендә:

- авыл хужалыгы житештерүен үстерү һәм авыл хужалыгы продукциясә, чимал һәм азык-төлек базарын киңәйтү өчен шартлар тудыра, кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү өчен шартлар тудыра;

6) торак-коммуналь, көнкүреш, сәүдә һәм халыкка башка хезмәт күрсәтү өлкәсендә:

- торак пунктның коммуналь инфраструктура системаларын комплекслы үстерү программаларын эшли һәм гамәлгә ашыра, аларга таләпләр Россия Федерациясә Хөкүмәте тарафыннан билгеләнә;

- халыкны элементә, жәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәтләре белән

тәэмин итү өчен шартлар тудыра; базарлар һәм ярминкәләр оештыра;

- ял оештыру һәм халыкны мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәэмин итү өчен шартлар тудыра;

- торак пункт территориясендә физик культура, мәктәп спорты һәм массакуләм спортны үстерү өчен шартлар тудыра, торак пунктта рәсми физкультура-сәламәтләндрерү һәм спорт чараларын үткөрүне оештыра;

- торак пунктта яшәүчеләрнең күпләп ял итү өчен шартлар тудыра һәм халыкның күпләп ял итү урыннарын тәзекләндрерүне оештыра, шул исәптән гражданнырның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр бие билбауларына ирекле керүен тәэмин итә;

- ритуаль хезмәтләр күрсәтүне оештыра һәм жирләү урыннарын тәэмин итә;

- торак пунктта балалар һәм яшьләр белән эшләрү биеча чаралар оештыра һәм гамәлгә ашыра;

- энергияне сак тоту һәм энергетик нәтижәлелекне арттыру өлкәсендә муниципаль программаларны тормышка ашыра, муниципаль берәмлек чикләрендә муниципаль торак фонды булган күпфатирлы йортларны энергетик тикшерү үткөрүне оештыра, энергияне сак тоту һәм энергетик нәтижәлелекне арттыру турындагы законнарда каралган башка чараларны оештыра һәм үткәрә;

- "Жылылык белән тәэмин итү турында" Федераль законда каралган жылылык белән тәэмин итүне оештыру вәкаләтләрән гамәлгә ашыра;

- халыкны су белән тәэмин итү һәм су чыгару өлкәсендә вәкаләтләрне, халыкны ягулык белән тәэмин итүне Россия Федерациясе законнары белән билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә гамәлгә ашыра;

- үз көчен югалткан дип танылган.

7) тәзекләндрерү өлкәсендә:

- торак пункт территориясен тәзекләндрерүне оештыра (урамнарынны яктыртуны да кертеп), территорияне яшелләндрерү, урам исемнәрә һәм йорт номерлары белән күрсәткечләр урнаштыру, кече архитектура формаларын урнаштыру һәм тоту;

- адреслашу объектларына адреслар бирә, адресларны үзгәртә, гамәлдән чыгара, урам-юл челтәрә элементларына исемнәр бирә (федераль әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, төбәк яки муниципаль-ара әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, муниципаль районның жирле әһәмияттәге автомобиль юлларыннан тыш), торак пункт чикләрендәге планлаштыру структурасы элементларына исемнәр бирә, мондый исемнәрне үзгәртә, гамәлдән чыгара, мәгълүматны Дәүләт адреслы реестрга.

8) гражданнырның хокукларын һәм ирекләрән саклау, законлылыкны тәэмин итү өлкәсендә:

- торак пункт территориясендә законнарын, дәүләт хакияте һәм жирле үзидәрә органнары актларын үтәүне, гражданнырның хокукларын һәм ирекләрән

саклауны тәэмин итә;

- билгеләнгән тәртиптә, шул исәптән жирле үзидарә хокукларын бозучы судта яки арбитраж судында дәүләт хакимияте органнары һәм дәүләт вазыйфаи затлары, предприятиеләр, учреждениеләр, оешмаларның актларын шикаять итә;

- торак пунктлар чикләрендә беренчел янгын куркынычсызлыгы чараларын үткәрүне тәэмин итә;

- муниципаль сайлаулар, жирле референдум, жирлек депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү, жирлек чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирүне эзерләүне һәм үткәрүне оештыру һәм матди-техник тәэмин итүне гамәлгә ашыра;

- үз вәкаләтләре чикләрендә терроризм һәм экстремизмны профилактикалау, шулай ук район территориясендә терроризм һәм экстремизм күренешләренең нәтижеләрен минимальләштерү һәм (яки) бетерү буенча чаралар күрүне тәэмин итә;

- терроризмны профилактикалау, шулай ук аның нәтижеләрен киметү һәм (яки) бетерү өлкәсендә муниципаль программалар эшли һәм гамәлгә ашыра;

- муниципаль берәмлекләрдә терроризмның асылын һәм аның иҗтимагый куркынычын аңлату буенча, шулай ук гражданнарда терроризм идеологиясен кабул итмәүне формалаштыру буенча мөгълүмати-пропаганда чаралары оештыра һәм үткәрә, шул исәптән мөгълүмати материаллар, басма продукция тарату, аңлату эшләре һәм башка чаралар үткәрү юлы белән;

- терроризмны профилактикалау, шулай ук аның федераль башкарма хакимият органнары һәм (яки) Россия Федерациясе субъекты башкарма хакимият органнары тарафыннан оештырылган нәтижеләрен киметү һәм (яки) бетерү буенча чараларда катнаша;

- муниципаль милектә булган яки жирле үзидарә органнары карамагындагы объектларның террорчылыкка каршы саклану таләпләрен үтәүне тәэмин итә;

- терроризмны профилактикалауда, шулай ук аның нәтижеләрен киметүдә һәм (яки) бетерүдә катнашу мәсьәләләре буенча Россия Федерациясе субъектының башкарма хакимият органнарына тәкъдимнәр жиберә;

- терроризмны профилактикалауда, шулай ук аның нәтижеләрен киметүдә һәм (яки) бетерүдә катнашу буенча жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра;

- торак пункт чикләрендә коррупциягә каршы тору буенча чаралар күрә.

9) мәдәният, спорт һәм балалар һәм яшьләр белән эшләү өлкәсендә:

- балалар һәм яшьләр белән эшләү буенча чаралар оештыра һәм гамәлгә ашыра;

10) Жирлекнең жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен үтәү өлкәсендә:

- федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә Жирлекнең жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрнен гамәлгә ашыра;

- дәүләт вәкаләтләрнен гамәлгә ашыру өчен тапшырылган матди һәм финанс чараларын исәпкә ала һәм тиешле файдалануны тәмин итә;

- тапшырылган дәүләт вәкаләтләрнен тиешле федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашыру турында хисаплар тапшыра;

11) оборона, мобилизация эзерлеге һәм мобилизация өлкәсендә:

- хәрби идарә органнары белән үз компетенциясе чикләрендә торак пункт территориясендә оборона өлкәсендә законнарның үтәлешен тәмин итү;

- Башкарма комитетның һәм оешмаларның мобилизация эзерлеген оештыру, тәмин итү һәм мобилизацияләү белән җитәкчелек итү, аларның эшчәнлеге өлеге органнар эшчәнлеге белән бәйлә яки алар аларны алып бару өлкәсендә.

12) башка вәкаләтләр:

- Жирлек башлыгы эшчәнлеген оештыру, хокукый, мәгълүмати, матди-техник һәм башка тәмин итүне гамәлгә ашыра;

- торак пунктның архив фондларын формалаштыруны тәмин итә;

- Жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү максатларында гражданны торак пункт өчен социаль әһәмиятле эшләрне (шул исәптән дежурлыкларны) ирекле нигездә башкаруга җәлеп итү турында Карар кабул итә һәм аларны үткөрүне оештыра;

- муниципаль хокукый актларны бастырып чыгару, жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча муниципаль хокукый актлар проектларын тикшерү, муниципаль берәмлек халкының мәгълүматларына муниципаль берәмлекнең социаль-иқтисадый һәм мәдәни үсеше, аның үз инфраструктурасын үстерү һәм башка рәсми мәгълүмат җиткерү өчен массакүләм мәгълүмат чарасы булдыра;

- федераль законнарға ярашлы рәвештә халыкара һәм тышкы иқтисади элемтәләрне гамәлгә ашыра;

- ритуаль хезмәтләр оештыру һәм җирләү урыннарын тоту;

- Жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра, законнар, өлеге Устав, Жирлек Советы карарлары белән Жирлек Советы яки башка жирле үзидарә органнары компетенциясенә кертелгән вәкаләтләрден тыш.

13) жирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау, жирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен үтәү, инвалидлар өчен социаль, инженерлык һәм транспорт инфраструктурасы объектларына һәм күрсәтелә торган хезмәтләргә ирешү мөмкинлеген тәмин итү таләпләрен үтәү, жирлек территориясен күрсәтелгән Кагыйдәләргә ярашлы төзекләндерүне оештыру, шулай ук жирлек

территориясен аерым файдалануны, саклауны, саклауны, урманнарны аерым куллануны оештыру, төзеклендерү өлкәсендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыру торак пунктлар чикләрендә урнашкан саклана торган табигый территорияләр.

2. Жирлекнең Башкарма комитеты Жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә карамаган мәсьәләләрне хәл итү буенча түбәндәге вәкаләтләрне гамәлгә ашыра:

- торак пункт музейларын булдыру;
- торак пунктта нотариус булмаган очракта, законнарда каралган нотариаль гамәлләр башкару
- опека һәм попечительлек буенча эшчәнлекне гамәлгә ашыруда катнашу;
- торак пункт территориясендә жирле милли-мәдәни автономияләрнең хокукларын гамәлгә ашыру белән бәйлә эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;
- Россия Федерациясә халыкларының милли-мәдәни үсешенә һәм торак пункт территориясендә милләтара мөнәсәбәтләр өлкәсендә чараларны гамәлгә ашыруга ярдәм күрсәтү;
- жирлек территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрне мобилизацияләү буенча чараларны оештыруда һәм гамәлгә ашыруда катнашу;
- муниципаль янғын күзәтчелеген булдыру;
- туризмны үстерү өчен шартлар тудыру;
- кеше хокукларын тәэмин итүне жәмәгать контролендә тотучы жәмәгать күзәтү комиссияләренә һәм мәжбүри тоту урыннарында булган кешеләргә ярдәм күрсәтү;
- инвалидларның ижтимагый берләшмәләренә, шулай ук Гомумроссия инвалидларның ижтимагый берләшмәләре тарафыннан оештырылган оешмаларга "Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында"1995 елның 24 ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә ярдәм күрсәтү;
- гражданның торак законнары нигезендә социаль файдаланудагы торак фондының торак урыннарын арендау шартнамәләре буенча муниципаль торак фондының торак урыннарын бирү;
- торак пункт территориясендә яшәүче хужасыз хайваннар белән эш итү буенча эшчәнлекне гамәлгә ашыру;
- "Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында"Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендә чараларны гамәлгә ашыру;
- инвалидларның, сәламәтлек мөмкинлекләре чикләнгән затларның, адаптив физик культура һәм адаптив спортны үстерүгә ярдәм күрсәтү;
- Россия Федерациясенәң 1992 елның 7 февралендәге 2300-І номерлы "Кулланучылар хокукларын яклау турында"гы Законнда каралган кулланучылар хокукларын яклау буенча чараларны гамәлгә ашыру.

3. Жирлекнең башкарма комитеты Муниципаль контрольне гамәлгә ашыруга вәкаләтле орган булып тора.

1. Муниципаль контроль өлкәсендә жирле үзидарә органнарының вәкаләтләренә түбәндәгеләр керә:

1) Муниципаль контрольне гамәлгә ашырганда дәүләт контроле (күзәтчелеге), муниципаль контроль өлкәсендә бердәм дәүләт сәясәтен гамәлгә ашыруда катнашу;

2) муниципаль берәмлек территориясендә муниципаль контроль оештыру һәм гамәлгә ашыру;

3) әлеге Федераль закон, башка федераль законнар нигезендә башка вәкаләтләр.

2. Муниципаль контрольнең тиешле төрләрен гамәлгә ашыруны жирле әһәмияттәге торак пунктлар, муниципаль районнар, шәһәр округлары, шәһәр эчендәге бүленешле шәһәр округлары, шәһәр эчендәге районнар, муниципаль округлар мәсьәләләре буенча жирле үзидарә органнары вәкаләтләренә керту жирле әһәмияттәге мәсьәләләрнең билгеләнгән Исемлеге чикләрендә башкарыла.

Муниципаль контрольне турыдан-туры гамәлгә ашыру буенча функцияләр мондый органнарның статусын билгеләүче хокукый актларга ярашлы рәвештә, Жирлекнең Башкарма комитеты органнарына йөкләнергә мөмкин.

"Дәүләт контролен (күзәтчелеген) һәм муниципаль контрольне гамәлгә ашырганда юридик затларның, шәхси эшмәкәрләрнең хокукларын яклау турында" 2008 елның 26 декабрәндәге 294-ФЗ номерлы Федераль закон нигезләмәләре муниципаль контрольне гамәлгә ашыру, юридик затларның, шәхси эшмәкәрләрнең хокукларын яклау белән бәйле мөнәсәбәтләргә карата кулланыла.

VI бүлек. БАШКА ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫНЫҢ ҮЗАРА ХЕЗМӘТТӘШЛЕГЕ

48 нче маддә. Торак пунктның ревизия комиссиясе

1. Жирлекнең ревизия комиссиясе даими эшләүче, жирле финанс контроле үзидарәсенең коллегиаль органы булып тора.

2. Жирлекнең ревизия комиссиясе рәис һәм ике әгъзадан тора.

Жирлекнең Ревизия комиссиясен оештыру һәм эшчәнлек тәртибе, вәкаләтләре Россия Федерациясе Бюджет кодексы, "Россия Федерациясе субъектлары һәм муниципаль берәмлекләренең контроль-хисап органнарын оештыруның һәм эшчәнлегенең гомуми принциплары турында" 2011 елның 7 февралендәге 6-ФЗ номерлы федераль законнар, "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы федераль законнар, башка федераль законнар һәм башка норматив законнар белән билгеләнә. Россия Федерациясенең хокукый актлары, поселок Советы тарафыннан расланган поселокның Ревизия комиссиясе турында нигезләмә, башка муниципаль норматив хокукый актлар.

Федераль законнарда билгеләнгән очрақларда һәм тәртиптә торак пунктның Ревизия комиссиясе оешмасын һәм эшчәнлеген хокукый жайга салу шулай ук Татарстан Республикасы законнары белән гамәлгә ашырыла.

49 нчы маддә. Жирлек Советы, Жирлек Башлыгы, Жирлекнең Башкарма комитеты һәм башка жирле үзидарә органнары үзара хезмәттәшлеге нигезләре

1. Бу уставта билгеләнгән вәкаләтләр бүленеше нигезендә, Жирлек Советы, Жирлек Башлыгы һәм Жирлекнең Башкарма комитеты үз вәкаләтләрен мөстәкыйль рәвештә башкаралар.

2. Жирлек Советы һәм Жирлекнең Башкарма комитеты жирлекнең икътисади һәм социаль үсеше процессын нәтиҗәле идарә итү һәм аның халкы мәнфәгатьләрендә законнарда, әлеге уставта билгеләнгән формаларда үзара хезмәттәшлек итәргә тиеш.

3. Жирлек советы һәм Жирлекнең Башкарма комитеты кабул ителгән норматив хокукый актларны алар имзаланганнан соң җиде көн эчендә бер-берсенә җибәрәләр.

5. Жирлек Башлыгы, Жирлекнең Башкарма комитеты җитәкчесе буларак, Жирлек Советына Жирлек Советының, Жирлек Башлыгының хокукый актларын кабул итү, гамәлдән чыгару, үзгәртү турында тәкдир белән мөрәҗәгать итәргә, шулай ук аларны суд тәртибендә шикаять итәргә хокуклы.

6. Жирле үзидарәнең башка органнарының үзара эш итү тәртибен Жирлек Советы билгели ала.

50 нче маддә. Жирле үзидарә органнары арасындагы бәхәсләрне хәл итү

Жирле үзидарә органнары арасында аларның вәкаләтләрен гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча бәхәсләр килешү процедураларын үткәргү юлы белән яки суд тәртибендә хәл ителә.

VII бүлек. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫНА САЙЛАУЛАРНЫ ӨЗЕРЛӘҮНЕ ҺӘМ ҮТКӘРҮНЕ ОЕШТЫРУЧЫ САЙЛАУ КОМИССИЯСЕ

51 нче маддә. Сайлауларны әзерләүне һәм үткәргүне оештыручы сайлау комиссиясе

1. Жирлек сайлауларын әзерләүне һәм үткәргүне оештыручы сайлау комиссиясе муниципаль сайлауларны, жирле референдумны, депутатны, жирле үзидарәнең сайлап куелган органы әгъзасын, жирле үзидарәнең сайлап куелган вазыйфаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирүне, муниципаль жирлек чикләрен үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирүне, муниципаль жирлекне үзгәртеп коруны әзерләүне һәм үткәргүне оештыра.

2. Торак пунктка сайлауларны әзерләүне һәм үткәргүне оештыручы сайлау комиссиясе, муниципаль орган булып тора, ул жирле үзидарә органнары структурасына керми.

3. Жирлек сайлауларын әзерләүне һәм үткәргүне оештыручы сайлау комиссиясе жирлек Советы тарафыннан федераль законнарда, Татарстан Республикасы Сайлау кодексында билгеләнгән тәртиптә формалаштырыла.

4. Сайлауларны әзерләүне һәм уздыруны оештыручы сайлау комиссиясе вәкаләтләре чоры Жирлеккә биш ел тәшкил итә.

5. Жирлек халкын сайлауларны әзерләүне һәм уздыруны оештыручы сайлау комиссиясе 5 әгъза санында төзелә.

6. Жирлек сайлауларын әзерләүне һәм үткәргүне оештыручы сайлау комиссиясе эшчәнлеген финанс белән тәмин итү Жирлек бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясенә ярашлы рәвештә аерым юл белән карала.

7. Жирлек сайлауларын әзерләүне һәм үткәргүне оештыручы сайлау комиссиясенең вәкаләтләре, аның эшчәнлегенә тәртибе һәм гарантияләре федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлеге Устав, Жирлек Советы тарафыннан расланган Жирлекнең Сайлау комиссиясе турындагы Нигезләмә белән көйләнә. Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясенең Жирлек Советы

мөрәжәгәте нигезендә кабул ителгән карары нигезендә Жирлек сайлауларын әзерләүне һәм үткәрүне оештыручы сайлау комиссиясе вәкаләтләре территориаль сайлау комиссиясенә йөкләнергә мөмкин.

VIII бүлек. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ ЭШЧӨНЛЕГЕНЕҢ ГРАЖДАНЛЫК-ХОКУКЫЙ ҺӘМ ФИНАНС НИГЕЗЛӘРЕ

52 нче маддә. Юридик зат хокукларына ия булган Жирле үзидарә органнары

1. Федераль закон һәм әлеге Устав нигезендә юридик зат хокуклары Жирлек Советына һәм Жирлекнең Башкарма комитетына бирелә.

2. Жирлек Башкарма комитеты структурасына ярашлы рәвештә, Жирлек Советы карары буенча Жирлек Башкарма комитетының аерым органнарына юридик зат хокуклары бирелергә мөмкин.

53 нче маддә. Жирле үзидарә органнары юридик затлар буларак

1. Жирлек исемнән Жирлек Башлығы милек һәм башка хокуклар һәм бурычлар ала һәм гамәлгә ашыра, судта ышанычсыз чыгыш ясый ала.

2. Юридик зат хокуклары бирелгән Жирле үзидарә органнары идарә итү функцияләрен гамәлгә ашыру өчен төзелә торган муниципаль казна учреждениеләре булып тора һәм федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә юридик затлар сыйфатында дәүләт теркәвенә алынырга тиеш.

54 нче маддә. Жирлекнең жирле үзидарә органнарын финанслау

Жирле үзидарә органнары эшчәнлеген финанс белән тәэмин итү бары тик жирлек бюджетының үз керемнәре хисабына гына башкарыла.

Аларның башлығы. ЖИРЛЕК БАШЛЫГЫНА ҺӘМ ЖИРЛЕКНЕҢ БАШКА ВАЗЫЙФАИ ЗАТЛАРЫНА БИРЕЛӘ ТОРГАН СОЦИАЛЬ ҺӘМ БАШКА ГАРАНТИЯЛӘР

55 нче маддә. Жирлек Башлығына һәм Жирлекнең башка вазыйфаи затларына бирелә торган социаль һәм башка гарантияләр

Жирлек Башлығы һәм Жирлекнең башка вазыйфаи затлары эшчәнлегенә социаль һәм башка гарантияләре "муниципаль берәмлек вәкиллекле органы депутаты вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре, Татарстан Республикасында Жирле үзидарәнең сайлап куелган вазыйфаи заты турында" 2009 елның 12 февралендәге 15-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы һәм Жирлек Советы карарлары нигезендә билгеләнә.

56 нчы маддә. Жирлек Советы депутаты, башка вазыйфаи затларның эшчәнлегенә социаль һәм башка гарантияләр

1. 1. Үз вәкаләтләрен даими булмаган нигездә гамәлгә ашыручы Жирлек Советы депутатына, башка вазыйфаи затларга бирелә торган социаль һәм башка гарантияләр "Татарстан Республикасында вәкиллекле орган депутаты, Жирле үзидарәнең сайлап куелган вазыйфаи зат вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре турында" 2009 елның 12 февралендәге 15-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы һәм Жирлек Советы карарлары белән билгеләнә.

2. Жирлек Советы депутатына үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен даими

булмаган нигездә эш урынын (вазыйфасын) айга ике һәм алты эш көненнән азрак төшкил итә алмаган чорга саклау гарантияләне.

57 нче маддә. Жирлек Башлыгы, Жирлек Советы депутатларының кагылгысызлыгы гарантияләре

1. Жирлек Советы депутатларының, шул исәптән Жирлек Башлыгының хокукларын гарантияләү, аларны жинаять яки административ җаваплылыкка тартканда, тоткарлаганда, кулга алуда, тентүдә, сорау алуда, аларга карата башка жинаять-процессуаль һәм административ-процессуаль гамәлләр башкарганда, шулай ук депутатларга, алар биләгән торак һәм (яки) хезмәт бинасына, аларның багажына, шәхси һәм хезмәт транспорт чаралары, алар кулланган элемент чаралары, аларга караган документлар федераль законнар белән билгеләнә.

2. Федераль закон нигезендә, Жирлек Советы депутаты тавыш бирүдә әйтелгән фикер, позиция һәм аның статусына туры килгән башка гамәлләр өчен, шул исәптән аның вәкаләтләре срогы тәмамланганнан соң, жинаять яки административ җаваплылыкка тартыла алмый. Әлеге положение Жирлек Советы депутаты тарафыннан халык алдында мыскыллаулар, яла ягулар яки Федераль закон белән каралган башка хокук бозулар булган очракларга кагылмый.

X бүлек. ЖИРЛЕКНЕҢ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ ҺӘМ ВАЗЫЙФАИ ЗАТЛАРЫНЫҢ ҖАВАПЛИЛЫГЫ

58 нче маддә. Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затларының җаваплылыгы

Жирле үзидарә органнары һәм вазифаи затлары закон нигезендә Жирлек халкы, дөүләт, физик һәм юридик затлар алдында җавап бирәләр.

59 нчы маддә. Жирлек Советы депутатларының Жирлек халкы алдында җаваплылыгы

1. Жирлек Советы депутатларының, шул исәптән Жирлек Башлыгы, Жирлек халкы алдында җаваплылыгы тиешле депутатның аны сайлаган Жирлек халкының ышанычын югалтуы нәтижәсендә килә.

2. Жирлек халкының ышанычын югалткан Жирлек Советы депутаты, шул исәптән Жирлек Башлыгы, әлеге Уставта каралган нигезләр буенча һәм тәртиптә кире чакырылырга мөмкин.

60 нчы маддә. Жирле үзидарә органнары һәм вазифаи затларының дөүләт алдында җаваплылыгы

1. Федераль законнар нигезендә, Жирлек Советы, Жирлек Башлыгы, дөүләт алдында җаваплылык тиешле суд карары нигезендә, алар Россия Федерациясе Конституциясен, федераль конституцион законнарны, федераль законнарны, Татарстан Республикасы Конституциясен, Татарстан Республикасы законнарын һәм әлеге Уставны бозган очракта, шулай ук Жирлекнең жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дөүләт вәкаләтләрен тиешенчә гамәлгә ашырмаган очракта килә.

2. Жирлек Советын тарату, Жирлек Башлыгын, Жирлек Башкарма комитеты җитәкчесен вазифасыннан азат итү һәм отставкага җибәрү нигезләре һәм тәртибе "Россия Федерациясендә Жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән

билгеләнә.

61 нче маддә. Ышанычны югалту сәбәпле муниципаль вазифаларны биләүче кешеләрне эштән азат итү (вазыйфасыннан азат итү)

1. Муниципаль вазыйфаны биләүче зат, федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, муниципаль норматив хокукый актларда каралган тәртиптә, ышаныч югалту сәбәпле, эштән азат ителергә (вазыйфасыннан азат ителергә) тиеш:

1) кешенең мәнфәгатьләр конфликтны булдырмау һәм (яки) җайга салу буенча чаралар күрмәве, ул федераль законнарда билгеләнгән очраклардан тыш, аның ягы булып тора;

2) кешенең үз керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында, шулай ук үз хатынының (иренең) һәм балигы булмаган балаларының керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында мәгълүмат бирмәве яисә федераль законнарда билгеләнгән очраклардан тыш, алдан ук тулы булмаган мәгълүматлар бирүе, яисә алдан ук дәрәжә булмаган мәгълүматлар бирүе;

3) кешенең түләүле нигездә коммерция оешмасының идарә органы эшчәнлегендә катнашуы, федераль закон белән билгеләнгән очраклардан тыш;

4) кешенең эшкуарлык эшчәнлеген гамәлгә ашыруы;

5) әгәр Россия Федерациясенең халыкара килешүендә яки Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, идарә органнары, попечительлек яки күзәтү советлары, чит ил коммерцияле булмаган хөкүмәтнеке булмаган оешмаларның һәм Россия Федерациясе территориясендә эшләүче аларның структур бүлекчәләренең башка органнары составына керүе.

2. Муниципаль вазыйфаны биләүче кеше, аңа буйсынган кешенең мәнфәгатьләр конфликтны китерә яки китерә ала торган шәхси мәнфәгатьләре барлыкка килүе турында белгән кеше, шулай ук муниципаль вазыйфаны биләгән кеше мәнфәгатьләр конфликтны булдырмау һәм (яки) җайга салу буенча чаралар күрмәгән очракта, ышаныч югалту сәбәпле, эштән азат ителергә (вазыйфасыннан азат ителергә) тиеш, аның ягы-аңа буйсынган кеше, **федераль законнар белән билгеләнгән очраклар.**

62 нче маддә. Җирле үзидарә органнары һәм вазифаи затларының физик һәм юридик затлар алдында җаваплылыгы

Җирле үзидарә органнары һәм Җирле үзидарә вазифаи затларының физик һәм юридик затлар алдында җаваплылыгы федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә башлана.

XI бүлек. ЖИРЛЕКНЕҢ МУНИЦИПАЛЬ ХОКУКЫЙ АКТАРЫ

63 нче маддә. Җирлекнең муниципаль хокукый актлары системасы

1. Муниципаль хокукый актлар системасына торак пункт керә:

1) Җирлек уставы, җирле референдумда кабул ителгән хокукый актлар;

2) Җирлек Советының норматив һәм башка хокукый актлары;

3) әлеге Уставта каралган Җирлек Башлыгы, Башкарма комитет һәм җирле үзидарәнең башка органнары һәм вазифаи затларының норматив һәм башка хокукый актлары.

2. Җирлек уставы һәм җирле референдумда кабул ителгән хокукый актлар

рәвешендә рәсмиләштерелгән карарлар муниципаль хокукый актлар системасында югары юридик көч актлары булып тора, турыдан-туры гамәлгә ия һәм бөтен Жирлек территориясендә кулланыла.

Башка муниципаль хокукый актлар өлеге уставка һәм жирле референдумда кабул ителгән хокукый актларга каршы килмәскә тиеш.

3. Жирле үзидарә органнары һәм вазифаи затлары кабул иткән муниципаль хокукый актлар Жирлекнең бөтен территориясендә мәҗбүри үтәлергә тиеш.

4. Муниципаль хокукый актлар жирле үзидарә органнары яки тиешле муниципаль хокукый актны кабул иткән (чыгарган) жирле үзидарә вазыйфаи затлары тарафыннан гамәлдән чыгарылырга яки аларның гамәлдә булуларын туктатып торырга мөмкин, әгәр андый органнар яки тиешле вазыйфалар юкка чыгарылса яки күрсәтелгән органнарның яки вазыйфаи затларның вәкаләтләре исемлеге жирле үзидарә органнары яки жирле үзидарә вазыйфаи затлары тарафыннан гамәлдән чыгарылган вакытта аларның вәкаләтләренә яки муниципаль хокукый актның гамәлдә булуын туктатып торуга тиешле муниципаль хокукый актны, шулай ук суд тарафыннан кабул итү (чыгару); ә жирле үзидарә органнары тарафыннан федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән бирелгән аерым дөүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны җайга салучы өлешендә - Россия Федерациясенә вәкаләтле дөүләт хакимияте органы тарафыннан.

4.1. Эшмәкәрлек һәм инвестиция эшчәнлеген гамәлгә ашыруны нигезсез кыенлаштыра торган нигезләмәләренә ачыклау максатларында эшқуарлык һәм инвестиция эшчәнлеген гамәлгә ашыру мәсьәләләренә кагылган жирлекнең муниципаль норматив хокукый актлары, тиешле жирлекнең жирле үзидарә органнары тарафыннан Татарстан Республикасы Законы нигезендә муниципаль норматив хокукый актлар белән билгеләнгән тәртіптә үткәрелергә мөмкин;

4.2. Муниципаль норматив хокукый актларда эшқуарлык һәм башка икътисадый эшчәнлекне гамәлгә ашыру белән бәйлә мәҗбүри таләпләрне билгеләү һәм куллануны бәяләү тәртібе һәм аларны үтәүне бәяләү муниципаль контроль кысаларында башкарыла, "Россия Федерациясендә мәҗбүри таләпләр турында" 2020 елның 31 июлендәге 247 - ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән мәҗбүри таләпләрне билгеләү һәм куллануны бәяләү принципларын исәпкә алып, административ җаваплылыкка тарту, лицензияләр һәм башка рөхсәтләр, аккредитация, бәяләү һәм экспертизаның башка формалары (алга таба-мәҗбүри таләпләр) бирү муниципаль норматив хокукый актлар белән билгеләнә.

5. Норматив характерда булмаган муниципаль хокукый актның гамәлдә булуы аны кабул иткән (чыгарган) жирле үзидарә органы яки жирле үзидарә вазыйфаи заты тарафыннан Россия Федерациясе Президенты каршындагы эшмәкәрләр хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкилнең тиешле күрсәтмәсен алган очракта кичекмәстән туктатыла, Россия Федерациясенә Эшқуарлар хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкилләр турындагы законнары нигезендә бирелгән. Алынган күрсәтмәнең үтөлеше турында жирлекнең башкарма комитеты яки жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары Россия Федерациясе Президенты каршындагы эшмәкәрләрнең хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкилгә өч көн эчендә, ә Жирлек Советы алар карар кабул иткән көннән соң өч көннән дә соңга калмыйча хәбәр итәргә тиеш.

64 нче маддә. Гражданнарның ихтыярын турыдан-туры белдерү юлы белән кабул ителгән карарлар

1. Жирле өһөмияттөгө мәсьәләләрне хәл итү турыдан-туры торак пункт халкы тарафыннан Жирле референдумда гражданның ихтыярын турыдан-туры белдерү юлы белән башкарыла.

2. Әгәр Жирлек халкының ихтыярын турыдан-туры белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен өстәмә рәвештә муниципаль норматив хокукый акты кабул итү (чыгару) таләп ителсә, Жирле үзидарә органы яки Жирлекнең жирле үзидарә вазыйфаи заты, аларның компетенциясенә әлеге акты кабул итү (чыгару) керә, референдумда кабул ителгән карар үз көченә кәргән көннән алып 15 көн эчендә тиешле акты әзерләү һәм (яки) кабул итү вакытын билгеләргә тиеш муниципаль норматив хокукый акт. Бу вакыт өч айдан артмаска тиеш.

3. Гражданның ихтыярын турыдан-туры белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен кирәкле муниципаль норматив хокукый акты чыгару вакытын бозу Жирлек Башлыгын кире алу яки Жирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату өчен нигез булып тора.

65 нче маддә. Жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары тарафыннан кабул ителә торган муниципаль хокукый актларның төрләре

1. Жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары үзләренә йөкләнгән вәкаләтләргә үтәү өчен түбәндәге муниципаль хокукый актлар чыгаралар:

- 1) торак пункт Советы - торак пункт Советы карарлары;
- 2) Жирлек Башлыгы - Жирлек Башлыгының карарлары һәм боерыклары;

2. Жирле үзидарәнең башка вазыйфаи затлары әлеге уставларга, аларның статусын билгеләүче башка муниципаль норматив хокукый актларга билгеләнгән вәкаләтләргә чикләрдә боерыклар һәм боерыклар чыгаралар.

66 нчы маддә. Муниципаль хокукый актлар әзерләү

1. Муниципаль хокукый актлар проектларын Жирлек Башлыгы, Жирлек Советы депутатлары, Әлки районы прокуроры, территорияль иҗтимагый үзидарә органнары, гражданның инициатив төркемнәре, шулай ук жирлекнең аны алып бару мәсьәләләргә буенча Ревизия комиссиясә кертә ала.

2. Әлки районы прокуроры үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру барышында гамәлдәге муниципаль норматив хокукый актларны камилләштерү кирәклеген билгеләгәндә муниципаль норматив хокукый актларны үзгәртү, гамәлдән чыгару яки кабул итү турында тәкъдимнәр кертәргә хокуклы.

3. Муниципаль хокукый актлар проектларын кертү тәртибе, аларга кушылган документларның исемлегә һәм формасы Жирлек Советы Регламенты һәм Жирлек Башлыгы тарафыннан билгеләнә.

4. Торак пунктны Татарстан Республикасы законы белән тиешле исемлеккә керткәндә, муниципаль норматив хокукый актларда элек каралган эшқуарлык һәм башка икътисадый эшчәнлек субъектлары өчен яңа яки үзгәртә торган мәҗбүри таләпләр билгели торган районның муниципаль норматив хокукый актлары проектлары, инвестицион эшчәнлек субъектлары өчен бурычлар, жирле үзидарә органнары тарафыннан үткәрелә торган Жайлау йогынтысын бәяләүгә, Татарстан Республикасы Законы нигезендә муниципаль норматив хокукый актлар белән билгеләнгән, :

1) Жирле салымнарны һәм жыемнарны билгеләүче, үзгәртүче, туктатып торучы, гамәлдән чыгаручы Жирлек Советының норматив хокукый актлары проектлары;

2) Жирлек Советының бюджет хокук мөнәсәбәтләрен көйләүче норматив хокукый актлары проектлары.

3) гадәттән тыш хәлләр режимнары гамәлдә булган чорда табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне бетерү максатларында эшләнгән норматив хокукый актлар проектлары.

5. Муниципаль норматив хокукый актлар проектларының жайлау йогынтысын бәяләү эшкуарлык һәм башка икътисадый эшчәнлек субъектлары өчен артык бурычлар, тыюлар һәм чикләүләр кертүче яисә аларны кертүгә ярдәм итүче нигезләмәләрне, шулай ук эшкуарлык һәм башка икътисадый эшчәнлек субъектлары һәм жирле бюджетларның нигезсез чыгымнары барлыкка килүгә ярдәм итүче нигезләмәләрне ачыклау максатында үткәрелә.

67 нче маддә. Торак пункт советының хокукый актлары

1. Жирлек Советы федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, устав белән аның компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча Жирлек территориясендә үтәү өчен мәжбүри булган кагыйдәләрне билгеләүче карарлар, Жирлек Башлыгын отставкага жиберү турында карар, шулай ук Жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре һәм федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлеге устав белән аның компетенциясенә кертелгән башка мәсьәләләр буенча карарлар кабул итә.

2. Жирлек Советының Жирлек территориясендә үтәү өчен мәжбүри булган кагыйдәләрне билгеләүче карарлары, әгәр федераль законнарда башкасы билгеләнмәгән булса, Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының күпчелек тавышы белән кабул ителә.

3. Жирле салымнарны һәм жыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм бетерүне, жирлек бюджеты акчаларынан чыгымнарны гамәлгә ашыруны күздә тоткан Жирлек Советы карарлары Жирлек Башкарма комитеты инициативасы буенча яки аның нәтижәсе булганда гына Жирлек Советы каравына кертелергә мөмкин. Күрсәтелгән нәтижә аларга Жирлек Советы Регламентында билгеләнгән тәртиптә утыз көн эчендә Жирлек Советына тапшырыла.

4. Муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы кабул иткән норматив хокукый акт муниципаль берәмлек башлыгына 10 көн эчендә имзалау һәм халыкка житкерү өчен жиберелә. Жирле хакимият башлыгы вәкаләтләрен башкаручы муниципаль берәмлек башлыгы муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы кабул иткән норматив хокукый акты кире кагарга хокукы. Бу очракта күрсәтелгән норматив хокукый акт 10 көн эчендә муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органына кире кагуны мотивацияле нигезләү яки аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында тәкъдимнәр белән кайтарыла. Әгәр муниципаль берәмлек башлыгы норматив хокукый акты кире какса, ул муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы тарафыннан яңадан карала. Әгәр кабат каралганда күрсәтелгән норматив хокукый акт элек кабул ителгән редакциядә муниципаль берәмлек вәкиллекле органы депутатларының билгеләнгән санының кимендә өчтән ике өлеше тарафыннан хупланса, ул жиде көн дөвамында муниципаль берәмлек башлыгы тарафыннан имзаланырга һәм халыкка житкерелергә тиеш.

68 нче маддә. Жирлек Башлыгының хокукый актлары

Жирлек башлыгы законнарда, әлеге Уставта, Жирлек Советы карарларында

билгелэнгән вәкаләтләре чикләрендә Жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча, шулай ук "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" Федераль закон һәм башка федераль законнар нигезендә Жирлек Уставы белән аның вәкаләтләренә кертелгән башка мәсьәләләр буенча хокукий актлар чыгара.

Жирлек Башлыгы федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлеге Устав, Жирлек Советының норматив хокукий актлары белән билгелэнгән вәкаләтләре чикләрендә жирле әһәмияттәге мәсьәләләр һәм жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча Башкарма комитет карарларын, шулай ук Жирлек Башкарма комитетының Жирлек Башкарма комитеты эшен оештыру мәсьәләләре буенча күрсәтмәләрен чыгара.

69 нчы маддә. Муниципаль норматив хокукий актларны бастырып чыгару (игълан итү) һәм аларның үз көченә керү тәртибе

1. Жирлек Советы карарлары, әгәр карар үзе башканы билгеләмәсә, Жирлек Башлыгы тарафыннан имзаланганнан соң 10 көн узгач үз көченә керә.

Жирлек Советының салымнар һәм җыямнар турындагы норматив хокукий актлары Россия Федерациясе Салым кодексына ярашлы рәвештә үз көченә керә.

Жирлек Советының Жирлек Уставын кабул итү яки әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карарлары Федераль закон, әлеге Устав белән билгелэнгән тәртиптә үз көченә керә.

2. Жирлек башлыгының, Жирле үзидарәнең башка вазифаи затларының хокукий актлары, әгәр актлар белән башкасы билгеләнмәгән булса, алар имзаланган көннән үз көченә керә.

3. Кеше һәм гражданның хокукларына, ирекләренә һәм бурычларына кагылышлы муниципаль норматив хокукий актлар, нигез салучы булып торган оешманың хокукий статусын билгеләү, шулай ук жирле үзидарә органнары арасында төзелгән килешүләр рәсми рәвештә басылып чыкканнан соң (халыкка игълан ителгәннән соң) үз көченә керә.

Муниципаль хокукий актның яки жирле үзидарә органнары арасында төзелгән килешүнең рәсми басмасы булып аның тулы текстының тиешле муниципаль берәмлектә таратылган вакытлы басмада беренче басылуы санала.

Муниципаль хокукий актларны һәм килешүләрне рәсми рәвештә бастырып чыгару (халыкка җиткерү) өчен жирле үзидарә органнары шулай ук чөлтәр басмасын кулланырга хокуклы. Муниципаль хокукий актның тулы тексты рәсми чөлтәр басмасында басылган очракта, аның күләмле график һәм таблицалы кушымталары басма басмада китерелмәскә мөмкин.

4. һәр муниципаль хокукий актта аның реквизитлары булырга тиеш: аның исеме, имзалану датасы (Жирлек Советы кабул иткән хокукий актлар өчен шулай ук Жирлек Советы кабул иткән дата), теркәлү номеры, хокукий актка кул куйган вазифаи затның исеме, мөһер.

5. Жирлек Советының жирлек бюджеты турында карарлары, аның үтөлеше турында хисап турында, жирле салымнар һәм җыямнар билгеләү турында, жирле үзидарә органнары арасында төзелә торган килешүләр, Жирлек Советы Регламенты, Жирлек Советы, Жирлек Башлыгы тарафыннан кабул ителгән башка норматив

хокукый актлар, муниципаль норматив хокукый актлардан яисә аларның аерым нигезләмәләреннән тыш, алар имзаланганнан соң қиде көн эчендә рәсми рәвештә бастырылырга (игълан ителергә) тиеш, аларның таралуы федераль закон белән чикләнә.

6. Муниципаль сайлауларны билгеләү, Жирле референдум, Жирлек Советы депутатын чакыртып алу, чикләне үзгәртү, Жирлекне үзгәртеп кору, Жирлек Башлығын һәм аның Урын Басарын сайлау мәсьәләсе буенча тавыш бирү турында нормага туры килмәгән хокукый актлар һәм закон нигезендә башка актлар мәжбүри рәвештә бастырып чыгарылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

7. Закон яки әлеге Устав нигезендә рәсми рәвештә бастырып чыгару (халыкка житкерү) мәжбүри булмаган нормага каршы муниципаль хокукый актлар аларны чыгарган органнар яки жирле үзидарә вазифаи затлары карары буенча бастырылырга (халыкка житкерелергә) мөмкин.

8. Бастыру (халыкка чыгару) вакытында муниципаль хокукый актның, жирле үзидарә органнары арасында төзелгән килешүләренң реквизиитлары күрсәтелә.

Муниципаль хокукый актларны, жирле үзидарә органнары арасында төзелә торган килешүләренә рәсми рәвештә бастырып чыгару (халыкка житкерү):

- жирлекнең жирле үзидарә органнары тарафыннан оештырылган басма массакуләм мәгълүмат чараларында яки жирлек территориясендә таратыла торган башка басма массакуләм мәгълүмат чараларында хокукый акт текстын бастырып чыгару. Хокукый актның тексты башка басма массакуләм мәгълүмат чараларында басылып чыкканда, әлеге басманың рәсми булуы турында билге булырга тиеш;

- "Интернет" мәгълүмати-телекоммуникация челтәрендә, "Татарстан Республикасы хокукый мәгълүмат рәсми порталында" районның рәсми сайтында хокукый акт текстын яки хокукый акт проекты урнаштыру;

- торак пунктлар территориясендә махсус мәгълүмати стендларда хокукый акт текстын урнаштыру. Күрсәтелгән стендлар саны һәм аларның урнашу урыннары Жирлек Советы тарафыннан раслана һәм Жирлек халкының муниципаль хокукый акт тексты белән тоткарлыксыз танышу мөмкинлеген тәэмин итәргә тиеш.

9. Муниципаль хокукый актны бастырып чыгарганда (халыкка житкергәндә) басма массакуләм мәгълүмат чарасының чыгу датасы яки тиешле актны игълан итү датасы турында мәгълүмат күрсәтелергә тиеш, алар актны таратуны (таратуны) башлау яки аны мәгълүмат стендында урнаштыру датасына туры килергә тиеш.

10. Муниципаль норматив хокукый актлар, шул исәптән жирле референдумда (гражданнар жыенында) кабул ителгән хокукый актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән карарлар, Татарстан Республикасы муниципаль норматив хокукый актлар регистрына кертелергә тиеш, аны оештыру һәм алып бару Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары тарафыннан Татарстан Республикасы законы белән билгеләнгән төр типтә башкарыла.

70 нче маддә. Жирлекнең муниципаль хокукый актларын гамәлдән чыгару һәм аларның гамәлдә булуын туктату

1. Жирлекнең муниципаль хокукый актлары Жирлекнең жирле үзидарә органнары яки тиешле муниципаль хокукый актны кабул иткән (чыгарган) ирле үзидарә вазыйфаи затлары тарафыннан гамәлдән чыгарылырга яки аларның гамәлдә булуларын туктатып торырга мөмкин, әгәр мондый органнар яки тиешле

вазыйфалар юкка чыгарылса яки күрсәтелгән органнарның яки вазыйфаи затларның вәкаләтләре исемлеге үзгәртелсә - Жирлекнең жирле үзидарә органнары яисә жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан муниципаль хокукый актны гамәлдән чыгару яки туктатып тору тиешле муниципаль хокукый актны, шулай ук суд тарафыннан кабул итү (чыгару); ә жирле үзидарә органнары тарафыннан федераль законнар һәм Россия Федерациясе субъектлары законнары белән бирелгән аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны жайга салучы өлешендә - Россия Федерациясе дәүләт хакимияте вәкаләтле органы (дәүләт хакимияте вәкаләтле органы Россия Федерациясе).

Норматив характерда булмаган муниципаль хокукый актның гамәлдә булуы аны кабул иткән (чыгарган) жирле үзидарә органы яки жирле үзидарәнең вазыйфаи заты тарафыннан Россия Федерациясе Президенты каршындагы Эшкурлар хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкилнең Россия Федерациясе Эшкурлар хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкилләр турында Россия Федерациясе законнары нигезендә бирелгән тиешле күрсәтмәсен алган очракта кичекмәстән туктатыла. Алынган күрсәтмәнең үтәлеше турында жирле үзидарәнең башкарма-идарә органнары яки жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары Россия Федерациясе Президенты каршындагы Эшкурлар хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкилгә өч көн эчендә, ә жирле үзидарәнең вәкиллекле органнары карар кабул иткән көннән соң өч көннән дә соңга калмыйча хәбәр итәргә тиеш.

2. "Әлки муниципаль районы "муниципаль берәмлегенең һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләренең территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында" 2005 елның 31 гыйнварындагы 10-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы суд карары буенча танылу муниципаль берәмлек статусын билгеләү турында яңа закон үз көченә кәргәнче гамәлдә булмаган муниципаль берәмлекнең суд карары законлы көченә кәргәнче кабул ителгән муниципаль хокукый актларын суд тәртибендә гамәлдә булмаган дип тану өчен яки әлеге муниципаль хокукый актларны гамәлдән чыгару өчен нигез була алмый.

XII бүлек. ТОРАК ПУНКТНЫҢ ИКЪТИСАДИ НИГЕЗЕ

71 нче маддә. Торак пунктның икътисади нигезе

1. Жирлекнең икътисади нигезен муниципаль милектә булган милек, Жирлек бюджеты акчалары, шулай ук Жирлекнең милек хокуклары тәшкил итә.

72 нче маддә. Жирлекнең муниципаль милке

1. Муниципаль берәмлекләр милкендә булырга мөмкин:

1) әлеге Федераль закон белән билгеләнгән жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү өчен билгеләнгән милек;

2) Россия Федерациясе субъектларының федераль законнары һәм законнары белән билгеләнгән очракларда жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт, шулай ук әлеге Федераль законның 15 статьясындагы 4 өлешендә каралган тәртиптә жирле үзидарә органнарының аерым вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт;

3) муниципаль берәмлек вәкиллекле органының норматив хокукый актларына ярашлы рәвештә жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарә вазыйфаи затлары, муниципаль хезмәткәрләр, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәткәрләре эшчәнлеген тәэмин итү өчен билгеләнгән мөлкәт;

4) жирле үзидарә органнарына федераль законнар белән хәл итү хокукы

бирелгән һәм жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә кертелмәгән мәсьәләләрне хәл итү өчен кирәкле милек;

5) "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" Федераль законның 14 статьясындагы 3 һәм 4 өлешләре, 16 статьясындагы 3 өлеше һәм 16.2 статьясындагы 2 һәм 3 өлешләре нигезендә жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән милек, шулай ук "жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" Федераль законның 17 статьясындагы 1 һәм 1.1 өлешләре нигезендә жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча вәкаләтләрне гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән милек Россия Федерациясендә үзидарәләр.

2. Муниципаль берәмлекләрдә өлегә статьяның 1 өлеше таләпләренә туры килмәгән милеккә милек хокукы барлыкка килгән очракта, күрсәтелгән милек үзгәртеп профильләштерелергә (милекнең максатчан билгеләнеше үзгәрергә) яки читләштерелергә тиеш. Мондый милекне читләштерү тәртибе һәм вакыты Федераль закон белән билгеләнә.

73 нче маддә. Жирлекнең муниципаль милке белән идарә итү, файдалану һәм аның белән идарә итү

1. Жирле үзидарә органнары жирлек исеменнән муниципаль милеккә Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарға һәм аларға ярашлы рәвештә кабул ителә торган жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актларына ярашлы рәвештә мөстәкыйль рәвештә ия булалар, файдаланалар һәм алар белән идарә ителәр.

2. Жирле үзидарә органнары муниципаль милекне физик һәм юридик затларга, Россия Федерациясе дәүләт хакимияте органнарына, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына һәм башка муниципаль берәмлекләрнең жирле үзидарә органнарына вакытлыча яки даими файдалануга тапшырырга, федераль законнар нигезендә читләштерергә, башка килешүләр төзүгә хокуклы.

3. Жирле үзидарә органнары муниципаль милек реестрын Россия Федерациясе Хөкүмәте вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы билгеләгән тәртиптә алып баралар.

74 нче маддә. Муниципаль предприятиеләр, учреждениеләр һәм хужалык жәмгыятьләре

1. Торак пункт муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр төзи, үзгәртеп оештыра һәм бетерә ала, Хужалык жәмгыятьләре, шул исәптән жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен кирәкле муниципальара жәмгыятьләр төзүдә катнаша ала. Оештыручының муниципаль предприятиеләргә һәм учреждениеләргә карата функцияләрен һәм вәкаләтләрен жирле үзидарәнең вәкаләтле органнары башкара.

2. Оештыручының функцияләрен һәм вәкаләтләрен гамәлгә ашыручы жирле үзидарә органнары муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләрнең максатларын, эшчәнлек шартларын һәм тәртибен билгелиләр, аларның уставларын раслыйлар, өлегә предприятиеләр һәм учреждениеләр житәкчеләрен вазыйфага билгелиләр һәм вазыйфаларыннан азат ителәр, өлегә Уставта һәм муниципаль хокукый актларда каралган тәртиптә аларның эшчәнлегенә турында хисаплар тыңлыйлар.

3. Жирлекнең жирле үзидарә органнары Жирлек исеменнән муниципаль казна

учреждениеләренең йөкләмәләре буенча субсидияле җавап бирәләр һәм Федераль закон белән билгеләнгән очракларда һәм тәртиптә аларның үтәлешен тәэмин итәләр.

75 нче маддә. Жирлекнең муниципаль милкен хосусыйлаштыру тәртибе һәм шартлары

1. Муниципаль милекне хосусыйлаштыру тәртибе һәм шартлары федераль законнарда ярашлы рәвештә Жирлек Советы карарлары белән билгеләнә.

2. Муниципаль милекне кулланудан һәм хосусыйлаштырудан кәргән керемнәр авыл җирлеге бюджетына керә.

76 нчы маддә. Жирле үзидарә органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләре

Жирле үзидарә органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, шулай ук физик затлар белән мөнәсәбәтләре, әгәр законнарда башкасы билгеләнмәгән булса, килешү нигезендә төзелә.

XIII бүлек. ТОРАК ПУНКТНЫҢ ФИНАНС НИГЕЗЕ

77 нче маддә. Торак Пункт Бюджеты

1. Торак пунктның үз бюджеты бар.

2. Жирлек бюджеты Жирлек Советының Муниципаль норматив хокукый акты формасында эшләнә һәм раслана.

3. Жирлек бюджетында җирлекнең җирле әһәмияттәге мәсьәләләрен хәл итү буенча җирле үзидарә органнары вәкаләтләрен гәмәлгә ашыруга юнәлдерелгән керемнәр һәм Жирлекнең җирле үзидарә органнары тарафыннан федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән бирелгән аерым дөүләт вәкаләтләрен гәмәлгә ашыруны тәэмин итү өчен бирелгән субвенцияләр, шулай ук күрсәтелгән керемнәр һәм субвенцияләр хисабына Жирлек бюджетының тиешле чыгымнары аерым карала.

4. Жирлекнең җирле үзидарә органнары федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә һәм аларга ярашлы рәвештә Россия Федерациясенең башка норматив хокукый актларында кабул ителә торган тәртиптә федераль дөүләт хакимияте органнарына һәм (яки) Татарстан Республикасы дөүләт хакимияте органнарына Жирлек бюджеты үтәлеше турында хисаплар тапшыралар.

78 нче маддә. Торак пунктта бюджет процессы

1. Жирлек бюджетын формалаштыру, раслау, үтәү һәм аның үтәлешен контрольдә тоту җирле үзидарә органнары тарафыннан мөстәкыйль рәвештә башкарыла. Жирлек бюджетын формалаштыру, раслау һәм үтәү тәртибе Россия Федерациясе Бюджет кодексы, федераль законнар һәм аларга ярашлы рәвештә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнә.

2. Жирлек бюджеты проекты, җирлек бюджетын раслау турында җирлек Советы карары, аның үтәлеше турында еллык хисап, Жирлек бюджеты үтәлеше барышы һәм җирле үзидарә органнарының муниципаль хезмәткәрләре, муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләре саны турында квартал саен рәсми рәвештә бастырып чыгарылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

3. Көчен югалтты.

4. Жирлек бюджеты проекты өч елга (Чираттагы финанс елы һәм план чоры) төзелә һәм раслана.

5. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты проекты жирлекнең чыгым йөкләмәләрен финанс белән тәмин итү максатларында Жирлекнең социаль-икътисади үсеше фаразы нигезендә төзелә.

6. Чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджеты проекты Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм аның таләпләрен үтәп кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм әлеге устав нигезендә Жирлек Башкарма комитеты билгеләгән тәртиптә һәм срокларда төзелә.

7. Бюджетлар проектларын төзү түбәндәгеләргә нигезләнә:

- Россия Федерациясендә бюджет сәясәтен (бюджет сәясәте таләпләрен) билгеләүче Россия Федерациясе Президентының Россия Федерациясе Федераль Жыенына юламасы нигезләмәләре;

- Россия Федерациясенәң милли үсеш максатларын һәм аларга ирешү буенча ижтимагый хакимият органнары эшчәнлегенәң юнәлешләрен билгеләүче документлар;

- Россия Федерациясенәң Бюджет, салым һәм таможня-тариф сәясәтенең төп юнәлешләре (Россия Федерациясе субъектларының бюджет һәм салым сәясәтенең төп юнәлешләре, муниципаль берәмлекләренәң бюджет һәм салым сәясәтенең төп юнәлешләре);

- социаль-икътисади үсеш фаразлары;

- бюджет прогнозы (бюджет прогнозы проекты, бюджет прогнозы үзгәрешләре проекты) озак вакытлы чорга;

- дөүләт (муниципаль) программаларында (дөүләт (муниципаль) программалары проектларында, күрсәтелгән программаларга үзгәрешләр проектларында).

8. Чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджеты турында карарда бюджетның төп характеристикалары булырга тиеш, аларга бюджет керемнәренәң гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет дефициты, шулай ук Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы законнары, Жирлек Советының муниципаль хокукый актлары (бюджет турында карардан тыш) белән билгеләнгән башка күрсәткечләр керә.

9. Жирлек бюджеты турында карар белән:

- жирлек бюджеты керемнәренәң Баш администраторлары Исемлеге;

- жирлек бюджеты дефицитын финанслау чыганакаларының Баш администраторлары Исемлеге;

- чыгым төрләренәң бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары, төркемнәре (төркемнәре һәм төркемчәләре) яки бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары муниципаль программалары һәм программалы булмаган эшчәнлек юнәлешләре), чыгым төрләренәң төркемнәре (төркемнәре һәм төркемчәләре) һәм (яки) максатчан статьялары муниципаль программалары һәм программалы булмаган эшчәнлек юнәлешләре), төркемнәре (төркемнәре һәм төркемчәләре) буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнарын классификацияләү чыгымнары төрләре, шулай ук Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы законы, Жирлек Советының муниципаль хокукый акты белән билгеләнгән очрактарда бюджет чыгымнарын классификацияләү бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча;

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнарының ведомство структурасы;

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына чыгымнарны ведомство структурасында бюджет чыгымнарын классификацияләүнең бүлекләре, бүлекчеләре, максатчан статьялары һәм чыгым төрләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү;

- жәмәгать норматив йөкләмәләрен үтәүгә юнәлтелгән бюджет ассигнованиеләренең гомуми күләме;

- башка бюджетлардан алынган һәм (яки) Россия Федерациясә бюджет системасының башка бюджетларына чираттагы финанс елында һәм план чорында бирелә торган бюджетара трансфертлар күләме;

- план чорының беренче елына жирлек бюджетының шартлы рәвештә расланган (расланган) чыгымнарының гомуми күләменә 2,5 процентыннан ким булмаган күләмдә (максатчан билгеләнешкә ия булган Россия Федерациясә бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджетара трансфертлар хисабына каралган бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча), план чорының икенче елына гомуми күләмнең 5 процентыннан ким булмаган күләмдә жирлек бюджеты чыгымнары (максатчан билгеләнешкә ия булган Россия Федерациясә бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджетара трансфертлар хисабына каралган бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча) ;

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет дефицитын финанслау чыганакалары;

- Чираттагы финанс елыннан һәм һәр план чорынан соң киләсе елның 1 гыйнварына муниципаль эчке бурычның югары чиге, шул исәптән муниципаль гарантияләр буенча бурычның югары чиге күрсәтелгән;

- Россия Федерациясә Бюджет кодексы нигезендә билгеләнгән һәм аңа ярашлы рәвештә Татарстан Республикасы Бюджет кодексы, Жирлек Советының Муниципаль норматив хокукый актлары тарафыннан кабул ителгән жирлек бюджетының башка күрсәткечләре.

10. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турында карар проекты расланган бюджетның план чоры параметрларын үзгәртү һәм аларга бюджет проектының план чорының икенче елы параметрларын өстәү юлы белән раслана.

Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турында карар проекты план чорының расланган бюджеты күрсәткечләрен төгәлли һәм төзелә торган бюджетның план чорының икенче елы күрсәткечләрен раслай.

Жирлекнең раслана торган бюджетының план чоры параметрларын төгәлләштерү:

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турында карар проектына карау предметы булган күрсәткечләрен төгәлләүне раслау;

- жирлек бюджеты чыгымнарының ведомство структурасының расланган күрсәткечләрен арттыруны яки киметүне яисә жирлек бюджеты чыгымнарының өстәмә максатчан статьялары һәм (яки) төрләре буенча бюджет ассигнованиеләрен

кертүне раслау.

11. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турында карар проекты белән бер үк вакытта жирлек Советына:

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлекнең бюджет һәм салым сәясәтенең төп юнәлешләре;

агымдагы финанс елының узган чорында торак пунктның социаль-иқтисади үсешенең алдан йомгаклары һәм агымдагы финанс елында торак пунктның социаль-иқтисади үсешенең көтелгән йомгақлары;

-Чираттагы финанс елына һәм план чорына торак пунктның социаль-иқтисади үсешен фаразлау;

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына тиешле территориянең консолидацияләнгән бюджетының төп характеристикаларын (килемнәрнең гомуми күләмен, чыгымнарның гомуми күләмен, дефицитын (профицитын) фаразлау яки расланган урта сроклы финанс планы;

- жирлек бюджеты проектына аңлатма язуы;

- бюджетара трансфертларны бүлү методикасы (методика проектлары) һәм исәп-хисаплары;

- Чираттагы финанс елы ахырына һәм һәр ел планлы чор ахырына муниципаль бурычның югары чиге;

- агымдагы финанс елына бюджетның көтелгән үтәлешен бәяләү;

- Жирлек Советы, Жирлекнең Ревизия комиссиясе тарафыннан тәкъдим ителгән, күрсәтелгән органнарның бюджет сметалары проектлары, күрсәтелгән бюджет сметаларына карата Жирлекнең Башкарма комитеты белән фикер каршылыктары килеп чыккан очракта тәкъдим ителә;

- Россия Федерациясе Бюджет кодексында билгеләнгән һәм аңа ярашлы рәвештә Татарстан Республикасы Бюджет кодексында һәм әлеге Уставта кабул ителгән башка документлар һәм материаллар.

Бюджет ассигнованиеләрен муниципаль программалар һәм эшчәнлекнең программа булмаган юнәлешләре буенча бүлү бюджеты турында карар белән расланган очракта, бюджет турында карар проектына муниципаль программаларның паспортлары тапшырыла.

Әгәр бюджет турында карар проекты бюджет чыгымнарын классификацияләү бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү кушымтасын үз эченә алмаса, бюджет чыгымнарын классификацияләү бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү кушымтасы бюджет турында карар проектына аңлатма язуына кушымталар составына кертелә.

12. Чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджеты проектын төзү Жирлекнең Башкарма комитеты тарафыннан Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә кабул ителә торган федераль законнар нигезендә гамәлгә ашырыла.

13. Жирлекнең Башкарма комитеты Жирлек Советына чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет турында карар проектын агымдагы елның 15 ноябрәннән дә соңга калмыйча кертә.

14. Жирлек бюджеты турында карар проектын карау һәм аны раслау тәртибе, Жирлек советының Муниципаль норматив хокукый акты белән билгеләнгән, Чираттагы финанс елының 1 гыйнварыннан бюджет турында карарның үз көченә керүен, шулай ук күрсәтелгән карар белән Россия Федерациясә Бюджет кодексының 1841 статьясы нигезендә күрсәткечләрне һәм характеристикаларны раслауны күздә тотарга тиеш.

15. Жирлек бюджеты турында Карар 1 гыйнвардан үз көченә керә һәм финанс елының 31 декабрәнә кадәр гамәлдә, әгәр Россия Федерациясә Бюджет кодексында һәм (яки) жирлек бюджеты турында карарда башкасы каралмаган булса.

Жирлек бюджеты турында карар билгеләнгән тәртиптә имзаланганнан соң ун көннән дә соңга калмыйча рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка чыгарылырга) тиеш.

16. Жирлекнең жирле үзидарә органнары Жирлек бюджетының баланслы булуын һәм бюджет хокук мөнәсәбәтләрен җайга салу, бюджет процессын гамәлгә ашыру, дефицит күләме, Муниципаль бурыч күләме һәм структурасы, жирлекнең бюджет йөкләмәләрен үтәү буенча билгеләнгән федераль законнарның һәм Татарстан Республикасы законнарының үтәлешен тәэмин итә.

17. Торак пункт бюджеты керемнәре Россия Федерациясә бюджет законнарына, салымнар һәм җыемнар турында законнарға һәм башка мәҗбүри түләүләр турында законнарға ярашлы рәвештә формалаштырыла.

18. Жирлек бюджеты чыгымнары Россия Федерациясә Бюджет кодексында каралган формаларда башкарыла.

19. Жирлек бюджетының Федераль дәүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары вәкаләтләрен финанслауга чыгымнарын гамәлгә ашыру, федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнгән очраклардан тыш, рөхсәт ителми.

20. Муниципаль милек объектларына бюджет инвестицияләре Россия Федерациясә Бюджет кодексына ярашлы рәвештә башкарыла.

79 нчы маддә. Муниципаль ихтыяжларны тәэмин итү өчен сатып алулар

1. Муниципаль ихтыяжларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алу "Дәүләт һәм муниципаль ихтыяжларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында" 2013 елның 05 маендагы 44-ФЗ номерлы Федераль закон һәм Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Муниципаль ихтыяжларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр Сатып Алу Жирлек бюджеты акчалары хисабына башкарыла.

80 нче маддә. Гражданның үзара салым салу чаралары

1. Гражданның үз-үзләренә салым салу чаралары дип гражданның жирле

әһәмияттәге конкрет мәсьәләләрне хәл итү өчен бер тапкыр түләүләре аңлатыла. Гражданның үзара салым тәртибендә түләүләр күләме муниципаль берәмлекнең (яки аның территориясенең бер өлеше) торак пункт составына керүче барлык халкы өчен абсолют зурлыкта билгеләнә, аерым категория гражданның тыш, аларның саны муниципаль берәмлекнең (яки аның территориясенең бер өлеше) торак пункт составына керүче гомуми халкының 30 процентыннан артмаска тиеш һәм алар өчен түләүләр күләме киметелергә мөмкин.

2. Әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән гражданның бер тапкыр түләүләрен кертү һәм куллану мәсьәләләре җирле референдумда, ә "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" Федераль законның 25.1 статьясындагы 1 өлешендәге 4.1 һәм 4.3 пунктларында һәм 4.1 пунктларында каралган очракларда гражданның җыенында хәл ителә.

80.1 нче маддә. Инициатив проектларны гамәлгә ашыруны финанс һәм башка тәэмин итү

1. 2003 елның 06 октябрендәге Федераль законның 26.1 статьясында каралган инициатив проектларны гамәлгә ашыруны финанс белән тәэмин итү чыганагы

131-ФЗ "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" Татарстан Республикасы бюджетыннан муниципаль берәмлекнең тиешле чыгым йөкләмәләрен финанс белән тәэмин итү максатларында бирелгән инициатива түләүләре һәм (яисә) бюджетара трансфертлар күләмнәрен исәпкә алып формалаштырыла торган инициатива проектларын гамәлгә ашыруга җирле бюджет турында карарда каралган бюджет ассигнованиеләре булып тора.

2. Инициативалы түләүләр дип гражданның, шәхси эшмәкәрләренең һәм Россия Федерациясе законнары нигезендә оешкан юридик затларның акчалары аңлатыла, алар ирекле нигездә түләү һәм Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә җирле бюджетка конкрет инициативалы проектларны гамәлгә ашыру максатларында кертелә.

3. Әгәр инициатива проекты гамәлгә ашырылмаган булса, инициатива түләүләре аларны җирле бюджетка күчәргән кешеләргә (шул исәптән оешмаларга) кайтарылырга тиеш. Инициатив проектны гамәлгә ашыру нәтиҗәләре буенча инициатив проектны гамәлгә ашыру максатларында кулланылмаган инициатив түләүләр калдыгы барлыкка килгән очракта, күрсәтелгән түләүләр аларны җирле бюджетка күчәргән кешеләргә (шул исәптән оешмаларга) кайтарылырга тиеш.

Аларны җирле бюджетка күчәргән затларга (шул исәптән оешмаларга) кайтарылырга тиешле инициатив түләүләр суммаларын исәпләү һәм кайтару тәртибе Җирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

4. Инициатив проектларны гамәлгә ашыру шулай ук кызыксынучы затларның ирекле милек һәм (яки) хезмәт катнашуы формасында тәэмин ителергә мөмкин.

81 нче маддә. Торак пунктның муниципаль үзләштерүләре

1. Җирлек Россия Федерациясе валютасында эчке базарда урнаштырыла торган муниципаль берәмлек исемнән кыйммәтле кәгазьләр һәм Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезләмәләре нигезендә Җирле бюджетка Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан һәм муниципаль бурыч йөкләмәләре барлыкка килә торган кредит оешмаларыннан җәлеп ителә торган кредитлар чыгару юлы белән муниципаль заимствованияләргә гамәлгә ашырырга хокукы, торак пункт

Уставы белән.

2. Муниципаль үзләштерүләрне жирлек исемненнән гамәлгә ашыру хокукы Россия Федерациясе Бюджет кодексына ярашлы рәвештә Жирлекнең Башкарма комитетына карый.

82 нче маддә. Жирлекнең жирле бюджеты үтәлеше

1. Жирле бюджет Россия Федерациясе Бюджет кодексына ярашлы рәвештә башкарыла.

2. Жирлек бюджеты касса бердәмлеге һәм чыгымнарның ведомствога буйсынуы нигезендә башкарыла.

3. Жирлек бюджеты үтәлешенә касса хезмәте күрсәтү, жирлек бюджеты акчаларын алучыларның шәхси счетларын ачу һәм алып бару Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнгән тәртиптә башкарыла.

4. Жирлек бюджетының үтәлеше жирлекнең җыелма бюджет рәсеме һәм жирлекнең касса планы нигезендә оештырыла.

83 нче маддә. Бюджет хисабы. Жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисап

1. Жирлекнең бюджет хисабы еллык булып тора.

2. Жирлекнең бюджет хисабы Жирлекнең Башкарма комитеты тарафыннан бюджет акчаларының тиешле баш администраторларының җыелма бюджет хисабы нигезендә төзелә.

3. Жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисап Жирлек Советы карары белән расланьрга тиеш.

4. Жирлек Советына тапшырылганчы жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисап тышкы тикшерүгә дучар ителә, ул бюджет акчаларының баш администраторларының бюджет хисабын тышкы тикшерүне һәм жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисапка нәтижә әзерләүне үз эченә ала.

Жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисапны тышкы тикшерү Жирлекнең Ревизия комиссиясе яки Жирлек Советы тарафыннан муниципаль хокукый акт белән билгеләнгән тәртиптә, Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы Бюджет кодексы таләпләрен үтәп башкарыла.

Авыл Жирлеге Советы мөрәжәгатә буенча авыл жирлеге бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисапны тышкы тикшерү муниципаль районның контроль-хисап органы тарафыннан башкарыла ала.

5. Жирлекнең башкарма комитеты агымдагы финанс елының 1 апреленнән дә соңга калмыйча жирлек бюджеты үтәлеше турында хисап тапшыра. Жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисапка нәтижә әзерләү бюджет акчаларының баш администраторларының еллык бюджет хисабын тышкы тикшерү мәгълүматлары нигезендә 1 айдан артмаган срокта үткәрелә.

6. Жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисапка нәтижә Жирлекнең Ревизия комиссиясе тарафыннан Жирлек Советына бер үк вакытта Жирлекнең Башкарма комитетына җибәрелә.

7. Ел саен агымдагы финанс елының 1 маеннан да соңга калмыйча Жирлекнең Башкарма комитеты Жирлек Советына хисап финанс елында Жирлек бюджеты үтөлеше турында Карар проекты, Жирлек бюджеты үтөлеше турында башка бюджет хисабы һәм Россия Федерациясе бюджет законнарында каралган башка документлар кушымтасы белән Жирлек Советының хисап финанс елында Жирлек бюджеты үтөлеше турында еллык хисабын тапшыра.

8. Жирлек бюджеты үтөлеше турында еллык хисапны карау нәтижеләре буенча Жирлек Советы Жирлек бюджеты үтөлеше турында еллык хисапны раслау яки кире кагу турында Карар кабул итә.

Жирлек Советы Жирлек бюджеты үтөлеше турында еллык хисапны кире каккан очракта, ул мәгълүматны дәрәс чагылдырмау яки тулы булмаган фактларны бетерү һәм 1 айдан да артмаган вакытка кабат тапшыру өчен кайтарыла.

9. Жирлек бюджеты үтөлеше турында карар белән Жирлек бюджеты үтөлеше турында хисап финанс елы өчен Жирлек бюджеты үтөлеше турында хисап раслана, анда керемнәрнең, чыгымнарның һәм Жирлек бюджеты дефицитының гомуми суммасы күрсәтелә.

Жирлек Советының хисап финанс елы өчен Жирлек бюджеты үтөлеше турындагы карарына аерым кушымталар белән күрсәткечләр раслана:

- Жирлек бюджеты керемнәре бюджет керемнәре классификациясе кодлары буенча;

- Жирлек бюджеты чыгымнарының ведомство структурасы буенча Жирлек бюджеты чыгымнары;

- бюджет чыгымнарын классификацияләү бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча Жирлек бюджеты чыгымнары;

- бюджет дефицитын финанслау чыганакларын классификацияләү кодлары буенча Жирлек бюджеты дефицитын финанслау чыганаклары.

84 нче маддә. Муниципаль финанс контроле

1. Муниципаль финанс контроле бюджет хокук мөнәсәбәтләрен җайга салучы хокукый актлар, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларыннан физик затларга башка түлөләр буенча ачык норматив йөкләмәләрен һәм йөкләмәләрен шартнамәләүче хокукый актлар нигезләмәләрен үтәүне тәэмин итү, шулай ук дөүләт (муниципаль) контрактлары, бюджеттан акча бирү турында килешүләр (килешүләр) шартларын үтәү максатларында гамәлгә ашырыла.

Муниципаль финанс контроле тышкы һәм эчке, алдан һәм аннан соңгысына бүленә.

2. Тышкы муниципаль финанс контроле-жирлекнең ревизия комиссиясенең контроль эшчәнлеге.

3. Бюджет хокук мөнәсәбәтләре өлкәсендә Эчке муниципаль финанс контроле муниципаль финанс контроле органнарының контроль эшчәнлеге булып тора, алар Жирлекнең Башкарма комитеты органнары (вазыйфаи затлары) булып тора.

4. Алдан контроль Жирлекнең жирле бюджетын үтәү процессында бюджет бозуларын кисәтү һәм туктату максатларында башкарыла.

5. Алдагы контроль Жирлек бюджеты үтөлеше нәтижәләре буенча аларның законлы үтөлешен, исәп-хисапның дәрәслеген һәм хисаплылыгын билгеләү максатыннан башкарыла.

XIV БҮЛЕК. ТОРАК ПУНКТ УСТАВЫН КАБУЛ ИТҮ. ӘЛЕГЕ УСТАВКА ҮЗГӘРЕШЛӘР КЕРТҮ

85 нче маддә. Торак пункт Уставы проектын әзерләү, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү тәртибе

1. Жирлек уставы проекты, Жирлек советының әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карары проекты Жирлек Башлыгы, Жирлек Советы депутатлары, территориаль иҗтимагый үзидарә органнары, гражданның инициатив төркемнәре тарафыннан Жирлек Советына кертелергә мөмкин.

2. Жирлек Уставы проектын, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карар проектын әзерләү өчен Жирлек Советы карары белән махсус комиссия төзелергә мөмкин. Әлеге комиссия эшендә катнашу өчен Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белгечләре, экспертлар чакырылырга мөмкин.

3. Жирлек Уставы проекты, Жирлек Уставын кабул итү, Жирлек Уставына үзгәрешләр кертү турындагы мәсьәлә каралганчы 30 көннән дә соңга калмыйча Жирлек Уставына үзгәрешләр кертү турындагы муниципаль норматив хокукый акт проекты, Жирлек Советы тарафыннан билгеләнгән күрсәтелгән Устав проекты, күрсәтелгән муниципаль норматив хокукый акт проекты буенча тәкъдимнәре исәпкә алу тәртибен, шулай ук гражданның катнашу тәртибен бер үк вакытта бастырып чыгару (игълан итү) белән рәсми рәвештә бастырып чыгарылырга (игълан ителергә) тиеш аның фикер алышуында. Муниципаль берәмлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый акт проекты буенча тәкъдимнәре исәпкә алу тәртибен, шулай ук муниципаль берәмлек уставына әлеге уставны әлеге норматив хокукый Уставка туры китерү максатларында Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, Татарстан Республикасы Конституциясе яки Татарстан Республикасы законнары нигезләмәләрен төгәл кабатлау формасында үзгәрешләр кертелгән очракта гражданның аны тикшерүдә катнашу тәртибен рәсми рәвештә бастырып чыгару (халыкка җиткерү) таләп ителми актлар белән.

4. Жирлек Уставы проекты, Жирлек Советының әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карары буенча Жирлек Советы утырышында каралганчы, Уставка үзгәрешләр Уставта беркетелгән жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә һәм аларны хәл итү вәкаләтләрен Россия Федерациясе Конституциясенә һәм федераль законнарга туры китерү максатларында гына кертелгән очрактан тыш, әлеге Уставка ярашлы рәвештә ачык тыңлаулар үткәрелә.

86 нчы маддә. Торак пункт Уставын кабул итү, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү тәртибе

1. Жирлек Уставы проектын, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карар проектын карау Жирлек Советы Регламентына ярашлы рәвештә кимендә ике укылышта башкарыла.

2. Жирлек Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карар проекты кабул ителгәннән соң, әлеге проект беренче укылышта Жирлек Башлыгы тарафыннан Жирлек Советы депутатларына, хокук булдыру инициативасы хокукының башка субъектларына төзәтмәләр кертү өчен җибәрелә.

3. Жирлек Уставы, Жирлек Советы карары Уставка үзгөрешләр кертү турында Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының өчтән ике өлеше күпчелек тавыш белән кабул ителә.

Әгәр муниципаль берәмлек Башлыгы муниципаль берәмлекнең вәкилләкле органы рәисе вәкаләтләрен башкарса, муниципаль берәмлек Башлыгы тавышы муниципаль берәмлек Уставын, муниципаль берәмлек Уставына үзгөрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый актны муниципаль берәмлекнең вәкилләкле органы депутаты тавышы буларак кабул иткәндә исәпкә алына.

4. Жирлек Уставына үзгөрешләр һәм өстәмәләр муниципаль хокукый акт белән кертелә, ул Рәсмиләштерелергә Мөмкин:

1) Жирлек Советы (гражданның жыены) карары белән, аның рәисе һәм Жирлек Башлыгы яки Жирлек Башлыгы тарафыннан берүзе имзаланган, Жирлек Советы (гражданның жыены) рәисе вәкаләтләрен башкаручы;

2) Жирлек Советы (гражданның жыены) кабул иткән һәм Жирлек Башлыгы тарафыннан имзаланган аерым норматив хокукый акт. Бу очракта әлеге хокукый актта Жирлек Советының (гражданның жыены) аны кабул итү турындагы карарына реквизитлар куела. Жирлек Советының (гражданның жыены) мондый карарына муниципаль берәмлек Уставына кертелә торган үзгөрешләр һәм өстәмәләр үз көченә керү турындагы күчеш нигезләмәләрен һәм (яки) нормаларны кертү рәхсәт ителми.

5. Муниципаль берәмлек уставына үзгөрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый акт белән Жирлек Советы Уставын яңа редакциядә баян итү рәхсәт ителми. Бу очракта Жирлекнең яңа Уставы кабул ителә, ә элек гамәлдә булган Жирлек Уставы һәм аңа үзгөрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый актлар Жирлекнең яңа Уставы үз көченә керткән көннән үз көчен югалткан дип таныла.

87 нче маддә. Торак пункт Уставының, әлеге Уставка үзгөрешләр кертү турындагы карарның үз көченә керү тәртибе

1. Жирлек Уставы, Жирлек Советының әлеге Уставка үзгөрешләр кертү турындагы карары алар кабул ителгәннән соң Жирлек Башлыгы тарафыннан Муниципаль берәмлекләр уставларын теркәү өлкәсендә башкарма хакимиятнең вәкаләтле федераль органы территориаль органына Федераль законда билгеләнгән тәртиптә дәүләт теркәве өчен жиберелә.

2. Жирлек Уставы, әлеге Жирлек Уставына үзгөрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы муниципаль хокукый акт дәүләт теркәвеннән соң рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш һәм Жирлек территориясендә махсус мәгълүмати стендларда рәсми бастырылганнан (халыкка игълан ителгәннән) соң һәм "Татарстан Республикасы Хокукый мәгълүматның рәсми порталында" "Интернет" мәгълүмати-телекоммуникация чөлтәрендә урнаштыру юлы белән үз көченә керә (PRAVO.TATARSTAN.RU), шулай ук Россия Юстиция министрлыгының "Россия Федерациясендә норматив хокукый актлар" порталында (<http://pravo-minjust.ru>, <http://pravo-минюст.рф>). Жирлек Башлыгы теркәлгән Жирлек Уставын, Жирлек Советының әлеге уставка үзгөрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы карарын муниципаль берәмлекләр уставларын теркәү өлкәсендә федераль башкарма хакимиятнең вәкаләтле органы территориаль органыннан Жирлек Уставы турында мәгълүматларны кертү турында хәбәрнамә, Татарстан Республикасы Муниципаль берәмлекләре уставларының дәүләт реестрына Жирлек Уставына үзгөрешләр кертү турында муниципаль хокукый акт керткән көннән алып жиде көн эчендә бастырып

чыгарырга (халыкка житкерергә) тиеш, "муниципаль берәмлекләр уставларын дәүләт теркәве турында" 2005 елның 21 июлендәге 97-ФЗ номерлы Федераль законның 4 статьясындагы 6 өлешендә каралган.

3. Муниципаль берәмлек уставына кертелгән һәм жирле үзидарә органнары структурасын үзгәртә торган үзгәрешләр һәм өстәмәләр жирле үзидарә органнары арасында вәкаләтләр бүлешү (муниципаль берәмлек уставын федераль законнарға туры китерү очрактарыннан, шулай ук жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затларын сайлау вәкаләтләре, вәкаләтләре чоры, тәртибе үзгәрү очрактарыннан тыш) муниципаль берәмлек уставына күрсәтелгән үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукий актны кабул иткән муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органының вәкаләтләре чоры тәмамланганнан соң, ә муниципаль районның вәкиллекле органы әлеге Федераль законның 35 статьясындагы 4 өлешенң 1 пунктында һәм 5 өлешенң 1 пунктында төзелгән очракта, муниципаль берәмлек башлыгының күрсәтелгән хокукий актны кертү турында муниципаль хокукий актка кул куйган вәкаләтләре чоры тәмамланганнан соң үз көченә керә.

4. Әлки муниципаль районы Кошки авыл Жирлегендә халык саны арту яки кимү белән бәйле рәвештә Жирлек Советы депутатлары санын арттыручы яки киметүче үзгәрешләр әлеге үзгәрешләрне кертү турында муниципаль хокукий акт кабул иткән Жирлек Советы депутатларының вәкаләтләре срогы тәмамланганнан соң үз көченә керә.

5. Муниципаль берәмлек уставын федераль законга, Татарстан Республикасы законына туры китерү әлеге закон актларында билгеләнгән вакытта гамәлгә ашырыла. Федераль закон, Татарстан Республикасы законы белән күрсәтелгән срок билгеләнмәгән очракта, муниципаль берәмлек уставын федераль законга, Татарстан Республикасы законына туры китерү срогы тиешле федераль закон, Татарстан Республикасы законы үз көченә керү датасын, муниципаль берәмлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукий акт проекты рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) һәм гавами тыңлауларда фикер алышу кирәклеген, аның буенча гражданныр тәкъдимнәрен исәпкә алу, муниципаль берәмлек вәкиллекле органы утырышларының чиратлылыгын, мондый муниципаль хокукий актны дәүләт теркәве һәм рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) сроктарын исәпкә алып билгеләнә һәм, кагыйдә буларак, алты айдан артмаска тиеш.